

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

GIFT TO
THE LIBRARY OF
THE UNIVERSITY
OF CALIFORNIA
OF NORDISKA BOKHANDELN
THROUGH MR. OLOF HIRSCH

Sv. Teatern.

N:o 203.

ERIK DEN FJORTONDE.

SORGESPEL I FEM AKTER

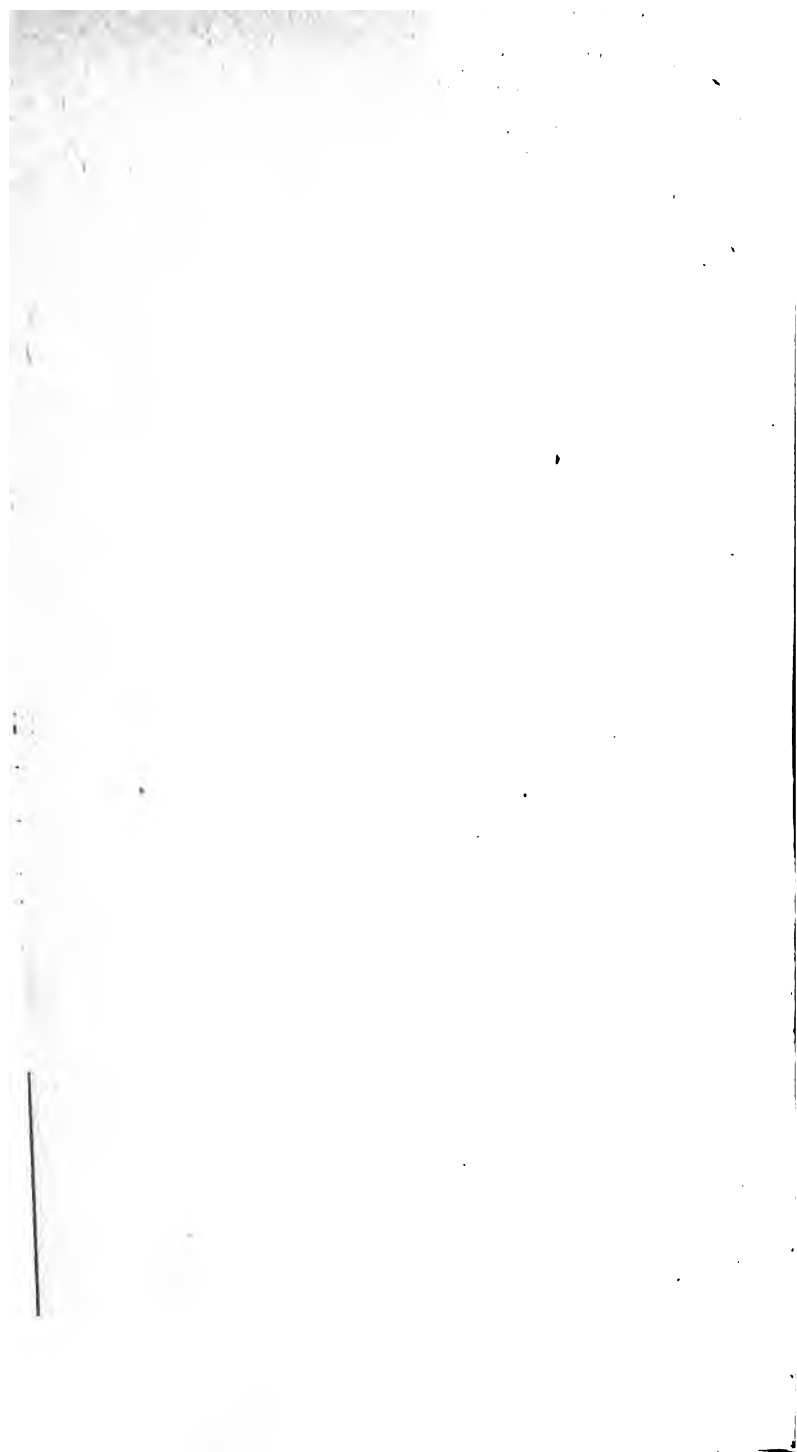
AF

JOHAN BÖRJESSON.

Tredje upplagan.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

Pris: 1 krona.

ERIK DEN FJORTONDE.

SORGESPEL I FEM AKTER

AF

JOHAN BÖRJESSON.

STOCKHOLM.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

STOCKHOLM.

ALB. BONNIEES BOKTRYCKERI 1873.

PT 9736
B42 E7
1873

Personerna:

Erik XIV.
Hertig Johan.
Prinsessan Cecilia.
Katarina Jagellonica.
Katrina Månsdotter.
Svante Sture.
Nils Sture.
Beurreus.
Lejonhufvud.
Stenbock.
Göran Persson.
Hans hustru.
Deras son.
En ledamot af kongl. nämnden.
Hertigarnes sändebud.
Trenne riddare.
Trenne hofdamer.
Velamson.
En page.
Hoflakejer.
En tjensteqvinna hos Göran Persson.

Konung Eriks son Gustaf, hertig Johans son Sigismund,
folk, knektar, borgare, m. m.

M707400

Första akten.

Första scenen.

*Konungens kabinett, prydt med taflor, bland hvilka en
pia af Rafaels Fornarina.*

KONUNG ERIK (lägger ifrån sig pensel och
palett och ställer sig framför Katrinas
just slutade bild).

Begrundan — arbete — allt har sin gräns,
I konsten, som i hvarje menskoverk,
Hvaröfver ej du skrider utan våda,
Att idealet, att idén går under
I öfvermåttet af välmening. — — Det
Är *Hon!* Den innerliga Nordens skönhet!
Ej den af Rafaels *Fornarina*, den
Fullblommiga, fullblodiga i Södern,
Allgenomglödgd af, svälld i dess sol,
Som dig intar — betar — förtär — förtär
Med all materiens tjusnings — fasas makt.
Nej! med en färgsaft mer i själn, än hullet,
Lik våra vårars veka grönska, våra
Midsommarsnätters himmel — späd och öm.

Och dock ej *Hon!* O! blott en dunkel dröm
Om hennes skönhets hela ljusa dag, —
Förflyktigad för dagen, — luftig saga,
Som i berättarns mun, uppå hans läppar
Fått hårdhet af det verkligas natur.

O! att jag varit född en hyddaus son,
 Och fått valfärda långt, långt härifrån,
 Från gråa Norden vänd, — min rensel
 På rygg — i handen staf och pensel —
 Till dig, du evigt stora romargrus.
 Till dem, den kristna konstens helga tempel,
 Till er, I mästare af skuggor, utaf ljus
 Och färger! Lärd och ledd af ert exempel,
 Ej skulle dilettantens svaga hand
 Skapt denna hårda bild i detta hårda land.

Men lika godt! Uppå mitt ögas hinna,
 På duken af min ömma, tjusta själ
 Din sköna bild i klara färger brinna
 Skall inom ramen utaf ve och väl.
 Och om en gång för tidens hårda makt
 Din skönhet skulle, såsom allt, försvinna;
 Så skall mitt minne all dess forna prakt
 Vid denna bild dock troget återfinna.

Andra scenen.

ERIK. EN PAGE. Sedan BEURREUS.

PAGEN.

Ers majestäts och rikets råd Beurres!

ERIK (till Beurres, som inträder).

Välkommen, gamle lärare och vän;—
 Mig helsad vare ni, mitt ädla riksråd!
 Talåren visste jag nog skulle pryda
 Det vördnadsvärda hufvu't, sida skägget.
 Det är som vexeltäflan mellan vänner,
 Hvem mest hvarann förhöja, hedra skall.

BEURREUS.

Hur älskvärd, herre, är den makt, som kläder
 I skämtets lätta dräkt sin godhets storhet!
 Hur stor, min kung, hur oförväntad är
 Den gunst, som vill ur stoftet lyfta opp
 Oadelige gubben, gamla bokmaln!

ERIK.

Er ålderdom det är, min ungdom sökt,
 Att undan sommardagens hetta finna
 En tillflykt under samma grenars skygd,
 Som värnade min vår mot nordans ilar.
 Och edra anor gå högt opp i tiden
 Till romarnamnen *Tacitus* och *Cæsar*,
 Som eder fostrat med sin vishet opp.
 Bok-dammet åter, att det blåsa bort,
 Omkring min tron ni finner stormar nog.

Så sannt som ni mig fordom handen räckte,
 Att *pilt*en genom svårigheter leda
 Utaf en klassisk fornverld, räck den *mannen*,
 Att öfver dagens svåra ställen föra —
 Mig vilseförde. Ty i sanning syns mig,
 Att jag mig bättre i en forntid redde,
 Än jag till rätta med min nutid kommer.

BEURBEUS.

Hur skall då jag det — man af boken, pennan?

ERIK.

Verldsmannens takt och embetsmannens öfning
 Er saknas, sannt! — och det ej utan mehn;
 Men åter andra tu ting saknas er,
 Som sakna'n af de förra öfverväga:
 Ni hör ej till mitt rikes gamla ätter,
 Med deras gamla anspråk och passioner,
 Som slåss om trasorna af kungamanteln,
 Om spillrorna af tron och fosterjord.
 Och dock ni hör ej till det låga, lägsta
 I menskoslägtet, på samhällets djup —
 Ej blott till börd, förstås, (börd är dock rot!),
 Men till natur, begär, art, bildning, vanor —
 Det unga slägte, som här växer kring mig
 Af draketänderna ur jorden opp,
 Allt efter floden af det blod, den plundring,
 Som tingens gamla ordning bortsköljt nyss,
 Och sträcker hundra hufvu'n, ögon, gap
 Opp efter rofvet af de förras makt,
 Flärd, skatter, tjenester, titlar, brott och synder,

Med vedergällningens gudomliga
Och höga rätt ej blott, men ock med hämdens
Sataniska maktlystnad.

Ställd och klämd

Emellan sådana fiendtliga partier,
Jag också nödgas taga mitt parti;
Och adeln — mina bröder uti spetsen —
Jag fruktar, hatar som det starkaste.
Med sin sirén-sång, räds jag dock, det andra
Mig dragit nära till *sin* — och *min* afgrund.

O! redan så min lefnadsmorgon var!
På kärlek fattig, som på strider rik.
En främling hit från Tysklands sköna ängder
Min moder kom till Nordens gråa fjäll,
Och främling blef der, som i makens hjerta;
Och modrens öde billigt barnet delte.
Och när hon så, en främling och en gäst,
Ur dessa Kedars hyddor snart fick ila,
Att hemma vara i det goda landet;
Då stod jag qvar i detta främlingskap,
En liten moderlös — och faderlös dertill.
Ty när min faders nya kärlek, hon,
Den sköna *Margaretha*, lycklig skänkte
Den nya kärlek nya arfvingar,
Den öfvergifne så besanna fick:
"Den styfmor fått, han styffar fått också." —
Hvad är vår barndomshimmel? Den, som spänns
Emellan tvänne lena modersarmar,
Som huldrikt räckas, sträckas öfver oss.
Och denna himmels stjernor? Hvad, om ej
De ömma modersögon, som se ner
På oss i slumrens frid, i smärtans tårar? —
O! den, af ingen modershand blef smekt,
I ingen syskonkrets förtroligt lekt,
Han vet ej af det flydda barndoms-eden,
Som kastar än sitt ljufva rosenskimmer
På vandrarns fjät i livvets törnedalar
Och stundens strid med minnets frid hugsvalar.

Som *då* ni kom, i dessa forna dar,
Och drifven, stött ur glada syskonringen,

Och smekad, hyllad, älskad utaf ingen,
 Till er jag mina bittra tårar bar;
 Blif än en gång för mig, hvad då ni var:
 Ett råd, ett stöd, en lärare, en far!

(omfamnar honom.)

BEURREUS.

“Atavis edite regibus,
 O! tu et dulce decus et præsidium mihi.”

ERIK (sätter sig vid ett bord och vinkar
 Beurreus att sitta ner bredvid sig).

Ett värf jag har att först er anförtro,
 Som lika vittna skall om min högaktning
 För er person, som mitt förtroende
 Till edert nit för min. Ni känner
 För väl den olycksdigra brödratvist,
 Hvars gnista, redan tänd i barnens hjertan,
 I männens sedan slagit upp i lågor,
 Som hota hertigen, min broder *Johan*,
 Till aska att förstöra — men ock mig
 Med brodermordets Kains-sår brännmärka.

En dålig broder, sämre undersåte,
 Till döden *Johan* fällts af ständerna.
 I fyra år den domen legat nu,
 Ett vilddjur, tygladt af min tvekans bojor,
 Inom de svaga gallren af min nyck,
 Med tindrande eldsblickar lurande
 Att slippa ut och lös, att dricka blod.
 Krampaktigt har min hand jag ofta knutit
 Kring dessa usla papperslumpor här,
 Att frestaren, det onda ögonblicket,
 Ej listigt dem ifrån mig rycka skulle,
 Och låta dem få fladdra bort med en
 Missgerning, aldrig återkallad se'n.
 Förfärlig är, förbannad frestelsen;
 Jag kastar den ifrån mig, söndersliter
 Dess lömska trollnät — trampar uppå nacken
 Utaf den gamla ormen!

(söndersliter domen.)

Ila nu

Ut till Gripsholm, der re'n på fjerde året

Han, skild från hertigdöme, värld och frihet,
 Nog pliktat för sin ungdoms öfverdåd.
 Ni är en fridens man — gå, sluta nu vår strid.
 Jag allt har glömt och allt jag, allt förlåter;
 Räck honom här en broders hand till frid
 Och skaffa mig ett brodershjerter åter!

BEURREUS.

Du sköna stund, du handling af en kung!
 Hur luft med detta värf jag ser mig lönad.

ERIK.

Så far i Herrans namn! En slup er väntar,
 Att föra er med vindens snabbhet dit.
 Försoning i hans hjerta först diktera,
 Och texta den på pergamentet se'n;
 Slå fängseldörren på vidan gafvel opp,
 Örnparet med dess unge släpp ur buren,
 Att det må ställa vingens fria lopp
 Ut i den fria rymden af naturen,
 För'n dagen bergas, — att ej qvällen känner
 Hur Kains-märket på min panna bränner!

(Beurreus går.)

Tredje scenen.

ERIK. GÖRAN PERSSON. NILS STURE.

GÖRAN PERSSON.

Ers majestät! Ambassadör'n tillbaka
 Från Lothringen —

NILS STURE.

Att i det ögonblick,
 Jag foten sätter på den svenska jorden,
 Min herre konungen uppvakta — lemna,
 Om jag får lof, sjelf redovisningen
 För den beskickning, sjelf min konung gaf.

ERIK.

Välkommen åter, greffe *Nils*, omsider!
 Er friarens otålighet ej bryr.

STURE.

Men frieriernas omständigheter
 Mig brytt dess mer. Om blott min konung visste,
 Hur många, långa —

ERIK.

Åh jo, gör jag så!
 Till saken. Ni är här och förer med er?

STURE (med en otålig sidoblick på Göran Persson).

Förlåt! Jag svaret önskar anförtro
 Åt edra öron ensamt.

ERIK.

Åh! ni fruktar
 Kanske, att mina skola bli för långa
 Ut i ett tredje vittnes skälmska ögon?
 Hvad gör *ett* vittne till, när Europa
 Med tusen öron snart skall snappa opp
 Hvad tusen munnar skola utbasuna?
 Ett frieri, det — sapperment! — är vatten
 På många torra tungor, sätter uti gång
 Mång' lata fötter. Ges en bit skandal
 Dertill, skall verlden för en vecka glömma
 All sin misère och sitta öfversalig.
 Ni synes helt besvärad, grefve *Nils*;
 Den tyckes trycka edra ädla skuldror,
 Den korgen, som ni för åt mig. Sätt ner
 Vid mina fötter den — er hemta sedan.

STURE.

Ers majestät...

ERIK.

Är dragen än en gång
 Vid näsan! Lemna nu försöket
 Att sminka opp en ful saks fula uppsyn!
 Nå! me'n ni friade, så gifte sig
 Den lilla Lothringskan med lilla Bayrarn...
 Jojo! — Jag är er tölpighet förbunden.

(sätter sig.)

Man, Gudskelof, är trött och är rätt mätt
 På drottningar och på prinsessor —
 De äro qvinnor dock just jemt och nått!
 Nog öfver än jag efter vatten gått.
 Sök skönhet, huldhet icke vidt kring jorden;
 Om någorstäds, de finnas dock i Norden!
 (förajunker i tankfullhet.)

GÖRAN PERSSON.

O konung! Hittills edra tankars lopp
 Jag icke vågat, icke velat störa.
 Nu låt mig dem in på en annan bana,
 Mer ärorik, er mera värdig, föra,
 Och öfver nya nederlag hos qvinnor
 Med nya segrar uppå hafven trösta.
 Den tappre *Baggen* åter stångats har
 Med de förente danske och de lybske.
 När på sin kungs befallning rakt han styrde
 På Rostock, för att hemta stolt och kungligt
 Ert hjertas nya, unga herrskarinna,
 Han under Bornholm stötte oförmodadt
 På nämnda flottor — oförmodadt mer
 Af dem med fulla lag strax helsad,
 Fast å vår sida fred ej bruten var
 Och krig å deras ännu ej förklaradt.
 Förlägen ej, ej brydd om svar på tal,
 Och oförskräckt vid fiendernas mängd,
 Med sina få — sitt "Makalös" i spetsen —
 Han styr rakt in bland dem; och makalös
 Blir dusten, mannamodet, segern här.
 Det danska amiralskepp tidigt sågs
 Med splittradt roder vingstäckt sacka undan
 Och lägga sig i skygd bakom de lybske.
 Men äfven desse strids-, sjövana bjessar
 För elden ur de svenska drakars gap
 Snart måste rygga eller duka under;
 Och efter några timmars tumlande
 Är danske amiralen fången, skeppet
Fortuna — så med falsk förhoppning kalladt —
 I luften splittradt, uti vågen sjunket,
 Och krämarskutorna med sina lätta hjeltar
 I skyndsam flykt mot Tyska vallen;

De våra efter, att på segrens vingar
 Den sköna bruden, såsom segrens Fama,
 Er hemta. — Flata skicka de i stället
 Allt, hvad der fanns — den lumpna legationen.

ERIK (uppspringande).

I Herrrans namn må hvarje stolt furstinna
 Mig skicka nej, blott Äran ger mig ja,
 Och segern som min trogna älskarinna
 Jag såsom brudgum får i famnen ta!
 För dig, o Svea! ensam vill jag briinna,
 Och blott *din* gudom skall min dyrkan ha; —
 Mig högst och sällast bli det kärleksbandet,
 Som fäst mig vid det dyra fosterlandet.

Mig lyckan, taperheten nu besanne
 Min statskonsts mål, min diktans fasta val,
 Att från hvar Baltisk våg hvar trotsig granne
 Förjaga, — slå hvar täflande rival.
 Från andras gräns dock hvarje nabo stanne!
Vår är den bölja djup och fri och sval.
 Deröfver ensamt *våra* vakskepp ile!
 Tryggt bakom dem mitt stolta rike hvile!

Hvar är den arm, som lånte mig sin styrka,
 Att ärans lön må följa ärans bragd?
 Gå, fosterland, att gladt och tacksamt dyrka
 Hvar enskild storhet, till din egen lagd!
 I spetsen sjelf jag går, att skyndsamt yrka
 En lön, af minnet hittills endast sagd:
 Att en triumf på romerskt vis bereda,
 Och hjelten opp till Capitolium leda.

(till Göran Persson.)

Ät *hon*om res triumfens höga båge,
 Så sinnrikt skön i vårsolns ljus och glans!
 Kring skuldran manteln purpurflammar låge,
 I håret slingre skönt sig segrens krans!
 För sina kämpar främst han så framtåge,
 Att hvarje blick, hvart lof må blifva hans!

I spetsen fångars, skatters rika byte
Högt om de tappres segervinning skryte!

Och när så "riddarn utan fläck, förfäran",
Den stora menigheten hedrad ser,
Som bytets andel hon för hem den läran,
Som åt sitt folk dess konung rättvist ger:
"Att i mitt rike hädanefter äran
Till sjelfva hyddans son sig sänker ner;
Att mod och snille, dygd och tro är adel,
Af rensta blod och utan fläck och tadel."

Men lika skön som lyckosam är dagen!
Maj blickar ner på Norden klar och blid;
Min själ, af ömhet och af fröjd betagen,
Vill endast endrägt, kärlek, glädje, frid.

(han träder till fönstret.)

Känn er af samma tjusnings makter dragen:
Slut vare nytändt agg och gammal strid;
Kom med mitt hof, att dagens nöjen fira,
Och som dess älskling våra fester sira!

(räcker handen åt Sture.)

Ni sett i Södern många sköna länder;
I högre mått der jordens alstring rår.
Men när till Norden nu ni återvänder,
Fins något skönare dock än dess vår,
När han i hast på Lögarns tjusta stränder
I all sin färging, all sin trollglans står? —
Men lika flyktig ock! Kort är hans hvila;
Den honom njuta vill, må visligt ila.

(Erik och Sture gå.)

Fjerde scenen.

GÖRAN PERSSON (ensam, med föraktliga blickar följande dem).

"Den njuta vill må visligt ila" ...
O lefnadsvishet i en konungs mun!
Den egnar er, I svaga qvinnosjälar!
Än mer er, svaga, er, försvagade,

Förqvinligade uti mannabröst,
 I hofmän — halfmän — infusions-kräk
 I majestätet — blötdjur, som flinkt svingen
 Ert lilla embryo af varelse
 Uti det fluidum, som furstar omger,
 Af höghet, smicker, flärd, makt, gunst och nåd,
 Och 'hvilkas små, för sunda menskoögat
 Osynliga, narraktiga gestalter,
 I verldens öga bli så stora endast
 Förmedelst fördomens förstöringsglas,
 Igenom hvilket verlden dumt begapar
 Det lekverk, hennes barnslighet sjelf skapt,
 Tills hennes ledsnad det ock sjelf förstör.
 Dertill ni värptes, ruades och kläcktes,
 I dagens ädlingar, friherrar, grefvar,
 Och hvad för yngel utur moderlifvet
 Naturens underliga verkstad nu för tiden
 Fullfjädradt uti dagen föder fram.
 Vanbördingar, plebejer åter vi
 Dagsmödan ha, nattvakan, arbetet
 Fått på *vår* lott; — men dertill också makten,
 Den obemärkta, tysta, stilla, jemna,
 Som dageligen, stundeligen rycker,
 Lik droppans fall, allt närmare till målet.
 Och när vi äro der, då är *vår* tid
 Att stiga, *er* att sjunka åter
 Till jemnhöjd — kanske ock till botten!

(samlar papperen på bordet.)

Men därför damm för ord och hand till verk,
 Att ej i svallet af de förras flod
 Må kraften till det senare fördunsta! —
 Triumf-tillställningarna först för *Bagge*;
 Se'h instruktionerna för Grefve *Nils*
 Till tåget mot belägringen af Kongelf!
 Ha! du skall icke instruktioner sakna;
 Och mig bedrager allt, om felt jag spår,
 Att ett triumftåg dig ock förestår.

(går.)

Femte scenen.

Prinsessan Cecilias förmak.

KATRINA MÅNSDOTTER. Sedan ERIK.

KATRINA (sittande på ett par kuddar, sjunger till cittran dessa sista verser ur folkvisan: »Liten Karin.»)

”De lade liten Karin
I spiketunnan in,
Och kungens unga svenner
De rullade den omkring.”

”Då kom der ifrån himmelen
Två hvita dufvor ner,
De togo liten Karin
Och strax så vardt der tre.”

(Under tiden har konungen obemärkt kommit in och smugit sig bakom henne. Katrina följer efter sången slut sitt ansigte i handen.)

ERIK (lyfter upp hennes hufvad och tor-
kar tårarna ur hennes ögon).

Hvad tänker uti tårar liten Karin?

”På hvita dufvorna från himmelen,
”Som togo liten Karin,
”Och strax så vardt der tre?”

KATRINA.

Nej, men på henne, som till himmelen
Ej kom, emedan hon de hvita vingar
Sänkt, fläckt, mist — i ”unga kungens” famn.

ERIK.

Då tänkte ock du på den stygga kungen?

KATRINA.

Nej, på den unga — mot hvars kärleks makt
Den svaga liten Karin ej förmått
Att segrande bestå, som hon i visan,
Som, utur spiketunnan frälsad, ren,
En vingad fågel, upp till himlen svingar,

Och dädan sväfvat öfver jorden se'n,
Odödligt skön, på sångens ljusa vingar.

ERIK.

På jorden dock hur grym var hennes lott!

KATRINA.

Till himlen går man genom pröfning blott.

ERIK.

De älskande hur grymt åtskiljer döden!

KATRINA.

Dem skilja än mer grymt de skilda öden.

ERIK.

Ljuf var dig jorden, om du höll mig kär.

KATRINA.

Ett bättre hem för kärleken fins *der!*

(ser åt himlen.)

ERIK.

Men hoppet fjerran — njutningen är när.

(kysser henne.)

KATRINA (skjuter honom ifrån sig).

O! njutning — åter njutning! Hvilken lära,
Lättsinnig som förderflig, vidrig, ful;
En dålig läxa, lärd i dårlig skola,
Sagd tusen gånger om i galen verld!
Du kärlek, sköna, höga himlabarn,
Skall också du så tidigt den insuga —
Ur samma lögn det samma lömska gift,
Som lyckans rosor plockar från din kind,
Och ångrens törnen plantar i ditt hjerta,
Och rycker dig i förtid vissnad, blind,
Ner i sin afgrund utaf synd och smärta!
Den kärlek, som *jag* drömt och känt, och ment,
I verlden endast skulle finnas till,
Den ingenting begär. vill intet ega,
I kärlek kan för kärlek allt afsäga,
Och all sin lust, sin nöd, sig sjelf dertill
För den han älskar gerna gifva vill,
Och lefver endast, att för honom dö,
Och dör, för att för honom hafva lefvat.

ERIK.

Du arma, varma, sköna svärnerska,
 För vek att motstå, afslå kärleks makt,
 Och äfven att dess boja lycklig bära!
 Hvad vill du — kan jag, att dig lyckliggöra —
 Dig, som min lefnads enda lycka är?
 Låt dig förströ! Uppfinningsrik och slössam
 Jag lustbarheter, fester, lekar, nöjen
 Vill mana fram och jaga dagen trött
 Med dansar, jubel, lust och skämt och löjen,
 Tills yr han sig i nattens armar kastar,
 Som öm, förtegen till hans möte hastar.

Vill du ha skatter, för att okänd, gifmild,
 Dermed i kojans glömska nöden mildra,
 Att deraf strö med öppna händer ut
 På dina tycken, dina infall, nycker?
 Och hvad min faders karghet spart i Eskils
 Gemak, jag lägger för din fot — beskattar
 Mitt rike, att dig konungsligen rikta.
 Låt högheten, låt glansen smickra dig;
 Och ur den obemärkthet, der du gömt —
 Lik perlan uti musslans ringa skal —
 Din skönhets blygsamt oförstådda värde,
 Jag lyfter dig till jemnhöjd med — högt öfver
 Hvar qvinna vid mitt hof, uti mitt land.
 I Österlandets tyger klär jag dig och färgar
 I Tyri purpurnäckor dina mantlar.
 Som stjernor uti natten, i ditt hår
 Min kronas diamanter ut jag sår,
 Att, af beundran och af afund rusad,
 En verld till dina fötter sjunker tjusad.

Du skakar hufvudet, ser misslynt ut!
 Jag vet, du fångslas ej af dessa ting,
 Som omotståndligt qvinnohjertan locka
 I snaran, faran af sin allförtjusning.
 Men du ett hjerta har för ömhet dock,
 Och danadt för att tjasas, liksom tjusa;
 Att, älskande, med kärlek lyckliggöra,
 Och utaf kärlek lyckliggöras ock.
 Gör dig min ömhet endast smärta då?

Och all min trogna kärleks varma låga,
 Gör den dig endast suckar, tårar, plåga,
 Och ingen sällhet, ingen fröjd också?
 Hvad högre lycka kan ett hjerta nå,
 Än egen trogen kärleks höga lycka?
 Hvad kan på jorden menskan högre tycka,
 Än älskad vara och att älska få?

Om också mannen fått att välja djerf
 Emellan glansen, högheten och prakten,
 Emellan bragden, äran, ryktet, makten
 Af hjeltemodets eller snilletts värf; —
 Blef qvinnans enda lycka, storhet, bragd,
 Att hjerta ge och hjertan åter vinna,
 Och i den stora, sköna lyckan finna
 All jordens största, skönsta lycka lagd.

Och hur du älskad, hur du tillbedd är,
 Och i mitt hjertas som min kronas rike
 Står högt, står högst, står ensam utan like,
 Allt till din blick, din själ, ett vittne bär.

Den tanke, som så äregirigt hög
 Furstinnor sökte endast och prinsessor,
 Som blott kring drottningar och krönta hjessor
 Med ärelystna's djerfva kärlek flög;
 Det hjerta, som uti mitt hela lands
 Så många ädla slägter ej fann qvinna
 Nog hög och ädel, att för henne brinna,
 Ej brud af nog fullkomlig skönhets glans:
 Så ödmjukt all sin höghet öfverger,
 Djerft lemnar alla fördomarnas banor,
 Sin nya spira, sina gamla anor,
 För dina fötter tjusad lägger ner.
 Ömt gäldande hvar gunst, din stjernas ljus
 Jag klarast tändt i höga kungasalen,
 Du rädda lamm ur gömda blomsterdalen,
 Du blyga ros ur låga kojans grus!

När vid den kärlek, mången annan ger,
 Så mycket annat mycken vigt ock eger,

Guld, höghet, lycka uti vigtskål'n väger,
 Och flere gudar han i en tillber;
 Så är det *dig* jag älskar endast ju,
 Är det i *dig* jag ensamt är betagen,
 Är det naturen, skönheten, behagen
 Hos dig jag tillber — är det *du* — *blott du!*

KATRINA.

Hur blef den ringaste uti din värld,
 Det minsta blomstret, minsta strå't bland gräsen,
 Jag — jag, det allrasvagaste bland väsen,
 Så mycken kärlek, sådant offer värd?
 Mig synas vill, som var i drömmen drömd
 Den drömmen om min underbara lycka,
 Och som uppvaknandet mig skulle rycka
 Snart ur den drömmen, tungt och bittert glömd.
 Men när din blick jag ser, och hör din röst,
 Som smekande och mäktig till mig talar,
 Då all min lyckas verklighet hugsvalar
 I all sin tjusning åter detta bröst;
 Då för min sällhets aldrig drömda höjd,
 Betagen, häpnande, jag ödmjukt bäfvar,
 Och hänryckt — bortryckt då mitt hjerta sväfvar
 På ljusa moln af salighet och fröjd!

Men när du borta, när du fjerran är,
 Och åt mig sjelf — ett syndigt sjelf — jag lemnas;
 Då ödet grymt uppå min lycka hämnas,
 Och tvifvel, fruktan till mitt hjerta bär.
 Mig ängsla aningar. Jag vet, att ner
 Uppå allt lyckligt, på det stora, höga,
 De höga makters stränga, skarpa öga
 Med afundsfulla blickar städse ser.
 Tror du, att liknöjdt detta öde skall
 Se låga dödliga som gudar sälla,
 Och, bidande sin tid, ej vedergälla
 Titaniskt öfvermod med säkert fall? —
 Ej denna fruktan galler sjelfviskt *mig*:
 Jag för mig sjelf ej ängsligt skoning tigger,
 Hos *dig* — i *dig* mitt hela öde ligger,
 Jag har min sorg och lycka all i dig.

(Vinkar honom till sig, fattar hans hand, med rörelse.)

Min älskling — o! här våra vägar skiljas!
Ej milda stjernors, — svag, förirrad viljas
Bud sammanförde dem. Låt sårad dufva fly
Till okänd dal igen från etherns ljusa sky;
Men kungsörn sträcke åter ut sin vinge,
Och till sitt ödes höga rymd sig svinge!

Den ungdom, som oss flyktigt här beskärs,
De rosor, som så kort åt oss här lånas,
Den smula skönhet, som så lätt utplånas
Af årens hand och fort af sorgen tärs —
Dem ser du här ej mera innan kort,
Och glädjebägarn, hvarvid nu du dröjer,
När blomstrens fågning den ej mer förhöjer,
Du ledsnad, vredgad kastar från dig bort.

O! låt mig, då jag ännu älskad är,
Och medan ljufva minnen än mig följa —
Låt mig i barndomsdal'n min skugga dölja.
(gråter.)

ERIK.

Der allt du mist, — hvad återstår dig der?

KATRINA.

Att dö! — O! ljufva tröst i saknan's qual,
Om mig till slut af ödet blir förunnadt
Att dö för dig, då jag ej *lefva* kunnat
För dig, min älskling, här i sorgens dal!

När jag försvinner, o! hvad är det mer? —
En flyktig suck, som ohörd dött i vinden,
En liten tår, som runnit ner för kinden,
En trampad blomma bland de tusen fler!

På qvinnor se'n din kärlek icke spill:
O! skänk den hel åt dyra fosterjorden,
Åt lyckan, friden, sällheten i Norden;
Vet, att du dem, och ensamt dem, hör till!

När då du älskad ser dig dag från dag
Allt mer, då vet: hvart lof ditt öra hinner,
Hvar tacksam blick, som tjusad mot dig brinner,
Det är din älskling — det är *jag* — är *jag*!

ERIK (faller på knä för henne).

*Du, det är du! Håll in din grymhet nu!
O den, som kan så tusenfaldigt såra,
Med dolk af ord mitt hjerta genombåra,
O är det du! Du grymma, är det du?*

O! fly mig ej! Mig nogsamt allting flyr;
Mig skyr hvar blick, jag allas blickar skyr;
Mig smickrar ömsom och mig brukar man;
Jag nyttjar dem och dem igen föraktar;
Mitt lif de sökt, jag efter deras traktar;
Jag tro på *dig* och du på *mig* blott kan. —
Makt, storhet, rike nyckfullt ödes skick
Mig gaf, — hvad menskan plägar högst uppsätta;
Med *dig* mitt öde gaf mig mer än detta:
Ett trofast hjerta, som med *dig* jag fick.
Förtrogna, syskon, maka, släkt och vänner,
Jord, himmel — allt du blifven är för mig;
Ett är mig visst, *ett* blott mitt hjerta känner:
Jag allt kan mista — mista, men ej *dig*!

(lutar sitt hufvud i hennes knä.)

Sjette scenen.

DE FÖRRE. PRINSESSAN CECILIA (kommer inifrån sina rum,
åtföljd af hofvet). STURE.

CECILIA (öfverraskad).

Ha, kungen här! — En herdestund, afbruten
Olägligt...

ERIK (som jemte Katrina farit opp).

Ha! *Du* vet, hvad det vill säga.

CECILIA.

Du borde mig derom ej sjelf påminna!
Dock — jag hämdgirig är ej.

ERIK.

Fastän qvinna!

(lugnad, fattande prinsessans hand.)

Prinsessa! Der som skönheten har hof,
 Der sitta gratierna utanföre
 På vakt; och billigt man sig ej förundre,
 Om riddaren, med icke pansradt bröst,
 En stund förtjust på tröskeln fångslad dröjer —
 Den blyga morgonrodnadens behag
 Beundrande — tills fram går solens dag.

CECILIA.

Nu frid, min broder, då du syns för dagen
 En blomstervirad herdestaf i hand
 För spiran föra.

ERIK.

Den till dina fötter
 Jag lägger ner i dag och nämner dig
 Till dagens drottning. Maj är Frejas månad
 Och skönhetens: den är med skäl *ditt* rike.
 (Fönstren slås opp. Utrop af allmän beundran.)

STURE.

Gud! hvilken utsigt, hvilka tafflors prakt!
 Sund, vikar, holmar, uddar, lunder här,
 Der berg och skogar i det blåa fjerran;
 Små täcka gårdar, strödda öfverallt
 Kring stränderna, i klipporna, bland träden;
 Och Lögarn segelklädd och spegelklar,
 Och solbeglänst och genomskinlig azurn.
 Det ena till det andras möte hastar,
 Hvarandra slutande i kärlig famn,
 Och ler inbördes, tjasas ömsesidigt.
 I denna taffla hvad för glans, hvad tycke!
 O, hvilken hufvudstad ni har, min kung!

ERIK.

På Sveas ädla bröst ett vackert smycke! —
 Det är den första maj. En dag så kär
 För nordbons hjerta, för de svenska sinnen;
 En härold för den korta, sköna våren,
 Med sagor om de flydda somrars fröjd
 Och deras blommor, färger, doft och ljus;
 Med glömska af de långa vintrars tvång
 Och deras stumma mörker, stela dvala.

För friheten nu vidgas svenskens bröst,
Och, af naturen öm och känslig vän,
Han ur de lösta bojor nu ses hasta,
Att drucken sig uti dess armar kasta.

Se der min hela hufvudstad som bäst
I rörelse. Se flockar än till fot, till häst —
Barn, gubbar, qvinnor, höga, låga —
I färgrikt hvimmel, glädtig brådska tåga.
Och öfver vattenytan uti tusen banor
Ses flyga, hvimla, hvita segelsvanor —
Lustjakter, vimplade, musik-åtföljda —
Sångfåglar lika uti granna fjädrar höljda,
Som glada drillar vidt kring rymden slå.

(Skott och toner på afstånd)

Nu dröjom ej! De flaggbeprydda slupar stå
Otåliga på Lögarns spegelsjö,
Och längta oss med snabba årslag föra
Till Loföns löfbetäckta, gröna blomsterö.
(Till prinsessan) Utaf de offer, dina riken göra,
Gå, drottning, nu att huldrikt kring dig strö!

(På prinsessans vink knäböjer en page med två kransar på hyenden för
konungen, som sätter en på hennes hufvud.)

Gudomligheten tillhör förstlingen:
Hur skön, gudomligt skön, du dagens Flora!

(kysser henne på pannan och räcker henne sedan den andra kransen.)

Här tag den andra sjelf och krön din majkung.

CECILIA.

Hvem är väl värd att vara blomsterkung,
Om icke den, som hyllas såsom Nordens?

(Hon vill sätta kransen på honom.)

ERIK (afböjande det).

Nej tack! Må den få konung en gång bli,
Som icke derpå är så mätt som vi!

(Han leder Sture till henne.)

Se här, min syster: om ej *kronan* just,
Jag afstår dock åt honom *blomsterkransen*.
Han är den värd — det skönas, ungas hyllning.
Och säkert jäfvar ej ditt hjerta den;
En värdig blomstertron är detta hufvud.

(Prinsessan bekransar med synbar förtjusning och bryderi Sture, som knäböjer
för henne.)

Hvar dam sitt tyckes fria val nu göre,
 Och räcke band och blomstervirad staf
 Den riddarn, som sin hand hon ger i dag;
 Och med buketten, fäst på blomsterbarm,
 Hon dölje eget hjertas snabba slag!

(Pager kringbära majstafvarna och kransarna. Damerna räcka de förra åt riddarne och fästa kransarna på sina bröst.)

O förödmjukelse — och mig tog ingen!
 Och ensam står Katrina ock i ringen!
 Nå väl! hvad nycken, kanske planen velat:
 Jag urnans skönsta lott har ej förfelat.

(Fäster den återstående buketten på Katrina och tager sjelf en majstaf.)

Sträck, dagens gudom, blomsterspiran ut,
 Utöfver hof och land med fester, nöjen;
 Dränk vinterns minnen uti vårens löjen;
 Med sol och ljus bevinga hvar minut!
 Bevingadt sjelft, mitt lösta sinne njut
 Af friheten, af doftet i naturen!
 En dag, på glädjens ljusa vingar buren,
 En lefnad utaf tvång uppväger dock till slut.

(De utmarschera under musik.)

Slut på första akten.

Andra akten.

Första scenen.

En vacker Mälarvik vid Lofön, på båda sidor omgifven af knoppande och sprickande löfträd. I förgrunden en grupp af björkar.

TVENNE HOFLAKEJER (med bnteljkorgar på hufvudet).

FÖRSTA LAKEJEN (tar korgen af sitt hufvud). Låtom oss pusta här; jag mister nacken annars. Så mycket vinbuteljer — en hel himmel på mina skuldror! En annan Atlas!

ANDRA LAKEJEN. Det ljuger du. Har du en enda klut af atlas på dig, så har du stul'en.

FÖRSTA LAKEJEN. Dumhufvud! Du begriper ej, att jag talar mytologiskt.

ANDRA LAKEJEN (sittande grensle öfver sin korg). Kan du säga mig, hvad det här är för upptåg?

FÖRSTA LAKEJEN. Hvad menar du?

ANDRA LAKEJEN. Jo, det här kringtåget — att släpa vinet landvägen, i stället för att det och vi utan vår svett och möda kunnat komma hit på en krouslup.

FÖRSTA LAKEJEN. Det är för kontrasten.

ANDRA LAKEJEN. Hvad är det för en trast?

FÖRSTA LAKEJEN. Hå, för motsatsen då.

ANDRA LAKEJEN. Vill du tala tydligare! (hotar med knytnäfen.)

FÖRSTA LAKEJEN. Det är, för att det skall vara opp och ner — bakfram — förstår du det, åsna?

ANDRA LAKEJEN. Förstår jag inte det, som varit flere år här i hofvet. Men vidare!

FÖRSTA LAKEJEN. Således, på det de här våta sakerna skulle komma på den torra vägen, och de torra...

ANDRA LAKEJEN. Jag förstår — du talar mytologiskt — hoffolket.

FÖRSTA LAKEJEN. Precist! — skulle komma på den åta vägen. (pekar på sjön.)

(Tvenne andra hoflakejer, bärande korgar med konfiter, komma samma väg och gå åt skogen till venster.)

ANDRA LAKEJEN (sträcker handen efter korgarna). Ah! låt mig maka litet. Skadar aldrig, att betjeningen smakar först på et, som sättes fram åt herrskapet; man är då säker och et, att det är rätt.

TREDJE LAKEJEN. Rör det ej med minsta finger! Så-lana läckerbitar äro ej för sådana glopars munnar, utan för hoffruntimrets.

FÖRSTA LAKEJEN. Du får ej röra vid det som är hof-fruntimrets — förstår du det?

ANDRA LAKEJEN. Aj! Aj! Det förstås, utan att jag behöfver förstå det.

(Tvenne andra lakejer med pokaler, kredensare och andra dryckeskärl på hufvudet.)

ANDRA LAKEJEN. Nå, den som ändå fick smaka det som kommer i de der dryckeskärnen!

FEMTE LAKEJEN. Man låter icke nytt vin i gamla krukor. (De gå åt samma håll som de föregående.)

ANDRA LAKEJEN. Den der låtsar vara bibelsprängd.

FÖRSTA LAKEJEN. Här lär just bli ett bacchanaliskt lif i dag.

ANDRA LAKEJEN. Ja af fan — utöfver alla berg och backar.

FÖRSTA LAKEJEN (tar en butelj ur sin korg). Du ser mig just aptitlig ut.

ANDRA LAKEJEN. Den som hade en korkskruf ändå!

FÖRSTA LAKEJEN. Och hvad tror du munskänken eller hofmarskalken — som han nu heter — skulle vara till, om icke för att ha korkskrufven sjelf?

ANDRA LAKEJEN. Allting förstår du och kan förklara. Men kan du nu förstå och förklara, huru vi skola komma oss öfver en svalkedryck i denna solhettan — styrkedryck i detta här släpet? Är det icke första maj och mot qvällen? Hela världen är nu full, och här sitta vispiktorra.

FÖRSTA LAKEJEN. Hardt nära, hardt nära! (försöker att bita af korken.) Nog biter jag, men han biter igen. (knackar af halsen.) Pang!

ANDRA LAKEJEN. Så hittug du är, din skälm! Hvem har lärt dig det?

FÖRSTA LAKEJEN. Prestkläppen.

ANDRA LAKEJEN. Kansleren? Herr Göran?

FÖRSTA LAKEJEN (sätter handen för hans mun). Gaphals, ta sakt! — Jo, ser du, när *han* vill ha något ur'en, så tumar och skruvvar han duktigt — vill då inte innehållet ut ser du, (far med handen öfver halsen) så knäcker han halsen på! (Sedan de druckit ut, slungar han buteljen i sjön.) Tror du, att kadavret flyter opp igen och förräder oss?

ANDRA LAKEJEN. De, som kansleren dränker, plägar merendels hålla sig stilla och stumma.

(De fortsätta vandringen åt samma håll som de föregående.)

Andra scenen.

Musik på afstånd, sedan närmande sig. Först en slup med musikanterna, som landstiga, småningom draga sig åt skogen brynet och fortfara att spela, under det att nästa slup nalkas. Denna förer hofvets riddare och fruntimmer, hvilka parvis och efter bestämda mellantider landstiga och framträda på scenen, då musiken afbrytes.

RIDDARE. HOFDAMER.

FÖRSTE RIDDAREN (framträder med sin dam).

Jagt- och valdthornsljuden klinga
Muntert genom skog och mark;
Nya dagars hopp bevinga
Med en känsla frisk och stark,
Väcka klang i menskans sinnen.

HON.

Väcka flydda vårars minnen,
Väcka aning, hopp och längtan
Till den evigt gröna vår,
Som i aldrig stillad trängtan
För hvart känsligt hjerta står.

(Musiken faller in och de draga sig småningom in åt skogen.)

ANDRE RIDDAREN (med sin dam).

Fri från vintrens boja, vågen
Slår mot klippan, ler mot strand;
Menska, ljus och glad i hågen,
Kasta af dig tvångets band,
Rymden sök med spända segel!

HON.

Blicka ner i vågens spegel,
Tänk de tankar, tysta, stilla,
Dem *du* ensamt må förstå;
Följ de vakna drömmars villa,
Fast som strömmar de förgå!

(Musik. De draga sig åt skogen.)

TREDJE RIDDAREN (med sin dam.)

Majdags himmel ljusnat. Hoppas,
Genom moln och storm och höst
Vår och kärlek åter knoppas
Än en gång i menskans bröst!
Evigt blifver dock det sköna.

HON.

Ljuft att sitta i det gröna,
Blomma uppå blomma plocka;
Deras tyst förtrogna blad
Frågor ge och svar aflocka —
Ack! man vet ju ej, om hvad?

(Musik. De draga sig åt skogen.)

Tredje scenen.

En med blommor och flaggor prydd slup, förande

PRINSESSAN CECILIA och GREFVE NILS STURE.

CECILIA (förd af Sture, på stranden.)

Hur lugn står insjöns spegelyta,
Hur ljus majhimlen ofvanpå!
Och hvilket lif, att hän få flyta
Emellan tvenne himlar så,
Och, gungad på den varma bölja
Och vaggad uti toners famn,
Den stumma tankens drömmar följa
Och landa invid blomsterhamn —

STURE.

Som hastar tjusta armar sträcka
Mot skönheten, som nalkas här,
Och fästa vid sin strand den snäcka,
Som Afrodite till oss bär;
Och sina unga blomstermarker
För edra fötter lägga ner,
Och sina dalar, lunder, parker
Till Paphos tjusad bjuda er.

CECILIA.

Ur hofvets tunga marmorsalar
 Hur lätt och glad till er jag flyr,
 I frida lunder, tysta dalar,
 Der ingen sorg mitt hjerta bryr!
 Natur, hur fritt och vidt ditt rike,
 Hur sällt sig hjertat dig förtror!
 I skönhet hvem, o hvem din like?
 I kärlek hvem som du är stor?

STURE.

Ett enda litet menskohjerta
 Den liken är mig mer ändå;
 Det slår för fröjd och slår för smärta,
 Som ej naturen kan förstå.
 Ur menskans tanke mot oss strålar
 Den själ, ej fins i tingens allt,
 Och på dess anlete afmålar
 En högre skönhet sin gestalt.

Och ljusets flammor i det höga,
 Och stjernans blick, — hvad äro de
 Mot blicken ur ett qvinnoöga
 När det vill himmelskt mot oss le?
 Och sångerna ur jordens dalar
 I morgonrodnans ambrastund —
 Mot minsta ord, som oss hugswalar
 Ifrån en älskad purpurmund?

(De draga sig inåt skogen.)

Fjerde scenen.

Sång och citterklang. En slup med dyrbar baldakin, förande KONUNGEN och KATRINA. Han sjunger till cittran. När de stiga i land, lyfter han henne på sina armar och bär henne så öfver den fuktiga stranden.

KATRINA.

I Herrans namn, ej så, ej så, o konung!
 Jag vill af blygsel, utaf ödmjukhet
 Förgås för edra fötter här i stoftet.

(Då hon vill falla för hans fötter, lyfter han henne opp och håller henne omfamnad.)

ERIK.

Du ljufva börda! Så jag ville föra
Dig genom lifvet, till mitt hjerta tryckt,
Att törnet ej din fot fick stinga, — störa
Ej någonting din lefnads lätta flygt.

!(Efter en stunds förtjust åskådning af den tillryggalagda scenen.)

O att, en grann och vimplad slup, jag flöge
Med dig utöfver lifvets lugna haf!

KATRINA.

O att jag böljan vore, som sig smöge
Intill dess sida — se'n i djupets graf!

ERIK.

O vore stranden jag, som böljan slöte
Till hänryckt bröst, som utaf tjusning slog!

KATRINA.

O att jag blomstret vore i dess sköte
Som prydde det en stund och sedan dog!

ERIK.

O vor' jag fjärlin, som den blomman smekte
I evig ungdoms ljusa honungsdar!

KATRINA.

O vor' jag färgen, på dess vinge lekte,
Och den min fägring gaf, sjelf intet var!

ERIK.

O att jag ljuset var, som tjusadt sänkte
Sin stråle i den färgens fagra glans!

KATRINA.

O att jag stoftet vore, som der blänkte
Uti dess sken en stund och se'n ej fanns!

(Omfamningen upplöses. Hon ser sig om.)

Hur tack, hur skön är våren, fastän han
En liten är ännu — nyss kommen till —
Ett lindebarn i sippekransad vagga!
Men kinden rodnar re'n, och blicken blå
Han slagit opp och ser så slug på en,
Som om han ville säga: "vänta litet,
Snart blir jag stor och då skall du få se,
Hur vacker som jag blir." —

Alldeles — *nästan* ville jag dock säga —
 Som i min hembygds undangömda nejd ...
 Förlåt, jag borde sådant ej erinra,
 Men gömda, men ej glömda minnen sig
 Oemotståndligt tränga på min själ —
 Som i min hembygds undangömda nejd,
 Der *Indal* inom dalar slingrar sig
 Inunder höga tallbegrönda berg,
 Omkring de låga löfbetäckta kullar,
 Emellan krökta gräsbevärta stränder,
 Der tystnan och de stilla tankar bo.
 Ack se! der stå ju mina hvita björkar,
 Förtjusta att i vattnets spegel pröfva
 De nya, gröna, alltför täcka, skira
 Florshufvorna, som maj, den kära pilten,
 Beställsamt gått omkring och dem förärat,
 Dermed, bevars! att akta mjella hyn.
 Igenom dessa ser jag ännu skymta
 Små röda rosenmunnarna till knoppar,
 Som tyckas liksom vilja öppna sig,
 Att något angeläget till mig hviaka.
 Hvad kunna väl de små mig säga ha?
 Ack jo, jag vet det — åh, jag vet det — ja:
 "Ack mins du, mins du?" (tar sig på hjertat)
 Ack ja, jag mins — jag mins — jag mins!
 Min barndoms vårar skulle jag ej minnas!

(knäpper ihop sina händer och faller i tankfullhet. Sätter sig sedan under björkarna och drager konungen till sig.)

Här är jag hemma! Kom, min herde!
 Byt ejderkuddarna mot mossan här;
 För purpurhimmeln ofvan tronen, sitt
 Inunder frans-omhänget af en hängbjörk;
 Uti dess bark, för häfden, skär ditt namn,
 Och byt ditt rike mot herdinnans famn!

ERIK.

Säll, om för alltid jag det skulle kunna,
 Och sådan ljuflig lott mig ödet velat unna!

(Dryckessång och pokalklang höres ur skogen.)

KATRINA.

Vid glasens klang nu sånger höras skalla
 Bland skämt och skratt der borta utur lunden;
 Ur hand i hand nu festpokaler vandra,

I hvilka drufvans purpursafter svalla,
Som lifva mannen, fri ur stunden bunden; —
Gå, skynda dig, drick lust der med de andra!

ERIK.

Den glada njutning vill jag icke klandra;
Men bågarn, som min mun dock sällast njuter,
Är dina läppar, svällande och röda,
Der uppå purpurbräddar glöda
Jag vet den gudars nektar, som du gjuter
I kyssen, när jag dig i famnen sluter.

(Adagio ur skogen. Eko från andra stranden.)

Hur klingar ljuf i rymden melodien,
På luftens blida vågor sakta buren,
Och till den rödda själen huldrikt talar:
"Lyft dig på vingarna af fantasien!" —
Du röst ur hjertat af den älskande naturen,
Hur du ett hjertas kärlek ömt hugsvalar!

KATRINA.

När så af den från lunder och ur dalar
Ett vänligt återljud ditt öra hinner,
Det är *min* kärlek, som sin bana böjer
Igen till dig och gerna dröjer
I minnets ton, der än min ömhet brinner,
Och suckande i fjerran se'n försvinner.

(Musik och eko.)

ERIK.

Du stund af himmelsk ro, af jordens tjusning!
I ögonblick af tidens högsta lycka!
I pendelslag af evigheten! Skriden
Helt långsamt bort med aftonvindens susning!
Låt oförgätligt mig i tanken eder trycka!
En segerkrans kring sälla hjessan vriden!

KATRINA.

Lyft, sällhet, mig bort och uppöfver tiden!
Och fören mig på edra varma vågor,
I smekande och ömma melodier;
Omfamnen harmonier,
Mitt väsen med dess fröjder, med dess plågor,
Dess ljufva tvifvel och dess bittra frågor.

(Adagio och eko. Hon gömmer sig vid hans bröst; lång, stum hänryckning.
Småningom antager musiken en gladare art, och öfvergår slutligen i allegro.)

Femte soenen.

DE FÖRRE. HERTIG JOHAN med den lille SIGISMUND på
armen. KATARINA JAGELLONICA. BEURREUS
(kommande på stranden).

JOHAN (sättande sonen på marken).

Hvart förs jag hän? Här är allt vår, allt sprittning, knoppning;
Allt lif, allt ljus, allt sol, allt njutning och förhoppning;
Det blomstrar, rör sig ner för mina fötter här;
Det svingar, klingar opp i luftens rymder der!
Och dessa viudar, som mitt hufvud varmt omsusa,
Och dessa dofters qvalm, som hjertat ömt berusa,
Och denna rymd och vidd, som lockar och som flyr,
Mig jagar blodet varmt och jagar tanken yr...
(Till Beurreus) I ett förtrolladt land har ni mig velat föra?

BEURREUS.

I vårens, frihetens, ni säga vill. — Ert öra
Förr mången gång det tjust, och mot ert öga lett,
Fast hörande ni hört, fast seende ni sett
Ej har, tills nu en blick in uti tingens hjerta
Ni fått, och stundens fröjd ni lärt af årens smärta.

JOHAN.

Guds verld, du fria verld, var helsad trefaldt mig, —
Af en förskjuten son, som rörd beträder dig!
Du ädla frihet, du, du mannens skönsta lycka,
Låt dig, för evigt dig, till tacksamt hjerta trycka!
Och du, min tacksamhets, min dyrkans föremål,
Trofasta, älskade och dyrkade gemål!
Själ i min själ och tro uti min troгна anda!
Kom och din glädjes röst uti mitt jubel blanda,
Och, som den skönsta lön för all din kärleks höjd,
Kom, dela nu med mig min sällhets hela fröjd!

(omfamnar henne.)

Du trohet, som mig blef, när trolöst allt mig flydde;
Du sköna blomsterband, som ljuft min boja prydde;
Du lust uti min nöd, i fattigdom min skatt,
Min bön uti min kamp, mitt ljus uti min natt, —
Njut din triumf, din lön i detta glädjeskri:

(han slår ut sina armar mot himlen)

Jag är fri!

(Erik och Katrina, väckta ur sina kärleksdrömmar, varsna dem. Erik far hastigt opp, Katrina makar sig rädd närmare under träden, och söker under det följande gömma sitt ansigte, än bakom trädens stammar, än uti sina händer.)

JOHAN (studsar vid Eriks anblick).

Se Kain!

ERIK.

Men jag kan dock icke: *Abel!* svara.

(Tystnad. Han nalkas brodern.)

Men nu emellan oss må liknelserna fara!

Att dertill det ej kom, att ej blef Kain jag

Och icke Abel du, vi tacke Gud i dag!

Att framgent det ej sker, vi böre lika fasa.

Att fallets första blodscen ej må mellan Vasa

Och Vasa föras opp och bloda detta land:

Tag, broder, här mot *min*, och räck du mig *din* hand —

Förlikningens — o ja, försoningens, min broder!

(Johan slår sina armar i kors öfver bröstet.)

Och låt oss sänka ner i evig glömskas floder

Hvad mellan dig och mig demoniskt sig har lagt,

I mörkrets tysthet tänkt, i ljusets dager bragt,

Och gnista ej af hämd i våra hjertan gömma!

(Öppet) Vi båda, broder, ha rätt mycket till att glömma,

Från barndomsdar, då re'n vi började vårt kif

Om leksaker, som se'n om rike och om lif.

Och största felet se'n och rätten — på hvems sida

De äro, låtom oss här icke hätske strida.

Min synd bekänner jag! Nu i Försonarns namn

Jag öppnar än en gång den ångerfulles famn.

BEURREUS.

Min hertig, och ni kan än tveka och än dröja?

Kan sådan hjertats bön ej hjertats hårdhet böja?

Om enighet och frid svor ni mig löftet ej?

Skref se'n ni det ej här på detta papper, säj?

(tar fram förlikningsdokumentet och öfverlemnar det åt konungen.)

ERIK.

Utöfver detta blad förtjust jag låter ila

Min blick — (stoppar det på bröstet.)

På såradt bröst, du lena balsam, hvilat!

Men bokstafven är död och den ej lifvet ger

Åt kärleken, hvarom mitt rörda hjerta ber.

Erik den fjortonde.

En tryckning af din hand, som denna skrifts insegel,
 En fridens brodersblick uti ditt ögas spegel,
 En ton ur hjertats djup, ett ord från själ till själ —
 Gif dem — jag släpper dig ej förr, o broder!

BEURREUS.

Väl!

Af bödens starka arm låt hämdens lystnad tämjäs;
 "O huru ljufvigt är, när bröder kunna sämjas!"

JOHAN.

Min herré broder här och riksråd I så god!
 På mig I stormen in med brådskadat öfvermod!
 I ären sene ej att fordra och att dömma,
 Men *jag* begärer dock, *jag vill* ha tid — att glömma.
 Försoningen går lätt för den, som lycklig var;
 Lätt för förtryckarn, men ej den som lidit har;
 Lätt, ja, för segraren, men ej den öfvervunne;
 Lätt för befriaren, ej den oskyldigt bundne.
 Skönt är att bjuda, ja, ljuf är den lott att ge;
 Ej så att ta emot och tacka eller be.
 Tyranner, liden dock ett trampadt väsens hjerta,
 Om det er såra törs med anskri't af sin smärta!
 Fyrårig bojas djupt inbrända gamla harm,
 De djupa hämdens sår och känslor i min barm,
 De många tårar från min makas kinder runnit,
 De längtans blickar af min son, som utåt brunnit:
 Det allt och tusen än och tusen gånger mer
 I några ögonblick man mig förgäta ber —
 Ber icke blott, men ock dertill otåligt knotar;
 Än mera, fruktom det, snart kanske dertill hotar.

Men jag ett hjerta har för ömhet skapadt ock;
 Väl tryckt och slutet nu, men spänstigt, känsligt dock.
 Jag hatets åskmoln ser sig långsamt undanvälta
 För fridens solblick re'n och känner isen smälta,
 Som hårdt omkring mitt bröst och skyhögt lagrad var...
 Och nu, se här min hand: jag också felat har!

ERIK (med djup rörelse).

Derom ej tala mer! — "Och förlåt oss våra skulder så
 som ock vi förlåte dem oss skyldige äro" —

BEURREUS.

Amen!

ERIK (med glädthet).

om, Johan, och låt dig förströ! Här i det gröna
 du finner för dig sång, vin, lust och hofvets sköna.
 Attar honom under armen och de äro i begrepp att bege sig af åtskogen, då)

JOHAN (mötande en blick af sin gemål).

ig, broder, alltid lik! Går ej så lätt, så fort!
 et svåraste på långt när ej är undangjort.
 ig återstår ännu en annan till att vinna —
 in sårad maka, mor och förolämpad qvinna
 (Han hemtar Jagellonica.)

lär, broder — min gemål!

ERIK (blottande sitt hufvud).

Välkommen, min furstinna!

lörd återser jag er. Förtjust och undersam,
 äg ser, att årens flygt dock farit skonsamt fram
 och knappt vid blommorna på edra kinder rörde.
 om ledsna'n, sorgen ej så mäktig skönhet störde,
 i hofvets glada krets hur skall den blomstra då!
 Ni länge saknats der; kom, att vår hyllning få!

(Jagellonica fortfar stum och stolt.)

JOHAN.

Till all den djupa skuld, som tacksamt återbära
 Skall bli mitt hjertas pligt, skall bli min lefnads ära;
 Till alla kärleksprof, du slösat har förut,
 Du nu det sista lägg, det högsta ock till slut!
 Vi ha försonats re'n; skänk också du din skoning!
 Än mera, skänk dertill — skänk glömska och försoning!

JAGELLONICA.

Försoning, glömska, hvad? Två ringa ord! De två
 Inta' ej mycket rum uti din mun — ej så
 I menskohjertat dock och uti menskolifvet.
 Mig blef åtminstone, det vet jag, icke gifvet
 Att lemna i en själ, så vacklande och ljum,
 Der hatet bodde nyss, åt kärleken ett rum.
 Hvad jag har lidit sjelf, det må jag kristligt glömma,
 Och ödmjukt lemnar jag åt Herren till att dömma;
 Men, mor och maka, dock jag har båd' pligt och rätt
 Att mäta androm så, som de de mina mätt.
 Jag evigt hatar den, din långa boja smidde,
 Och evigt mins jag dem, de tårar, barnet qvidde.
 Om Skaparen mig gett all kärleks trofasthet,
 Han gaf mig ock dertill all hatets spänstighet.

Den förra skänkt mig kraft att med de mina lida,
Den senare ger mod i döden för dem strida.

ERIK.

Med smärta finner jag er rifva opp de sår,
Som nyss begynte här att läka sig. Ni går
Med föga varsam hand ny olja rikligt gjuta
I lågan af en tvist, som nära var att sluta.
Och hvad ert lidande och edert barns nu rör,
Er egensinnighet ni skylle sjelf derför!
Ert fängelse har valt, ej *min*, *er egen vilja*;
Ert öde hvarför ej ifrån er makes skilja?

JAGELLONICA (drar stolt ringen af sitt finger
och håller den för konungens ögon).

Se till, ni läsa kan hvad som der skrifvet står!

ERIK.

"Nemo nisi mors".

JAGELLONICA.

Ni tyda't sjelf förstår

På edert tungomål.

(under det hon sticker ringen igen på sitt finger).

Ja: Ingen utom döden

Kan skilja min gemåls och mina lefnadsöden.
I vigselringen sjelf jag ville det så ha —
Och löftet hålles af en Jagellonica.
Af henne icke blott. Blygd öfver sådan qvinna,
Som ser sin man i sorg och kan för nöjen brinna;
Som, om hon tror och vet den älskade i nöd,
Dock skamlös frossa kan i sjelfviskt öfverflöd;
Som från en makes bröst i fängslets natt sig fjernar
Och fri och ledig sjelf i verldens hvirflar svärmar!
Att annat likvisst ni har kunnat tro om mig,
Vill jag förlåta er. Det kan förklara sig
Hos en som ni, som slöt till alla qvinnors värde
Blott utaf sådana, ni hittills känna lärde.

ERIK (uppfarande).

Väl, här jag tillstår fritt, att edra tänkesätt
Jag alltid egnat har och ger sin hyllningsrätt.
Det ganska vackert är, att en furstinna gjorde —
Hon någongång också — hvad som en qvinna borde.

En medan ni så här uti triumfvagn kör,
 illåt, jag ställer mig bakpå och hviskar: hör,
 är ni min bror, ifrån den stund han er tillhörde,
 till affall från sin tro, sitt fosterland förförde;
 för edra synder se'n, när han då plikta fick,
 det var ej mer än rätt och skäl, ni också gick
 att, förd af samvetsqual, med tröst till honom skynda,
 att hjälpa straffet dra den ni först lärt att synda.

(Allmän bestörtning. Hofvet samlar sig småningom ur skogen.)

ERIK (hemtar Katrina).

Så hon ej talat har, jag ställer här för er.

(försämdligt.)

En utaf dem, jag hittills lärt att känna" — Ner
 Ers höghet täcktes dock på hennes ringhet blicka:
 En liten obemärkt och rätt och slätt svensk flicka!
 Naturlig, simpel — ej prinsessans ädla blod,
 En kvinnas ödmjukhet — ej en furstinnas mod.
 Och dock, så svag hon syns, nog stark att gifva lifvet,
 Se'n hon har gifvit allt, för den hon hjertat gifvit.
 För honom icke blott, men för hvar likes väl
 Och trösten, räddningen utaf en oväns själ.
 Hon sina tårars bön hvar dag för eder fällde
 Och mellan mig och er försonande sig ställde,
 Och dödens engel höll i sina blomsterband,
 Och sjelf den engel blef, som med sin kärlekshand
 Ifrån hans hufvud höll det skarpa svärd tillbaka,
 Som öfver hjessan hang utaf er dömda maka.
 Ock en Katrina — fast ej "Jagellonica" —
 Månsdotter rätt och slätt. Det låter rätt så bra
 I svenska öron.

JAGELLONICA (mäter henne med sina blickar).

Åh! är det hon — den ryktbara!

Skyddsengeln, Johan, din en sådan en lär vara!

KATRINA (nalkas henne bedjande och faller på knä).

O min furstinna, nåd! Ack, haf barmhertighet!

JAGELLONICA (till konungen).

Med arma menskolif, i all sannfärdighet,
 Här står väl till, då att dem frälsa eller spilla
 Beror på nyckerna utaf en liten — — frilla!

(Katrina faller med ett anskri till marken.)

ERIK (stöter häftigt undan furstinnan och
upplyfter Katrina).

Hit vatten der från strand — hit — hjälpen!

(Ömsom sysselsatt att återbringa henne till sansning, ömsom lyssnande på
hennes andedrägt.)

Död, o Gud!

KATRINA (öppnande sina ögon).

O att jag vore det!

ERIK (ännu hållande henne i sina armar).

Du himmelskt ljufva ljud

Ner i mitt hjertas djup! O stund af fröjd och smärta! —
Stack ormens gadd så djupt?

KATRINA.

Ja, ner i detta hjerta!

(Konungen öfverlemnar Katrina i prinsessan Cecilias vård och går under en
lång, vild stumhet med stora steg upp och ner. Allmän ångest.)

ERIK.

Vi vilja på dess hufvud trampa! Huggorms-bett,
Jag skakar af dig, som du aldrig hade skett!
Hvart ord af harm jag vill i gerning nu förvandla;
En kung ej klaga får, bör rätta och bör handla.
Min hertiginna, ni, min hertig, syster du,
Och alla öfriga kring mig tillstädes nu
Utaf mitt kunga-hof och stora i mitt rike!
Förnimmen här de ord, från hvilka vi ej vike:
Arfriket, som jag ärft utaf en vördad far,
Och Sveriges tacksamhet och klokhet grundlagt har,
Åt min arftagare bör utaf mig förvaras,
Att statens helga rätt med faderspligten paras.
Lik mannen, som drog ut, att söka lyckan opp,
Men fann i hemmets dörr till slut sitt hjertas hopp;
Mitt hjerta länge gjort sin flygt kring verlden vida,
Då himlen ställt dess mål helt nära vid min sida.
Allt derföre jag nu för menniskor och Gud
Går att utkora till mitt hjertas sköna brud,
Till maka i min bädd, till mina ödens like,
Till drottning på min tron och i mitt vida rike:
Katrina Mänsdotter.

(Allmän bestörtning.)

KATRINA (kastande sig i prinsessans armar).

Hvad säger han, hvad vill, hvad förehar han nu?
För himlens skull hjälp, råd, afstyr! Han rasar ju!

ERIK (slutande henne i sin famn).

Kom, min Katrina, nu, kom till mitt trogna hjerta!
Så högsta lycka föds ur stundens djupsta smärta.
 I qvällen, som har tändt din ljusa stjernas lopp,
Slå fagra hufvudet, slå klara blicken opp;
 I ögnasigte tag den värld, som du skall pryda,
 Och den, från nu jag dömt vid dina fötter lyda,
 Och nu sin drottning går sin första hyllning ge.
 (Han förer henne framför hoffolket, som visar sin underdånighet med olika miner.)

I allà mina och min kronas tjenare!
Vi vilje alltså nu ej någon tid förlora.
Gån, flygen kring mitt land! Dess alla gamla, stora,
 Dess höga ätter, samt hvar riddersman och fru
 I bjuden skyndsamt till vårt höga bröllopp nu;
 Der festligt, konungsligt vi vilja alla gästa. —
 Vid dess tillredelser I gören edert bästa!
 Rådfrågen all er smak och släppen lös och fri
 All er uppfinningskonst, all smula fantasi,
 Som kan belöpa sig på eder lott, att prakten
 Må likna skönheten och svara emot makten.

(Till Jagellonica.)

Ooh, min furstinna, ni välkommen var också!
 Der skall en stol för er — *der nerom* äfven stå.

Förr skönheten och kärleken ju hade
 Sitt tempel och sin dyrkans tron också.
 Dit kommo tjusta hjertan och nedlade
 De offer, goda gudar ej försmå.
 Och såsom gudar människorna glade
 Och sälle voro uppå jorden då,
 Snart skulle dessa sköna välden grusas;
 Man ville icke dyrka och förtjusas.

Det templet vill jag utur gruset höja
 Och troget tända offerflamman der;
 Och knän jag vill inför dess gudom böja,
 Som lifvets största, skönsta lycka är;
 Och vid dess välbehag jag vill mig nöja,
 Som himlens nåd i jordens fröjd beskär —
 En evighet till ögonblickets rike,
 Som lyfter menskan opp till gudars like.

När öfverallt kring om den vida jorden
 Sin dyrkan, sina offer guldets får,
 Och äran, makten, glansen, tillbedd vorden,
 Utöfver alla furstars hjertan rår;
 Då vill jag resa upp i höga Norden
 En tron, som skönare och högre står:
 En tron för Nordens ädla, hulda qvinna,
 Der hon tillbedjas skall som herrskarinna.

(ordnar till återmarschen.)

JAGELLONICA (fattar Lejonhufvud och Stenbock vid handen; afsides).

Dyre fränder, när, hvar råkas vi?

JOHAN. Vid biläget.

JAGELLONICA. Brinner då nacken så efter repet eller bilan?
 (Till de sina.) Nej, i Vadstena hos vår gode broder prins
 Magnus se vi hvarandra åter.

(Går med sin gemål och son. Konungen ger signal: en smattrande marsch
 spelas opp; hofvet, konungen med Katrina i spetsen, sätter sig
 i återmarsch till Lefö.)

Sjette scenen.

STURE. CECILIA.

STURE (qvarhållande Cecilia).

O dröj en stund, förr'n ögonblicket svingar —
 En Gud — sin kos på qvällens gyllne vingar.

CECILIA.

Tro stunden ej; hur ljuf dess stämma klingar,
 Den glädje sällan, säkrast smärta bringar.

STURE.

Med skämtets udd har så jag kunnat såra?

CECILIA.

Mitt hjerta? O, säg hellre genombåra.

STURE.

I skuldlöst bröst så lätt ej udden tränger...

CECILIA.

Men värnlöst ock — säg, hvad den utestänger?

STURE.

Ett flyktigt ord i glädjens fria stunder —

CECILIA.

En blomsterskänk med ormens gadd derunder.
 Just det! I skötet här utaf naturen,
 Der, uppå våren, doftet, ljuset buren,
 Min själ igen de forna drömmar drömde,
 Och glad och yr som öm och menlös glömde,
 Det fanns en värld för misstro, synd och ånger —
 Ett missljud i naturens sköna sånger —
 Der träffade ert ord ett blottadt hjerta
 Med taggen af en oföväntad smärta.

STURE.

Håll, grymma, opp att dolken stöta — vrida
 Om i ett bröst, der öppna sår re'n svida
 Af kärlekens och...

CECILIA.

O, det talet lemna!

Ej misstron må det ordet *kärlek* nämna;
 Ond tungas gadd ej smaka får dess nektar.
 Den mig ej tror, han mig ej älska mäktar.

STURE.

Misstanken, o, på fruktans törne knoppas;
 Allt tror den kärlek, som kan allting hoppas.
 Min ömma själ hur grymt ni kunnat plåga!
 Om jag min känsla gick att yppa våga,
 Ni tankspridd, stum för mina suckar flydde;
 Teg jag af vördnad, ni för stumhet brydde,
 Er blick än skydde min och än den mötte;
 Ni drog mig till er och ifrån er stötte —
 Sann mot er sjelf och sann mot mig, o svara:
 Hvad är här sanning, hvad är sken här bara?

CECILIA.

Gafs qvinnan väl att sann och öppen vara?
 Och är ej ordet hennes sällhets snara?

STURE (faller på knä).

Hvad kärlek brutit, kärlek låt försona!
 Kan kärlek straffa, kan ock kärlek skona.
 Se, om dess gudoms ännu sedda under
 Er vittne bära dessa stumma lunder.

Om så olika lotter han kan jemna,
 Hvad för orakelsvar vill han mig lemna?
 Snart skall det stulna ögonblicket fara,
 O! dröj ej, att mitt hjertas bön besvara!

CECILIA (med älskvärdt bryderi).

Förtrollning bor i dessa vårens lunder —
 En tju-ning herrskar öfver dessa stunder.
 Vårt hjerta och vår hand — o, för de båda
 Hur sällan gaf oss ödet väl att råda!

(drager af sig silkesvanten och räcker den åt Sture.)

Stum högsta sällhet är som högsta smärtan,
 Och tyst svärs trohet mellan trogna hjertan.

STURE (kysser vanten och fäster den i sin hatt).

Ledstjerna, lys till ljusa bragders öden;
 Jag följer dig igenom lifvet — döden! (Begge gå.)

Sjunde scenen.

HERTIGEN och HERTIGINNAN med deras son återvända.

JOHAN (blickande efter Sture).

Den går förlorad för oss.

JAGELLONICA.

Ja, och för sig sjelf.

JOHAN.

Vi ha förrrat oss och måste vända om
 Till kända stigar här. Nu, trötta maka, kom,
 Att på en annan väg uppsöka någon hydda,
 Att der vårt barn och oss mot nattens kyla skydda.

JAGELLONICA.

Så finner qvällen oss, som morgonen oss fann —
 Olyckliga!

JOHAN.

Sjelf har du velat det — hur kan
 Det vara annorleds?

JAGELLONICA.

Hur kunde annorlunda

Det vara! — svarar jag. Må hvad som vill än stunda,
 Jag ordet ångrar ej. Skall fången evigt då
 I tystnans ödmjukhet sin boja dra och stå

Med blicken sänkt till jord, med en förstummad tunga,
 Och icke få till slut ur själens åskmoln ljunga
 Mot sin tyrann den vigg af stolthet, straff och harm,
 Som länge smidts och glödt i djuget af hans barm?
 Det ordet var det just, som var den ljungelds stråle,
 Som skulle längst slå ner.

JOHAN (bittert).

Nå, för hin håle!

Hvar slog den ner? — På oss i denna stund.
 Den plan, att, korsande hvart äktenskapsförbund,
 Hans makt allt stöd, all grund af sedlighet betaga,
 Och på hvar arfvings hopp en skakad tron bedraga
 Har ramlat för ett ord, som qvinnan dårligt fick
 I ilskan andas ut. Ja, i ett ögonblick
 Du sönderslet de nät, jag knutit och du spunnit.
 Med detta utbrott, säg, hvad har din vishet vunnit?

JAGELLONICA.

Allt.

JOHAN.

Allt?

JAGELLONICA.

Ja allt, min vän! Om allt mig ej bedrar,
 Jag närmre detta mål re'n saken bringat har.
 Det giftermålet, det — tro mig — blir hans olycka.
 Hvad man i denna sak måhända skulle tycka,
 Att *menskan* handlat rätt, har *kungen* dock deri
 Som dåre gjort. Tror du, att Sveriges kung skall bli
 Bastarden af ett par, som detta? På vår sida
 Nu hela adeln är. Kom, låt oss jernet smida
 Me'n det är varmt. Och mins: ett brott uppå vår jord,
 Som vet sin tid, är mer än dygd i otid spord. (De gå.)

Åttonde scenen.

*Lofö slott vid sidan af samma vik. Det ena ljuset efter
 det andra slocknar i fönstren, utom i ett.*

STURE. Sedan ERIK

(Sture ger en serenad nedanför prinsessans fönster.)

ERIK (insvept i en kappa). Hvad, ni här före mig, min
 grefve?

STURE (blottande sitt hufvud). Ja, emedan jag icke är efter er, min konung.

ERIK. Vet ni, att åt denna sida bor fruntimret?

STURE. Ett i synnerhet.

ERIK. Katrina?

STURE. Hå bevars!

ERIK. Prinsessan kanske, min syster?

STURE. Som jag i all ridderlig tukt och ära uppvak-
tat med en serenad.

ERIK. Och kanske med ert hjerta?

STURE. Som jag lägger för hennes och ers majestäts
fötter.

ERIK. Edra tankar flyga högt.

STURE. Andras må flyga lågt.

ERIK. En Vasadotter?

STURE. En Stureson!

ERIK. Med dubbla anspråk således på Sveriges tron?

STURE. Nej, men på min konungs huldhet.

ERIK. Som ingendera förvärfvas med hemligt qvinno-
smek, utan med högljudda bedrifter.

STURE. Det ena först — det andra se'n.

ERIK (slår honom med handsken i ansigtet). Se här det ena
först — det andra skall komma se'n.

STURE (slår sig vid sidan). Hvar är mitt goda svärd?

ERIK. Godt är det nu, just derföre, att det ej sitter
der. Men tacka ni er himmelske fader, att mitt ej heller
sitter här. (slår sig vid sidan.)

STURE. Vi skulle få se!

ERIK. Ni skall få se.

(Erik aflägsnar sig genom en liten sidoport. Sture, ursinnig, går åt motsatt håll.)

Slut på andra akten.

Tredje akten.

Första scenen.

Ett rum hos Göran Persson.

GÖRAN PERSSON håller på att sluta sin klädsel, biträdd af HUSTRUN.
En kongl. PAGE. Sedan en LEDAMOT af KONGL. NÄMDEN

GÖRAN (tillpagen). Säg min herre och konung, att jag är i hamn och häl efter. (Pagen går.) Ser du, hustru, hur oömbärlig jag är för kungen, hur han ej kan vara mig förutan en enda dag, ja en timme knappast?

HUSTRUN. Ja, gunås så visst!

GÖRAN. Du vet litet hvad du säger, qvinna. Vara furstehand och konungagunstling — det är något det! En afundsvärd lott!

HUSTRUN. Åtminstone afundad.

GÖRAN. Just det! En man önskar sig ej bättre. Allmänhetens blickar — hopens sorl — verdens afund: sådant betyder gunst, makt, lycka — och hvad är det man lever för annars?

HUSTRUN. Lugnet.

GÖRAN. Prata mig ej om lugnet! Lugnt väder för seglaren — stilla vatten för mjölnaren — hvad göra de deraf? En god sömn. Men den som ej vill evigt ligga hemma på stranden, den som vill vara ett hjul med i verldsrörelsen, han får ej frukta svallet — ja fallet — om det gäller. Och stiger *jag*, så lyfts *du* opp; fruktas *jag*, så krusar man för *dig*.

HUSTRUN. Jo, det skall du se! Mins du kungliga brölloppet? När du — kansler, som du kallar dig — förde mig upp i rikssalen och ville sätta mig deruppe bland adelsfruarna, hur de spritade ut sina fjädrar, blåste opp

sina kräfvor, för att taga opp allt rummet? Hur, när vi så gingo rad för rad nedför, man började hviska, tissla, fina åt oss; och hur jag var rätt glad slutligen, att med slokande flagga och slabbrande segel få gå i hamn der nere bland de tunglastade, grannt beflaggade krämarskutorna.

GÖRAN. St! st! Gör mig icke galen! Skulle jag icke minnas? Skulle de icke få minnas det? Vänta litet! De skola icke förgäfvcs hafva drupit olja på gammal låga. Jag skall öppna lederna på den der slutna adelshären, jag, skall du få se. Jag ämnar bli den fribytaren, som skall skicka de der dryga statsgalejorna sådana glatta lag, att de skola dreja bi och stryka flagg, min vän!

HUSTRUN. Och fribytarens öde?

GÖRAN. Jag frågar efter intet öde — icke en gång mitt eget. Jag har dessutom mitt öga på målets ära, icke på vägens faror. Det är väl att man ger mig nya oförrätter att späda på min själs kanske annars domnande hämdflammar. Ja, i mig har vedergällningens engel eller djefvul — lika godt — tagit sitt hemvist. Han beherrsakar mig dag och natt. Om dagen eggas han mig och säger: "stanna icke!" Om natten väcker han mig och hvissar: "hvila icke — icke förr än du utfört den kallelse, hvartill jag kallat dig. Tag i din ena hand rättvisans vigtskål, i den andra dess svärd. Lägg i den förra de stores orättfärdighet, våld, förtryck; utför med den andra rastlöst vedergällningens blodsdomar." Gömd, men ej glömd är hon, denna långa förflutna tid af högmodiga synder, dem jag vill utkräfva utur deras blodiga och hårda händer, i den förolämpade mensklighetens, det betungade fosterlandets och — hvarföre icke säga't? — i mitt, den föraktades namn. — Den föraktades! O, på hvilkens panna skref i födseln naturen: "du är ädel — du är vanbördning"? Hvar står det i den gudomliga eller menskliga lagboken: "*dig* tillhöra njutningen, makten, äreställena — allt; *du* åter eger intet utom svetten, glömskan, trälldomen"? — I mig, en man ur det ringaktade, föraktade folket, lefver detta folk upp. I mig kastar det de första brinnande, törstande blickarna omkring och öfver sig. I mig utsträcker det de hopkrumpna lederna, de grofva, roflystna händerna. I mig upphäfver det de första hämdeskrien — och jag hoppas, att skall ljuda med domsbasunens dån i deras öron: "med ad det kom, med sorg det gick".

HUSTRUN. Folket — vackert folk! Ho som offrar sitt if för dess sak, i dess tjänst, han har ock spillt det. Talar lu för det om dess rättigheter, så lyssnar det på dig. Smickrar du dess passioner, så hurrar det för dig. Smädar nan dig, så klappar det i händerna. Står du det i vägen, så trampar det på dig. Strider du för det, så går det hem och äter sig mätt och går till sängs. Allt skydd, allt värn, all lön kommer ofvanifrån, min vän, — ända från Gud, den högste, till öfverheten, som kommer dernäst, och så andra, som äro öfver oss — allt i sin ordning. En dåre den, som bygger sitt fäste på det ostadigaste af allt — folkgunstens flygsandsfält!

GÖRAN. Nå, med furstegunst dertill —

HUSTRUN. Du menar vädret — solstrålen vore åtminstone ändå säkrare. Bäste Göran, du är annars en så förständig och klok man i allting, och har ett så ljust hufvud. Jag begriper ej din förblindelse. Du kan ej tro, hur det oroar mig. Kommer du hem, läser jag oro i dina blickar, bekymmer på din panna. Och här hemma se'n! Du, som var en så deltagande make och husfader: söker jag bortjollra detta grubbel, talar jag om vårt hushåll, så hör du ej derpå. Du, som var en så huld fader: räcker jag dig din jollrande son, så tar du honom tankspridd och sätter honom liknöjd snart ifrån dig. Sjelfva natten störs af oroliga drömmar, ängsliga fantasier.

GÖRAN. För mycket skuggor i den målningen! Dock är det någon, ej så liten sanning deri. Saker och ställningar intrassla sig, förvärra sig deroppe (pekar åt slottet). Hans lynne blir allt svårare, underligare. Det går hos honom ej så rätt till der och här, fruktar jag (pekar på pannan och hjertat). Det börjar bli ruskigt och betänkligt! Men jag har lagt ut från land — ser ej stranden hvarken framför eller bakom mig. Framåt — ösa eller sjunka! (till en af kongl. nämndens ledamöter, som inträder.) Hvad har man gjort så länge?

DENNE. Ransakat och dömt från tidiga ottan.

GÖRAN. Ransaka? Sedan jag anlagat, är ransakningen gjord. Dömma — det kan så vara. (rycker ifrån honom papperen.) Är han fälld?

DENNE. De äro fällda! (går.)

GÖRAN. (läser i papperen). Svante Sture, Erik Sture, Nils Sture, Gustaf Stenbock, Ivar Tott — (mumlar sedan några flere ohörda namn) Nå, hvad bryr jag mig om dessa! Oskadliga

kryp, som vågat sig något för långt fram ur sina hål — myggor, som surra litet i de stores solsken! De hade kunnat skonas, om icke för rättvisans och lagskipningens gång. — Men Sturar, Lejonhufvuden, Stenbockar — dessa högdjur, dem har jag nu i nätet, i gropen. Ha! visen nu tänderna, hornen, klorna; viften på svansen — jag ler deråt. Mitt byte ären I! O, *mitt!* En ofrälsemans, en vanbördings! Det kan man kalla en Nimrod, mine herrar! — Och ni, greve Nils, den adligaste bland de adlige, den ridderligaste bland de ridderlige — ni framför allt! Icke för det jag personligen har något särskildt ondt till er. Egentligen är ni en högst oförarglig person. Men för min herres skull; ity att, ifall man skulle börja ledsna vid Vasarna, så kastade man ögonen på Sturar — naturligtvis. Och ni — ni — en älskvärd, vacker, ung, beskedlig — stackare — förlåt, jag säger rent ut! — ni vore just en docka för dessa mäktige. I er person får jag dessutom — uppriktigheten klär i enrum — trampa på blomman af hela ridderligheten, på hjertat af adligheten, på hufvut af aristokratien! (går.)

Andra scenen.

Konungens rum.

ERIK. (inträder med några papper i handen).

Född till olycka — såsom fåglarne
Att flyga — ser jag allt i världen vändas
Mig till förderf. Gör stundom jag hvad ondt är,
Strax det mig trampar uppå hälarne.
Försöker jag att, upplyst, ångerfull,
Det bättra, växer mig på ångrens grenar
Än sämre frukt, än uppå felets stam.

En bror jag straffande i bojar kastar
Och ångrens börda på mitt samvet lastar;
Jag honom, ångrande, ur bojan löser,
Och nya ångrens furier dermed lösa
Jag släppt. Med ord och hand jag gick att söka
Frid och försoning; hetsade dermed
I stället hatet än mer vildt och galet. —

Jag njöt för kärlek Katarinas kärlek:
 Den sedesamma världen sög som honung
 Mitt rykte och min heder då uti sig;
 Jag gifter mig: den sedesamma världen
 Nu sprutar ut dem uti smädelser.

Ofrälsefolket knotade, att bördan
 Af kriget ensamt låg uppå dess jord;
 Jag kräufde därför rusttjenst utaf frälset.
 Och alla skrika nu i enig korus.
 Hvad adeln gör, den vet nog här, som annars:
 Den skriker billigtvis, när man den klämmer,
 Men tiger, när den andra trycka får;
 Vill hafva landets must — ej dra dess skatt,
 Till byk samhällig visst — ej så till bak.
 Men borgarn, bonden likna tomma tunnan,
 Som, när man ropar i den, dånar med
 Och tager lika mot hvad man slår i den.
 Och den af adeln se'n, ihop med gubben
 Min salig far, allt inpå bara kroppen
 Afklädde presten önskar — det vet 'Gud! —
 Hvar adelsman i galgen. Ser han honom
 Der, korsar han sig, följer liket se'n
 Med klagovisors, lik- och loftals lät,
 Och tager likstol sist och hjälper till att skria
 Om Saul, Joram, Jotam och Hiskia.

(slänger papperen på bordet.)

Och denne Sturen, som om godt jag trodde
 Och sände, att Bohus' belägring leda;
 Från pligten viker han, sin konung sviker —
 En större hjelte att anförä qvinfolk,
 Än krigsfolk — att intaga svaga hjertan,
 Än starka fästningar. Feg än en gång
 Han flyr, den förste, uppå Hallands slätter.
 Men mig på klipparn ej du ridit undan
 Så fort, att jag dig icke lättligt hunnit,
 Och skall en riktig klippare dig bli
 Och klippa vingarna till all slags flygt.

Men feg ej blott — förrädare fastmer;
 Förrädare mot heligt fosterland,

Erik den fjortonde.

Att det få blifva mot en hatad konung.
 I bådas namn jag har båd' rätt och pligt
 Att straffa. Svärdet bär jag ej förgäfvat!
 I store menen er mer stora uti nåden
 Än uti synden; fören edra nackar
 Så högt, som jag dem icke skulle nå.
 Den som mig växer öfver hufv'et — så
 (gör ett horisontelt tecken med handen.)
 Jag gör ett hufvud mindre. Skall förslå!

Tredje scenen.

DEN FÖRRE. GÖRAN PERSSON.

ERIK (till Göran Persson, som inträder).

Nå, du sannsagesman utaf allt ondt,
 Olycksprofet, från afgrunden mig sänd,
 Du fick då rätt, och alltför snart dertill:
 Att dagen, då jag öppnat Johans fängsel,
 Ock skulle alla helvets portar öppna
 På vidan gafvel. Si, han rustar sig
 I Vadstena, och flockar utaf missnöjd adel
 Slå ned kring honom, som kring rofvet korpar.
 Och broder Karl, som smekt och älskat, burit
 Jag har på dessa armar, hvilkens lekar
 Jag tusen gånger tillställt, lifvat —
 Han ock är med! O hvem är med mig,
 När alla *mina* sig emot mig rusta?

GÖRAN.

Att förutse och säga detta allt
 Och ännu mer, som härpå följa skall,
 Behöft i sanning ingen siarblick
 Af helvet eller himmel — blott en smula
 Af sundt förstånd.

ERIK.

Som frångick mig — du menar.
 Men medge dock, det vara skall fördömd
 Otacksamhet —

GÖRAN.

Hvad annat skall det vara?

ERIK.

Du dömmar alltid människorna...

GÖRAN.

Riktigt!

ERIK.

Det hertiginnan är, som åt mig kokat
Den soppan här; hon togs ej i beräkning.

GÖRAN.

Stort räknefel! — Då qvinfolk, politikens
Små siffror, med ej tagas i beräkning,
Uträkningen slår alltid felt. Det talet
Beräknades också i paradiset
Ej heller, när till mannen, numro ett,
Det kritades ännu en etta — qvinnan.
Ty ett till ett gör du — gör jemnt — det mentes.
Den store räknemästaren satan visste,
Att ett till ett gör oftast tre — gör udda,
När qvinnan utgör ena ettan. Ty
Sjelf är han såsom tredje man då med,
I fall man ej bör hellre säga — andra.

ERIK.

Du älskar könet ej...

GÖRAN.

I politiken.

Och här ej en blott — *tvänne* kvinnor hade
I spelet sina händer, *lena*, små:
Den ena, som först hertigen lössläppte;
Den andra, som se'n släppte'n lös på er.

ERIK.

Min drottning menar med den första du?
Tyst der, min man, och för din onda mun
Sätt du ett utanlås, så dyrkfritt, fast,
Att djefvuln innanför ej kan uppläsa't!
En engel hon!

GÖRAN.

Ej ämnad dock till riksråd.

ERIK.

Och hvarför ej?

GÖRAN.

Det kommer an på kungen,
Och hvem han är.

ERIK.

Du börjar skamlös bli.

GÖRAN.

Ers majestät, haf tålmod, haf nåd!
Jag ber att få förklara mig härvid.
I tider utaf lugn och frid — de sälla,
Sällsynta — då, från yttre stormar fria
Och inre oro, folken sola sig,
Ur fälten suga sina rika skördar,
Ur bergen hemta skatterna i dagen
Och spanna flitens spindelnät, hvar helst
En fångst och ett förvärf dem lockar;
När stunden, som en stor och mäktig flod,
Sig breder ut emellan jemna stränder,
Der fåring blomstrar och der välstånd bor:
Då fursten makligt och behagligt sig
Må låta föras med på stilla vågor,
Och spegla sig i dem förnöjd, och lyss
Till fågelqvittret af en qvinnas tunga,
Och styret i dess hand en stund förtro
Och, vaggad i dess famn, sin kosa ställa
Med ledningen af hennes ögonstjernor.
Men när som vädren vakna, skurar störta,
Och luftens, vågens elementer rasa,
Och det i maktens hvarje fogning knakar,
Och frågan är, att ro mot stormen opp
Och sig en bana genom svallen bryta,
Emellan klippors hot och forsars afgrund: —
Det höfs en arm, som icke svigtar *då*,
En blick, som ej vid farans åsyn svindlar,
En herrskarröst, som stormen öfverljuder,
En man, som, hur än vågen, svallet sjuder,
Orubblig står och obeveklig bjuder!

ERIK.

Den stormen, den är min! Vid denna afgrund
Jag ser mitt lif, min tron, min lycka sväfvat.
Jag oförfärad till mitt öde vädjar;
Mitt öga svindlar ej, min hand ej bäfvar.

GÖRAN.

Och mannens *öde* är blott mannens *vilja*,
 Som icke viker, icke sviker — står
 Sjelf vid sig sjelf — och obeveklig går
 Till målet. — Målet, det är *det*, min konung:
 Sitt Sverige, länge plundradt, sargadt, blottadt
 Af in- och utländsk hand, er fader byggde
 På de af honom visligt, lyckligt lagda
 Två grunder: arfriket — reformationen.
 Och fiende till båda först och sist
 Är hertigen — kungslysten af naturen,
 Omvänd af kärleken till katolik;
 Med honom adeln, som blef luteran,
 Att med er fader kyrkan plundra få,
 Och med er bror affälling gerna blir,
 Att kungamakten plundra få också.
 Er fiende är *han* — med honom *de*.
 Ni hade *honom* nyss — här vill jag *dem* er ge.
 (framräcker domen.)

ERIK (springer opp, läser).

Grefvarne Svante — Nils — och Erik Sture...
 Ha, den riksföre-ståndar-racen! — Lejonhufvud —
 Hm! Stenbock! — — Idel ståtliga högdjur,
 Som stå mig inom skotthåll. Kunglig jagt!
 Der flyger pilen af — de *falla* — alla!

(skrifver under domen med hast, räcker först dokumentet åt Göran Persson,
 men rycker det genast tillbaka.)

Nej håll, den domen ännu icke kommer
 I dina händer, ty som blixtnäll bila
 Den fölle då på deras hufvu'n genast.
 Jag tänkt ej nog på saken, förr'n jag skref;
 Se'n jag det skrifvit, jag vill nu betänka't.

GÖRAN (argt för sig).

I brist på för-, man kan ha eftertanka!

ERIK.

Det blifver qvar i mina händer än —
 Damokles-svärdet öfver deras hufvu'n —
 Som hänger hotande på fina tråden
 Utaf min nyck. Se icke hitåt så
 Med dessa lystna, ilskna blickar, kansler!

Den skilnad är emellan dig och mig
 Härvid: *dig* för ett uppsåt utaf hämd —
 Det lågas hämd emot allt högt på jorden;
Mig sjelfförsvarets tvång, nödvändighet;
Dig skadelystna'n; *mig* bestraffningsrätten.

Nå lika godt! Bit dig ej så i läppen!
 Af skilda skäl vi ha dock samma sak:
 Gemensam oväns störtande och fall.
 Hvad gagn ditt sällskap är för mig, derhän
 Jag lemnar. Men det vet jag, att ditt hufvud,
 Det sväfvar uppå spetsen af min gunst.

GÖRAN.

Och sväfvar då hvar stund i fara — sannt!
 Och säkert skall vid första anstöt falla.
 Den förste är jag ej, blir ej den siste,
 Som får besanna den förgätna lära:
 "Förliten eder ej på furstar, ty de äro menniskor . . .!"

ERIK (går in på Göran).

Förliten eder ej på furstetjenare,
 Ty de — de äro icke menniskor!

GÖRAN (djupt bugande sig).

Procul a Jove, procul a fulmine!

(Larm på afstånd.)

ERIK.

Aflägsna skrän och tjut mitt öra nå —
 Säg, hvad betyda de?

GÖRAN.

Blott lust och fröjd
 I himmels höjd. Det värda publikum
 I dag just slår sig löst och håller sabbat;
 Er hufvudstad är idel lycka, gamman —
 Då här ges frispektakel.

ERIK.

Tala ut!

Hvad väfver du? hvad har du spunnit hop?

GÖRAN.

Jag icke förr än' nu erinrat mig,
 Än mindre kunnat underdånigst nämna,

Att grefve *Nils* lär hålla här i dag
Ett intåg, som är värdigt just hans fälttåg...

ERIK.

Hvad djefvuln säger du der, karl? Det skulle
Gått i verkställighet då det förflugna
Och galna infall af en galen stund?

GÖRAN.

Var det förfluget, är det nu utfluget.
Och var befallningen än galen ock,
Sin riktighet verkställigheten har.

ERIK.

Uppslagna äro alla helvets portar då!

GÖRAN.

Och här den första rusa in ni ser.

Fjerde scenen.

DE FÖRRE. CECILIA (instörtar).

CECILIA.

Hvad är på färde? Massor utaf pöbel
Kringstryka gatorna. Ohyggeliga skrän,
Ohyggligare rykten nå mitt öra.
Jag hastar hit, att af din mun få höra
Hvad jag dock bäfvar att förnimma få.

(Skrän utifrån.)

Hvad festmusik ger dig din kansler nu? —
Vantrefliga, ohyggeliga tid!
Hur olik o! vår store, höge faders,
Då allt hvad ädelt, ridderligt och skönt
Som landet hade, rörde älskligt sig
I fina seders, ädla nöjens smak
Omkring hans ärevördiga gestalt!
Och när af honom med vår sköna moder
Vi fördes ut — en skock af fagra barn,
En blomsterkrans omkring hans hvita hjessa —
Allt såg och lopp förtjust och log till mötes,
Välsignande och följande med blicken.

Hvart nu jag går i dessa vida salar,
 Allt stumt, allt tungt och dystert träffar jag,
 Än mött utaf din dystra, rynkta panna,
 Än af din makas starkt förgråtna blick,
 Än af den der kringsmygande gestalten.

(pekar på Göran Persson.)

Och far jag ut, att lätta andedräkten
 I Sveriges vackra eftersommar, smyga
 På gatan skygga anleten förbi,
 Den enas blickar flyende den andras.

Och utom staden hu! på alla berg
 Stå galgar, hvilka dina bödlar fylla.

(Vid det växande skränet ha Erik och Göran närmat sig fönstret. Cecilia kastar sig i stolen framför bordet, får se domen och störtar åter opp.)

Hvad ser jag? — dödsdom! Hvilkas då?
 Omöjligt, nej, I ljugen, mina ögon!

ERIK (rycker domen från henne).

De ljuga ej, förvetna och förmätna!
 De stå här, mina, rikets fiender,
 Af Sveriges lag till döden fällda — ja!

CECILIA.

Säg icke rikets, Erik, men väl dina.
 Du och ditt land, det sköna Sverige,
 Det är nu mer ej ett, som Gud förent,
 Men *tu*, dem människor åtskilja lyckats. —
 Och *Sturarna* — Gud! *Sturarna* ock der!
 Och detta fosterländska namnet nämna
 Med Sveriges fienders, du icke blygs?...
 Lögn af en skurk — en fånes gyckel — eller
 Ett småbarns joller —

KRIK.

Lössläppt qvinnotunga!

CECILIA.

Hvi gaf naturen oss ej andra vapen
 Till anfall och försvar? I männer bruken edra;
 I fege, neken oss då ej det endas bruk!

Således *Sturarna*? Du skulle vilja
 Derhän i grymhet all din grymhet stegra

Och söla dig också i detta blod?
 Så kunna alla bäckar, Belial,
 Din blodtörst icke släcka, förr än du
 Med detta mättat den? Ett blod, så rent
 Som guld, så kärt för hvarje svensk,
 Från våra högsta ätter; hvilkas högsta
 Och skönsta ära är, om de en droppa
 Med det beslägtadt ha i sina ådror,
 Till ringsta bonde i vårt land, som adlats
 Till fri medborglighet i detta blod.

Den gamle *Svante*, son utaf den man,
 Som var så svensk, som var så Sverige,
 Att djuret, odjuret, vilddjuret *Kristiern*,
 När som han ville hugga tigertändren
 I Sveriges hjerta, bet uti hans lik — —
 Son af den mest trofasta svenska qvinna,
 Den klaraste och skönsta *Gyllen-stjerna*,
 Som setts på Nordens sorgeshimmel brinna;
 Till hvilken hvar svensk qvinnas öga gerna
 Och stolt ser opp, — på hvilkens hjessa trona
 Ses hjeltens lager, fäst i martyrs krona — —
Han, som uti vår faders alla faror,
 En yngling, honom blef oryggligt trogen,
 Trots alla fiendernas lagda snaror —
 En hvitnad hjessa nu, en skörd, snart mogen.
 För dödens lia — ville du nu skörda
 I förhand med en skonlös bödelsbila,
 På det förbannelser, till sensta framtid hörda,
 Ditt namn förfölja må förutan hvila?

Och skulle du det vilja, skulle du det våga,
 Att komma med din hand vid denna hjessa?
 Det skulle utbrott ge åt hatets tämda låga,
 Och hämdens viggas mot ditt hufvud hvässa.
 Och alderdomen skall bedröfvad fråga:
 "Är *det* den heder man åt mig vill ämna?"
 Och ungdomen med stridens spända båga
 Skall svara: "Se, vi gå att i hans blod dig hämna!"

ERIK.

Cecilia!

CECILIA (viftar med handen).

Tig! Talets flod sitt flöde lemna;
Se'n blir din tid, om du det kan, att svara.

Och grefve *Nila*, hvad har han kunnat bryta,
Att ock hans lif skall sväfva uti fara,
Och du vill se så ädelt blod ock flyta?
Är det därför, att högt du kunde skryta,
Att allt hvad renast, högst fanns i ditt rike
Du har förtrampa och nedsöla kunnat,
Och dig på Sveriges tron det skulle blifva unnadt,
Att helsas som barbar, tyrann förutan like?
Är det för det du skulle kunna mörda
I honom *mig* också och njuta få den fasa,
Att *tvenne* dyra lif i *ett* få skörda
Och mot ditt eget blod förskräckligt rasa?

ERIK.

Förrädar'n, som från Bohus' gråa fästen
Med nesa och förluster nesligt återvänder;
För Varbergs murar se'n på snabba hästen
Fegt flyktar undan jagande fiender...

CECILIA.

Ja han, den blindt befallningar du gifver,
Med fram och åter uti samma stunden,
Och dem den gamla ormen der se'n skrifver,
Han snart till händer, fötter, tankar bunden
Sig ser och i förderfvet störtad blifver.

Drag, som din store fader, sjelf i striden,
Och, med de tappre tapper, sjelf spänn bälte
Och dig med mandomsprof förvärfva friden
På rikets gräns — i eget bröst! En hjelte
Blott blir af svensken uppå tronen liden.

Här ligger hemma du bland qvinnor, ränker,
I vredes- och blodsdomar grym och modig,
Och verlden slemma skådespelet skänker
Utaf en kung, mot undersåter blodig,
Mot fienderna feg, — och i hvars händer blänker
Den blanka bödelsbilan för den tappres klinga,
Som hjertan både vinna kan och tvinga.

De nät, dem du med denne sammanspinner,

(pekar på Göran Persson.)

Att de förhatliga förrädiskt fånga,
Och dem det syns dig att du icke hinner
Med offer fylla, stora nog och många,
I dem en dag du sjelf dig insnärjd finner.
Ja vet: i den för andra lagda snara
Skall listen, narrad sjelf, till slut dock fara.

(Förnyadt närmare sorl.)

Ondt samvete uppå din panna hvilar,
I dina blickar herrskar hemsk förirring;
Såtaniskt der din onde kansler smilar —
Jag anår någon stor och grym förvirring,
En fasa mina tankar genomilar;
Och dessa skrän, de tystna icke sedan ...

ERIK (till Göran Persson).

Är det för sent att återkalla redan?

CECILIA.

Hvad är för sent? Ack, uppå jorden
För sent må ingen — ingen ting få vara!
"För sent" — de två små stora orden
Får menskan ej, blott domsbasunen svara.
För ångern, rättelsen är icke vorden
En annan gräns än sjelfva evigheten —
Ej tiden lefver ut barmhertigheten.

(Till Göran Persson.)

Gå, hasta, ila, hämma, återkalla —
Fort, som dig stormens vinge bure!
Fräls hvem det är — fräls alla — alla —
Fräls framför allt dock, om det är en *Sture*!
För dig på knä du då skall se mig falla.
Kan du en djefvuls handtverk endast dela?
Gå, rolen af en engel en gång spela!

(Till konungen.)

Ack! fåfängt mina heta böner ljuda
Emot det bröstet utaf trefald koppar;
På de passioner, som derinne sjuda,
De äro endast oljans friska droppar;
Hans hämd, så kär, jag kan ej öfverbjuda...

Men du är bror; i dina ådror rinner,
Förutom Lauenburgiskt, väl af Vasa
En droppa blod. Den bön, som brinner
På mina läppar, o! kan du så rasa,
Att den ej väg till brodershjertat hinner?

Vid allt vi ha gemensamt jag dig minner:
Vid faders-skuggan, som bedröfvad blickar;
Gemensamheten i det väna ljuset
Och ömheten uti föräldrahuset;
Vid salig barndom, som än sorgset skickar
Sin oskuldsblick hit efter oss; vid alla
De ord af smicker, hvarmed du mig smeka —
Af ömhet, hvarmed du mig brukat kalla;
Vid det beskydd, som mannen ej får neka
Åt qvinnan, — skönheten har rätt befalla: —
O! låt mig bedja, låt mig hoppas våga,
Min älskling frikänd, frisläppt mig du gifver,
Att jag må fången sedan honom hålla!
Se'n i min kärleksboja smidd han blifver,
Jag svarar dig, han skall ej uppror vålla.

ERIK.

Jag känner denna kärleks ömma ifver.
När njutningen har tömt sin bågare i botten,
Så börjar mannen, husbonden att pocka
På hustru-arfvet och på hemgifts-lotten;
Då börja ärans, maktens röster locka,
Och gerna himlen öfver brudnattssängen
Man ville se förbytt i tronens purpurhängen.

CECILIA.

Att du i bitter stund vill bittert skämta
Och leka med en qvinnas grymma smärta,
Med offret, som i dina klor ses flämta!...
Fräls från förtviflan detta ömma hjerta!

(kastar sig neder och omfattar hans knän.)

Låt mig vid denna källa trösten hemta!
Kring dina knän jag lindar mina armar
Och släpper dig ej förr än jag bönhöres.
Mins, att en Gud sig mildrikt ock förbarmar

Utöfver syndarn, som till honom föres;
 Att ingen synd, om än så stor, utarmar
 Barmhertigheten, som af tårar röres!
 Tror du i dödens stund på himmelens försoning,
 Så med din gerning nu din tro bevisa;
 Uttala här befrielse, förskoning,
 Att du må straffa icke blott, men lisa,
 Och kungars nåd må Herrans nåd beprisa!

O! låt mig fly ur dessa dystra salar,
 Och med min älskling mig för verlden gömma
 Långt bort uti de stilla, tysta dalar,
 Der verlden oss skall lätt och snart förglömma,
 Och ryktets mun ej mera om oss talar,
 Och tiden skall till evig glömska dömma. .
 Der vill jag älska, älskas, vaka, drömma
 I enda riket, som jag eftersträfvar —
 Ett stilla tjäll för kärleken och friden,
 Der för min älsklings lif ej mer jag bäfvar,
 Jag skild från oron, afunden och striden
 Ej evigt mellan hopp och fruktan sväfvar.

(Tumult under fönstret.)

ERIK (rörd och ängslig upplyfter henne.
 Till Göran Persson, som står vid fönstret).

Är här ej räddning möjlig? Ingen återvända?

CECILIA (rusar till fönstret och skjuter
 Göran undan).

I Herrans namn, hvad är som här skall hända?
 Se, vilda massor rusa hitåt — bölja
 På bölja fram uppå Norrbro der väller;
 Kring *en* gestalt de alla storma, följa,
 Och der han skrider, starkast trängseln sväller,
 Och honom skränet, hotet, hånet gäller. —
 Ack! den olycklige, hvem kan han vara?
 Bakbunden, baklänges han tvingats rida —
 Kring blotta hufvudet en halmkrans bara —
 Uppå en häst, som knappt förmår att skrida,
 Som pöbeln stöter hit och dit åt sida . . .
 O! det mig anar, att så hånas, smädas
 Blott det, som ädlast lågar, skönast brinner;
 Att det är en, som annars man plär rädas,

Som slöddret trampar helst och bäst det hinner...
 Hans drag jag söker, men dock rätt ej finner —
 (Med ett anskri.) Gud! Det var *han*... (Hon faller afdånad.)

ERIK (hastar att lyfta henne upp).

O, stackars syster!

(Till Göran Persson.)

Nu, Achitofel, fick du hvad ditt hjerta lyster!

GÖRAN.

Ha! en af dessa lätta dödar bara,
 Som qvinnor dö — men icke länge vara.

ERIK (slår opp dörren och ropar).

Fort, hasten hit — prinsessan uti fara!

(Hofdamer komma in och föra ut prinsessan.)

Djupt har jag hennes ömma kärlek sårat.

GÖRAN.

Säg *mördat* — ändå bättre!

ERIK (fixerar honom).

Hur ohygglig

Är för mig du, som, se'n du genombårat
 Två ädla väsen, står så vederstygglig
 Och iskall!

GÖRAN.

Så, som jag ock önskar vore
 Min konung.

ERIK.

Evigt samma hån och talan!

O att till afgrunden med dem du fore,
 Der, skakad ur den evigt kalla dvalan,
 Du blefve het en gång förutan all hugsvalan! (Paus.)

För långt jag gått och låtit mig förirra.
 En kung kan rättvist, stundom hårdt ock straffa;
 Men låta lågsint vrede, hämd förvirra
 Samhällog lags gudomeliga lugn, och skaffa
 Med små passioner, som med lömskhet stirra
 På tillfällen till ofog, — syssla med små nycker,
 Är slita kungligheten uti stycker. (Göran Persson ämnar tala.)
 Tig, när jag tala vill! Jag vet hvad du kan säga

Till ditt försvar: "*Jag* är, som har befalla;
Du lyda blott". — Det är den lott vi ega,
 Vi furstar, högt afundad utaf alla:
 För våra infall alla hinder falla;
 Hvar nyck, hvar vink bli blindt och fort åtlydda.
 Passionerna, de små och stora flere,
 Som, spejande, utur sin mörka hydda
 På djupet af ett syndigt kött härnere
 Lömskt sig på onda ögonblicket smyga —
 Dem hjälpen I beställsamt fram i dagen,
 För att på fjeskets lätta vingar flyga
 Framför besinningen, som, utaf ånger slagen,
 Sent kommer efter fram till samvetslagen.

När opp i *andra* menskors hufvu'n stnmma
 Och onda tankar sig ur lustan höja,
 Och bilda sig till hugskott, galna, dumma,
 Likt dimmorna, som öfver träskan dröja
 De tusen hinder för sig vanligt röja
 Af tidsutdrägt, af motstånd, oförmåga,
 Tills ögonblicket sprungit af sig yrseln,
 Och mattad blifvit galenskapens låga;
 Förnuftet, återkommet nu till styrseln,
 Blir *sig* igen och redigt, fritt kan våga
 Att låta höra högt sin herrskarvilja;
 Och människan, den handlande och sanna,
 Kan ifrån sjelfsvåld frihet ljusligt skilja,
 Och träda fram med klarnad gudapanna,
 Sitt kall som *bunden och dock fri* besanna.

I stället för de tjensteandars skara,
 Som sig beställsamt omkring fursten svänger,
 Gif honom blott en vän, *en enda* bara,
 Som fast vid honom, fastare dock hänger
 Vid helig sanning, — som till tronen tränger,
 I honom oförfalskad, oförfärad, —
 Och talar, bittert ej, men lugnt och stilla,
 Tills han blir hörd, blir lydd, blir ärad,
 Och ej för hofgunsts, ej för folkgunsts villa,
 Sin höga kallelse vill dårligt spilla!

Jag flyr ur detta näste af bekymmer
 Till Upsala, dess borg, dess salar, lunder,
 Der ögats, hjertats synvidd intet skymmer,
 Och der i ledsnadens, i qvalens stunder,
 Vid visdomens och sångens alla under
 Bland gamle vise och bland glada unga
 Man kan till ljus, till frid igen sig sjunga.

Och skicka du de höge fångar sedan,
 Men skonsamt — skyndsamt efter till Upsala.
 Der vill i ro jag underhandla. Redan
 Vi gått för långt. Att mig och dem hugsvala,
 Ett fridens ord jag vill i frid der tala. (går.)

GÖRAN (med en lång blick efter honom).

Skum utaf ord, i hvilka maktens svaghet
 Utskumma vill sin egen kända vanmakt —
 I hvilka slingrar sig ett litet mod
 Inunder klorna utaf stora synder!
 Ha! öppna vänner, sanningshjeltar, de
 Befinna sig helt väl i eder dunstkrets
 Af hela lögner, halfva sanningar!

Och ho, som klagar, han en vän ej eger,
 Han uppenbarat, han den ej är värd.
 Ty källan till *de starkes sympati*,
 Som *vänskap* heter, är dock endast tron
 På andras värde — aktningen därför.
 Men sjelfviskheden är och endast blir sig sjelf;
 Kan icke ge sig, kan sig ej hängifva —
 All vänskaps början. Men för stunden dock
 Kan man bemäktiga sig den och rycka
 Den med sig genom öfvermakten af
 En stark och mäktig andes öppna vilja.

Din vän är jag. Du vid min ande smiddes.
 Men våra sympatier ligga ej
 I någon våra andars harmoni.
 Oss hafver sammankopplat gemenskapen
 Af samma vådor, samma mål och brott.
 Jag funnit ordet till din mörka gåta,
 Och med det ordet jag beherrsakar dig.
 Jag älskar dig ej, ty jag tror dig ej;

Jag smickrar dig ej, ty jag dig föraktar.
 Hvad vill jag med dig då? Jag ville krossa
 Igenom dig allt uppsatt, högt, högfärdigt,
 Och genom dig till slut dig krossa sjelf.

Förskräckeliga lystnad, som mig lockar,
 Mig rycker, liksom hvirfveln simmarn,
 Oemotståndligt ner i fallets afgrund —
 En åtrå till förstöring, till förintning
 Af allt uppöfver, som sig tycker öfver!

Är *jemnlighetens* stora tanke det?
 Och är dess början fällning och rothuggning
 Utåt samhällets gråa odalmarker?

Kanske en dunkel drift utaf den aning,
 Som mer och mer min själ tar i besittning,
 Att sjelf jag går att trampad, krossad bli
 Inunder fötterna af dessa store? —
 Ett offer till af dessa jordens små,
 På hvilkas svett och blod och ben och tystnad
 Allt det uppsatta sätter sina troner? —
 Nå väl, blir på min djerfva bana målet,
 Att så utaf de höge krossad falla;
 Så vill, en annan Simson, också jag
 Dra med mig pelarena under huset,
 Att det uppsatta filisteer-rucklet
 Uppöfver mig ock störta må i gruset! (sår.)

Slut på tredje akten.

Fjerde akten.

Första scenen.

Upsala slott. Drottningens 'rum.

DROTTNING KATRINA och PRINSESSAN CECILIA (framför spiseln.
Den förra sysselsatt att upplifva den senare).

DROTTNINGEN.

Hvad ej spiselbrasan mäktar
Ensam — nattens kalla flägtar
Ej blott, men ock orons drifva
Från din själ — o, låt det blifva
I min ömma omsorg satt!

(klappar henne på kinden.)

Nej, så ömma blommors skatt,
Tro mig, den är icke skapad
För en kall oktobernatt.

PRINSESSAN.

Tack, du hulda, sköna själ!
I din närhet är mig väl.

DROTTNINGEN.

Nej, i *hans*, du ville säga.

PRINSESSAN.

Ej det ena här det andra
Skall förtaga. O! de ega
Sammanhang som samklang båda,
Vänskap, kärlek, dessa två.
Hvad behöfver älskarinnan
Näst den älskade? — Väninnan,

Som kan kärleks nöd förstå.
 Du har älskat liksom jag,
 Du är stark och du är svag.

DROTTNINGEN.

Låt då kärlek lugna sig
 Utaf vänskap! *Han* ej lefver
 Blott, men blickar åter gerna
 Uppåt till sin dubbelstjerna,
 Upp till *friheten* och *dig*.
 I hans fängelse mig lyckats
 Att insmyga mina bud,
 Manande att lugnt förtrösta
 På sin oskuld, oss och Gud.

PRINSESSAN.

Ständigt frukta, ständigt hoppas,
 Det är kärleks hela lopp.
 Jemt han hoppas, fast han fruktar;
 Idel fruktan är hans hopp.

Skall på dessa mulna dagar
 Glädjens sol *jag* åter se?
 Kan på allt hvad *han* har lidit,
 Han mot solen åter le?
 Kärlek icke blott här manar;
 Pligt här manar mer ändå;
 Hvad som Vasa-grymhet brutit
 Vasa-kärlek hela må.

Allt mitt hopp till dig nu står;
 Allt din kärlek ännu gäller —
 Om du trogen förbön faller,
 Den på Eriks hjerta rår.

DROTTNINGEN.

Sätt till Gud, ej mig ditt hopp!
 Ty hvad älskarinnan kunde,
 Kan därför ej alltid maken —
 Så är en gång verdens lopp.

PRINSESSAN.

Tid af oro för en hvar!
 Det närvarande har mörker;
 Mer det kommande dock har.
 Onda makter synas råda
 Öfver Vasahusets dar —
 Öfver Sturars — öfver allt hvad
 En gång sällt och ädelt var.
 Höge gudar ur det höga
 Skåda med afundsamt öga
 På hvad jorden sällast har.

Hittills sökte jag väl slå
 Från mig dessa sorgsna tankar,
 Dessa hemska, dystra skuggor,
 Som mitt hjerta ville nå;
 Väl lättsinnad af naturen,
 Men lättsinnig ännu mera
 Utaf föresats ändå.
 Qvinnans lefnadsvishet är,
 Att den glada konsten öfva:
 Uti munnens löje döfva
 Sorgen, hon i hjertat bär;
 Skämtsamt söka den förskingra,
 Och omkring dess törnen slingra
 Nöjets yra, som oss klär.

DROTTNINGEN.

Lycklig den, som så kan taga
 Lifvets lotter, fri och lätt!
 Glad och sörjande behaga —
 Du bland få har detta sätt.
 Le och tjusa — icke klaga,
 Ger till slut åt qvinnan rätt.

PRINSESSAN.

Rätt? Ack, rätt fick icke qvinnan
 Ibland lotter på sin lott.
 Tro och lydnad gafs trälinnan;
 Rätt och makt gafs mannen blott.
 Liten tids beherrscharinna,
 Om hon list och skönhet fått;

Och en evighets, slafvinna,
När vår ungdom har förgått.

DROTTNINGEN.

Klandra ej hvad himlen gifvit!
Om han mannen åt oss gaf
Till en herre, mannen blifvit
Hela världens — allas slaf.
Hvilkens lott vill tyngst du kalla,
Fordrar största styrkans rön:
Tjena *en* och tjena *alla*?
Och för *kärlek* eller *lön*?

PRINSESSAN.

Men jag tadlas bör af dig,
Att min ankomst dig nu väckte
Och med oro dig förskräckte.
Och när kungen ändtlig vaknar
Och dig vid sin sida saknar,
Illa lär han tacka mig.

DROTTNINGEN.

Säkert skall han trösta sig,
Och jag mig vill trösta sedan.
Vid min sida fanns han ej —

PRINSESSAN.

Vid din sida ej? Hvad, redan
Dig otrogen? Gud oss trösta
För de männerna!

DROTTNINGEN (småleende).

Åh nej,
Icke så som du nu tänker.
Om en annan skönhet fick
För en natt ock öfverrösta
Troheten, — en annans blick
Han sin varma hyllning skänker:
Icke en af jordens tärnor
Är det, som mig lyckats svika;
Nej, en himmelsk. Och för stjernor
Af det slaget må vi vika.

Uti slottets rundel höga
 Erik med Beurheus vakat
 Hela natten och försakat
 Nattens hvila, sömnens ro,
 Fästet med förmätet öga
 Spejande om sina öden,
 Som de fullt och säkert tro
 Läsa uti stjernans lopp,
 Under fruktan, under hopp.

PRINSESSAN.

Vurma de på det igen! —

(kastar en blick i spegeln öfver spiseln.)

Nattvak, sorg angripit mig;
 Och stort bättre det med dig
 Är ej heller, vackra vän!
 Rädd du vara bör, ömt sköta
 Om den skönhet, dig beredt
 Tvenne kronor. Och jag möta
 Erik, förr'n omklädnad skett,
 Skulle kännar-ögat stöta,
 Som mig bifall alltid gett.

Ack! när ungdom från oss tagen
 Blir och flykta bort behagen,
 Mannen vänder ej blott öga
 Bort från oss, men äfven hjerta
 Lemnar oss och bryr sig föga
 Om vår saknad, om vår smärta.

Åldras, blekna och förfalla
 Är den orätt, som bland alla
 Mannen sist oss tillger här.
 Tiden på sitt rof bedraga,
 Tjusa, herrska och behaga,
 Qvinnans lefnadsvishet är. (De så).

Andra scenen.

Ett rum i slottstornet. En vindeltrappa leder upp i tornet och en nedgång synes till undre fängelsrummen. Man hör från den förstnämnda häftiga röster.

ERIK. BEURREUS.

BEURREUS (som kommer först utför trappan, drar konungen i kläderna med sig).

För Guds skull, hör, o konung, och mig följ!
 Ers majestät skall, fruktar jag, angripas
 Af vakans, tankens, orons öfvermått.
 Sjelf stjernan bleknat utaf vaka re'n
 Och hänvist ned till jorden er.

ERIK.

Än se'n?

Der var det ju som mina blickar dröjde
 Bland skuggorna, gestalterna, som höjde
 Sig rundtomkring ur skog, ur mark, ur vatten ...
 Nå, dimmorna, som ni dem kallar.
 Ja, lika godt! Såg ni den dunst- och dimverld?
 Oöfverskådeliga massor ryckte först
 Fram i kolonner, slutna, täta, långsamt
 Och tungt ur skogens djup framvältrande —
 Ogenombryteliga skuggfålor —
 Och gjorde halt på vida Fyrisvallen.
 Se'n lågo uppå huk långs Fyrisån
 I spridda flockar andra som utposter,
 I vida gråa kappor djupt insvepta;
 Och mot afgudahuset der norr ut
 Sidmantlade högtidligt andra skredo,
 Att blota för de gamle höga gudar;
 Och andra skaror stodo, suto, lågo
 Kring högarna på ting, så visligt stumma.

Nå, rista hufvu't ej, medlidsamt vis!
 Hvad, tror ni då, att natten måste sofva,
 För det att menskan sofva bör om natten?

Om uti ljusets rymder öfver oss
 Den höga natten går vid stjernors bloss,
 I skapelsen att sina sysslor syssla;
 Hvad, skulle hon uti sitt eget rike,
 Der tystnadens och mörkrets källor qvälla,
 Då icke ega något att beställa?
 (lyssnar.) Jag hör, att stormen vaknar, ruskar på sig.

BEURREUS,

Fast töcknig, lugn oktobermorgon är.

ERIK (tar af sig baretten och torkar
 svetten ur pannan).

Åh! — Det har slagit ner det gamla onda
 Uti mitt hufvud nu på nytt igen,
 Och vreda plågor, galna tankar rusa
 Om — mot hvarann på hjernans tummelplats
 Och ränna kull hvar morgnad föresats.
 Hvad lider tiden nu?

BEURREUS.

Det re'n är dag.

ERIK.

Om denna dag hvad har oss natten bådadt?

BEURREUS.

Tro ej på natten!

ERIK.

Mindre dock på dagen.

Allmodren Natten, som vårt väsens frö
 Först värmer i sitt sköte; se'n hvar qväll
 Vårt väsens elände så huldrikt lisar
 I sömnens famn, och sist atomerna
 Utaf vårt väsens intet trofast samlar
 I grafvens urna — gäckas, ljuger hon,
 Hvad gör då dagen, som med lifvets gyckel
 Oss städse gäckar och åt gäcken ler?
 Tro, om ni vill det, uppå menskorna;
 Min tro står hellre dock till stjernorna.

Men "djeflarna" — så står det — "*tro och bäfva!*"...
 Jag också tror på hvad jag bäfvar för;

Och hvad i stjernorna jag åter läst
Om hot och våda från det *ljusa hufv't*,
Vill städs för mina mörka tankar sväffa.

Det ljusa hufv't — det är hertigen
Med gula Vasalockar — Vasaögon
Blå — svarta Lejonhufvud-hjertat under...
Den unge grefve Nils kanske också?
Ock ljus fysionomi — de dödas ben,
Med en hvitmenad grift derutanpå!

Fördömda dubbelfara, som mig bådats
Af horoskopets dunkla dubbelmening!
O, att jag därför bådas hufvu'n hade
På samma nacke — bilan ofvanpå!

BEURREUS.

Bevare Gud ers majestät derfrå!

ERIK.

Och just därför, att *mig* han må bevara,
De måste för mig falla, dessa båda;
För bägge en och en för bägge borge.
Det *ena* hade jag en gång inunder,
Men dårligt lät det sitta qvar vid nacken
Och så gå fritt; nu reser det till tacken
Sig öfver mitt. Det *andra* ligger nu
För andra resan åter på stupstocken
Här nere under mig. Hugg till, hugg till,
Rättvisans svärd!

BEURREUS.

O nej, med nådens hand
Håll det tillbaka uti Herrans namn!

ERIK.

Nåd! alltid nåd! Så skrikes oupphörligt,
Att man må evigt synda få på nåd.
På idel nåd står sjelf ej himlens tron.
Till roten sjelf ju sätter Herren yxan,
När han för verlden skipar sina rätter.
Och kung blir straffbar, som ej straffa vet.
Är Sturen icke lagligt dömd och fälld
Af sina likar, svenska ridderskapet? —

Ha! jag förstår, min gubbe: ni er hand
 I spelet hade, när som *Johan* släpptes.
 Ni ville också spela *Sturen* lös,
 Att näsan sticka få bland gamla adeln,
 I skenet sola se'n er gamla kropp
 Utaf de nya solar, nu gå opp!

BEURREUS.

O hvilka grymma, syndiga misstankar!

ERIK.

Misstankar? Så I kallen mina tankar
 Med föregifven oskuld eller hån,
 När de ej alltid *miste* gå på spåren
 Af de krokvägar, som I kring mig slån.

(Med åtbörder af bestörtning aflägsnar Beurres sig obemärkt under följande.)

Tredje scenen.

ERIK. GÖRAN PERSSON (inträder med papper i handen).
 Sedan VELAMSON.

ERIK.

Du, kansler, här? Har lemnat hufvudstaden,
 Som jag ditt ögas vaksamhet förtrott?

GÖRAN.

Hit för min herre konungs hvila
 Åtskilligt, var som böd mig nattligt ila.

ERIK.

En ljuftig hvila! Jag dig skänker den. —
 Tag hit! (rycker papperet ur hans hand.)

Hvad otyg har du der att föra?

GÖRAN.

Min konung sade't!

ERIK.

Väl, så låt mig höra!

Man vill mig mörda? På hvad sätt? Med gift?
 Med dolk? — Nå, ut med djefvulsfostret! —
 För mina ögon svindlar det. Din skrift
 Läs sjelf. Den innebär?

GÖRAN (återtagande papperet).

Proklamationen,

Som från Vadstena edra bröder gifvit,
Och som förklarar er förlustig tronen.

ERIK (tränger in på honom).

Hvad sad' du, svarte riksförrädare? (vinkar åt honom.)

Nå läs! Men stappla ej, omtugga ej!

Jag tål ej ord som raglar, ton som suddar.

Och nu vibrerar hinnan på mitt öra,

Att den är fin som sjelfva fan att höra.

GÖRAN.

När hertigarne ur Vadstena slott

Uttågade med blomman utaf adeln

Och flera fänikor af tyska knektar,

Dem de ur konungens och rikets tjenst

Tillockat och tilltubbat sig, de läto

Gå ut den här förklaringen —

ERIK (far opp).

Håll litet!

Hvad säger du? Ha de uppbrutit re'n?

Och säg, hvarthän?

GÖRAN.

Hvarthän väl annars se'n,

Om ej mot hufvudstaden?

ERIK.

Nå, det är

En annan sak: "Periculum in mora"!

Här är då icke rum och tid för gräl

Med pennan eller munnen nu, min själ!

Låt orden flyga då i kapp med stunden!

GÖRAN (läser). "I hvilken beklaglig belägenhet och stor skilnad i tillstånd hafver Svea rike blifvit försatt, emot hvad det var, då efter den glorvördige konung Gustafs tid spiran först lemnades i handen på hans son! Erik mottog en fylld skattkammare och en af hela Europa vördad krona. Men knappt var denne orolige...

ERIK. "Orolige?" — Tala, Johan, icke om rep i hängd mans hus.

GÖRAN. . . . "denne orolige herren oppstigen på sin ärorike faders tron, förrän det omvexlades. Drätseln förslösades" . . .

ERIK. Först af mina bröder, som, då de skiftade fäderne- och modernearfvet, gjorde med sina snikna händer djupa hål i Eskilsgemaket, och, sedan de slagit under sig hertigdömenas alla inkomster, lemnade föga åt mig att styra land och rike med, löna landtmakten och rusta örlogsflottan, underhålla ej blott mitt, utan enkedrottningens och prinsessornas hof samt en skock kusiner och kusiners kusiner med. — Fortfar: "Drätseln förslösades" . . .

GÖRAN. "På fruktlösa fririer i England, Skotland, Hessen, Lothringen, der man i förstone, i anseende till fadrens förvärfvade och rikets högst egne ära, räknade anbuden förmånliga, men genom Eriks obegripeliga uppförande vid dem ledsnade."

ERIK. Ja du, med ditt *begripligt* "obegripliga" uppförande, och den gamla stubben *Elisabeth* — I voren sannernligen ett par underhandlare ihop, som väl kunde göra att man "ledsnade". Men hvilken riksolycka, att jag hos *den* huldinnan ej fått dela en Leisters, Essex's och andra lyckligas öde! (haggar med handen öfver sin nacke.) — Svammel hitills! Vidare!

GÖRAN. "Det vore väl ganska ömt att upptäcka sin broders och konungs svagheter, hvilka uti evig glömska snarare borde nedergräfvast; men då fråga blefve om ett helt folks bestånd, nödgades man att sätta alla andra afseenden på sidan."

ERIK. Nå, en smula politiskt snack ändtligen, — ansatsen till ett kannstöperi. "*Ett helt folks bestånd*" — hvilken folkledare, upprorsstiftare, tronpretendent tog mindre för sig, än ett helt folks bestånd — och bistånd? Den frasen är stulen — men får passera, ty den är klassisk.

GÖRAN. "Hertigen ville förtiga hvad honom sjelf öfvergått. Men kunde dock icke lemna i förgätenhet sin furstinns tillämnade öde; huruledes hon varit hardt när, att mot gudomlig, natur- och menskolag öfverantvardas såsom ett oskyldigt offer uti den tyranniske *Ivans* händer" . . .

ERIK. Nu talar du som en man, broder Johan, — åtminstone som en gift man. Jo, jo! det hafver nog sin riktighet och kan med skäl synas dig, stackars man, hårdt nog. Men om jag hade, der du satt, befriat dig både från

ditt hufvud och ditt äktenskap, och se'n skickat din Jagelonica, med hela hennes katolska omvändelseverk, de moskoviters czar och alla ryssars sjelfherrskare på halsen, så tror jag, att, om hvarken du eller han taokat mig därför, Sverige hade gjort det. Men blifver hon en gång enka — det Gud gifve! — så, om jag heter Erik och är hennes hulda svåger, skall jag sannerligen ge henne Moskow till lifgeding och de moskoviter till lifpånge.

GÖRAN. "Den sista af hans gerningar, då han förmålde sig med en ringa person, som nu nyligen blifvit för drottning utropad, en äretitel, hvilken alltid prinsessor af de yppersta hof hafva burit, utmärker hans lynne. Huru ville det lika den store konung Gustafs afkomlingar att sättas nedom en sådan vanbörding? Hvad skulle väl Europa om ett sådant konungahus dömma, och hurudane tronföljare hade riket deruti att vänta?"

ERIK. Der klämde skon — der slapp det ut! En drottning och en arfvinge åt min tron — se, det är det! Och en "vanbörding" se'n! — Att jag blifvit make och far, att jag blifvit bäggedera med en oadlig qvinna, det må Gud, men ingen adelsman, minst en hertig, förlåta mig. Således antingen lefva och dö kärlekslös, barnlös, eller taga mig brud ur grefve- eller friherresäng. Jag skulle då, utom hvad salig gubben testamenterat åt mig af det slaget, sjelf dertill tagit mig på halsen — kära svärfar och söta svär-mor oberäknade — tre eller fyra grefvar till mor- eller far-bröder; ett halft dussin friherrar till svågrar; utom en skock giftiga käringar till tanter och giftajuka fröknar till kusiner. Andra må bryta sin ros bland sådana törnen! — Men till slutet!

GÖRAN. "I betraktande af allt detta, hafver hertigen med dess bröder efter nogaste öfverläggning fattat det beslut att skilja honom från tronen. Man kunde således med freden återvinna ett roligt regemente, samt efter handen läka såren, med hvilka under Eriks sjuåriga regemente riket sargadt blifvit."

ERIK (vinkar till Göran att sluta).

I öppen fejd från hemligt agg till slut,
I handling tanken således brutit ut!
Och handlingen är svärdet, trotsigt draget
Af trolösheten och upproret — taget

Opp till försvar af allt hvad menskan eger
 Och fursten såsom sitt och heligt — väger
 På lifvets vigtskål tyngt: gods, barn och maka,
 Rätt, lif och rike. — Opp, min själ, och skaka
 Utaf dig vankelmodets fjattrar alla,
 Och alla krafter till ditt bistånd kalla!

Släpp lös valkyrian, att snabbt och djerft hon svinge
 Sig öfver stad och land på blodig vinge!
 Och krigets furier — mordet, rofvet, branden,
 Släpp lösa — lösa alla samhällsbanden,
 Att svensk mot svenskt och bror mot bror må rasa,
 Tills allt blir lågor, rof och död och fasa!

(En röst höres sjunga ur fångelset inunder.)

Ur tornets djup en röst jag hörer sjunga —
 Det är en psalm...

GÖRAN.

Och sjunges af den unga
 Gref *Nils*, som sitter der på er befallning.

ERIK.

En psalm? Lägg, blod och själ, din svallning!

(Lyssnar. Psalmen höres klart.)

En dödens fånge sig åt ljuset gläder,
 Som fågeln uti morgonstunden qväder;
 Och jag, en fri, uppå hans hufvud vankar
 Med hädelsens och dödens mörka tankar!

(sjunker tillsammans.)

GÖRAN.

Naturligtvis! Han vet, att snart skall ändas
 Hans fångenskap och i triumfsång vändas;
 När kanske ni en fånge åter sitter
 Som fågel uti bur med sorgligt qvitter.

ERIK (uppfarande).

Än är *det* icke skedt. Af mig han tigger
 Än ögonblicken af ett lif, som ligger
 Helt värnlöst, hjälplöst uti dessa händer —
 I dem hans timglas jag oblidkligt vänder.

(slår opp en dörr och ropar.)

Hit, Velamson! På gafvel dörren kasta
 Till hvalfvet härinunder!

(Velamson hastar in och öppnar dörren till trappan.)

GÖRAN (förakräft).

O! förhasta

Er ej, min konung, dröj, o dröj häröppe!
I svallning är utaf ert blod hvar droppe.

(ställer sig i vägen för konungen.)

Det godt är skall ej mannens vrede göra.

ERIK (stöter honom undan).

Ditt minsta finger må ej vid mig röra!

(rusar utför trappan.)

GÖRAN (skuffar Velamson efter).

Gå, mörksens tjenstehjon, din herre tjena
Som värn, om det behöfs. — O Gud, förläna
En bättre utgång, än jag börjar frukta!

(Ordväxling och rop dernere.)

Mig tyckes re'n att blod här börjar lukta. —
Till drottningen, att hon i hast må qväfva
Den brand, hvarför jag börjar ängsligt bäfva. (går.)

Fjerde scenen.

NILS STURE (störtar uppför trappan). ERIK (efter med dragen
dolck, hakande sig fast vid honom).

ERIK.

Du flyr mig icke undan, som du tror;
Jag huggit tag i dig med mina klor,
Jag trycker hårdt och tätt mig till din sida,
Jag suger fast mig vid ditt hjerta — bida!

STURE.

Vid den gudomliga rättfärdigheten,
Vid den himmelska barmhertigheten,
Hör mig! släpp mig! skona, skona mig!

ERIK (hugger efter några stötar, som Sture
afvärjer, dolken i hans arm).

Du sprattlar, slagtoffer! Ha, orm, du slingrar dig!

STURE (vacklande mot en vägg).

Ack, skona mitt unga, oskyldiga lif!

ERIK.

Jag söker ditt hjertblod — fort, hit det gif!

STURE (drager dolken ur sin arm, nalkas konungen, kysser dolken, faller på knä och räcker honom den).

Det qväller re'n ur flera djupa brunnar;
 Det beder er med röda, rörda munnar:
 "Låt våra klara bäckar er försona;
 De sista dropparna, o herre, skona!"

ERIK.

Det är de sista just jag vill utsöka;
 De andra stilla törsten ej — blott öka.

STURE.

Aok, släck ej ut mitt lif, det usla, svaga!
 Det är en ringa ting för er att taga;
 Men o! mig är det tungt och hårdt att mista —
 Nu skola fars- och modershjertat brista.

ERIK.

Min moders brast, förr'n jag det kände;
Min fader tidigt sig ifrån mig vände;
 På mig med kärlek ingen menska tänker,
 Mitt hat jag därför alla menskor skänker.
 O, att hvart hjerta här framför mig låge
 Och i sitt blod jag spritta för mig såge! (stöter efter honom.)

STURE (reser sig med urennig ansträngning och rusar emot konungen).

Nej, ingen menska är du, du ett vilddjur är —
 På lif och död en strid skall börjas här!

ERIK (stöter ner honom).

Till sista skärfven fick du lönen ut —
 Förr'n striden börjad var, så var den slut.

STURE (sedan han en stund legat som död, reser sig obetydligt på ena armen).

Slut — tidigt, bittert slut! Bedragen — gäckad
 På lifvets alla långa löften — fläckad
 Min ära — ungdom sköflad — skördad,
 Ej uppå ärans fält, o nej, lönnmördad! —
 Tungt lifvet är, men tyngre döden! —
 Farväl, I mina korta, sorgsna öden!

Du solens ljus — du ungdom i min själ —
Mitt hjertas brud — mitt fosterland — farväl! (faller ner.)

ERIK (står slagen och med blicken ofvänd från den döende).

Död? (ruskar på liket.) Det är således att dö? — Det är,
I kungar, ej att slösa med — det der!

(går förtviflad opp och ned.)

O, hade jag den sett, förr'n den blef gjord,
Så hade den väl aldrig blifvit spord!
Det är en ting, när det är gjordt — ett mord!

Femte scenen.

DE FÖRRE. PRINSESSAN (instörtar).

PRINSESSAN.

Hvad har du för dig, Erik? (springer fram och fixerar honom.)

Hvad har skett?

Jag i din blick ej sådan afgrund sett.

(varsnar liket, men vänder hastigt af fasa bort ögonen.)

Ett rysligt mord igen! och du är blodig!

Har du ej bödlar nog, att hjeltomodig

Du blott befalla har och andra föra't ut? (med hånlöje.)

Du vill från man bli mästerman till slut. —

Och den olycklige, som nu du fann

Värd detta lärospån? (fixerar liket.) Gud, det är *han*!

(Store rör på sig under djupa suckar, famlar åt hatten efter vanten, räcker den mot prinsessan och uppgifver andan. Erik döljer sitt ansigte i sina händer. Prinsessan nedstörtar med ett anskri öfver Store och betraktar honom länge med stum förtviflan.)

Du ädlaste bland ädle, har så du blifvit lönt?

Och har man så dig sargat, du skönaste bland skönt?

Från dina fagra kinder hvarenda purpurros

Nu med ditt hjertblod klara re'n flyktat har sin kos.

I ögon, förr så klara, I mina ögons ljus,

Ack, att I sen så dunkla på mig ur dödens grus!

Du lif uti mitt hjerta, du hjerta i mitt lif,

Af lif, om ock blott smärta, ett enda tecken gif!

Erik den fjortonde.

(känner på hans pulsar, öppnar hans kläder, lyssnar till hans andedrägt.)
 O slån, I stilla pulsar, och klappa dock igen,
 Du förr så glada hjerta, och tala med din vän!

Min själ, med mina tårar uti hans bröst dig gjut,
 Att du må der se'n lefva, och det med mig bli slut!
 (Hon sjunker ned öfver liket.)

Sjette scenen.

DROTTNINGEN, åtföljd af BEURREUS (hastar in). ERIK (stapplar
 ut genom dörren åt borggården).

DROTTNINGEN.

Ack, mer än grundad fruktan, hur du har sannats väl!
 Hvem som härtill är skulden, det anar nog min själ.

Ack, hur olyckan ilar! Ack, att jag kom för sent,
 Och att här kunna rädda, mitt hjerta blef förment!

PRINSESSAN (dragande henne till sig.)

Tyst! Tala ej, ej fråga! Men fall bredvid mig ner
 Och lyssna till så noga, om han ej andas mer.

Ser du, hur blodet qväller ur dessa brunnar opp?
 Låt oss med våra munnar tilldämma deras lopp.

(sjunker efter fåfänga försök åter ned bredvid liket.)

Här har man åt oss bäddat vår brudesäng så röd;
 Här vill jag nu mig lägga och önska mig min död.

DROTTNINGEN (med hopknäppta händer).

O du, som undret gjorde med Lazarus en gång,
 Och väckte opp från döda ur grafven mörk och trång...

Dock nej! Du icke vandrar på jorden bland oss mer;
 Ej döden sig förvandlar och intet under sker.

Men undret, som du låter oss alla hoppas på,
 Att styrka dem som lida och under korset stå;

Det undret på oss alla, o Herre, du bevis —
 Oss alla, som här qvida inunder smärtans ris!

Fräls syndaren, som öfvat så gräsligt öfverdåd;
 Styrk dem, som han bedröfvat, o Herre, med din nåd!
 (Prinsessan ligger medvetlös.)

Sjunde scenen.

Ordvexling, vapenbrak och skri utifrån borggården. Dörren slås opp.

KONUNGEN rusar in. VELAMSON. Krigsknektar trängas i dörren. SVANTE STURE. DE FÖRRE.

ERIK. Ställen er i vägen för honom, släppen honom icke in! (kastar sig på knä, vänd åt dörren.) Förlåt mig, grefve Svante! Jag har gjort er något illa — mycket illa. Men säg, att ni vill förlåta mig.

SVANTE STURE (rödjer sig väg genom knektarne). Ur vägen, I lejda uslingar, tyrannens blodiga verktyg! (vill förbi konungen, som stigit opp.) Endast I ej gjort min son något illa. Det varder eder i alla evigheters evighet ej förlåtet. Jag vill se min son. — Min son, hvar är du? (Erik söker hålla honom tillbaka. Svante gör sig lös.) Hvem är der, som man håller vakstuga öfver? Den döda kroppen, som qvinnorna sysselsätta sig med — gråta öfver?

DROTTNINGEN. Vänd edra ögon härifrån, gamle herre!

SVANTE. Ni, min drottning, ni här? Detta betyder något ovanligt — ovanligt svårt. Och hvem är fruntimmeret der? För det undan, att jag må få se den döde närmare. Han är så blodig, så oigenkännelig.

DROTTNINGEN. Hvarför spejar ni så ifrigt, så noga? Gå, gamle man!

SVANTE. Jag kan ej gå ur stället; jag står här fastnaglad. Min själ ligger i mina ögon, mina öron; jag vill se, vill höra — om jag annars kan se eller höra, ty mina sinnen vilja förgå mig, utan att jag något hvarken sett eller hört. (förer sakta undan drottningen, och då han igenkänner sin sons lik, dröjer han med förstenad blick och uppspärrad mun vid denna anblick; fattar slutligen krampaktigt i konungen.) Herre, det är min son! Det är mitt rödaste blod, som flyter der; mitt kött, som ligger slagadt der; mitt hjerta, som ligger brustet der; mina ögons ljus, som soffer utsläckt der! Det är min ungdom, min rikedom, mitt lif, min efterverld — det är jag tusen gånger, som ligger sölad, sargad, söndersliten,

bortkastad der! Och det är ert verk, förstår jag, ert konungsliga arbete? (skakar konungen.)

ERIK. Förlåt mig, greve Svante!

SVANTE. Förlåta? Nej, må Gud så sannt förlåta mig, som jag *aldrig* i detta lifvet eller i det tillkommande — i alla evigheters evigheter förlåter er! (skriker i hans öra.) *Aldrig!* hör ni?... *aldrig!* — Nej, förbannelse — omätlig, outsäglig förbannelse öfver er, tyranniske konung och konungslige tyrann!

BEURREUS. Håll opp, greve Svante, med ert bannande!

SVANTE. Håll opp med ert jollrande! Ni är en lärd herre; skall kunna många tungomål. Hjelp mig hellre ni att på alla dessa tungomål banna... förbanna! — Förbannelse öfver ditt hufvud — ditt hjerta — öfver djupet af din själ! Åt bödeln din kropp — åt vanäran ditt namn — åt afgrunden...

ERIK. Håll! banna icke som Simej Herrans smorda! — Knektar!

SVANTE (till knektarne). Biden, bödlar, medan jag slutar *mitt* dagsverke; *ert* kommer se'n. (fattar ursinnig i konungen.) Förbannelse öfver din son, din förstfödde, utkorade arfvinge! Nesa — fattigdom — värnlöshet — bojor — och din ätt utrotad utu de lefvandes lande!

ERIK (sliter sig lös). Knektar, vid edra hufvu'n! Stoppen till den gudlöses mun! Förgören honom i hans blod! (springer ut, vänder sig om i dörren och ropar.) Och de andra också — Abraham Stenbock, Ivar Tott, Erik Sture — att ingen Sture undkommer! (ut.)

(Velamson med knektarne anfaller greve Svante, som försvarar sig en stund, men slutligen dignar ner, genomborrad af deras styng.)

SVANTE. Men nu vänder jag mig att välsigna. Välsignade, I mina bödlar, att jag fått dö, sedan mina ögon sett detta och äro trötta vid ljuset! (släpar sig närmare liket.) Här vill jag reda till min säng. Son, du skulle blifva min ålderdoms stöd och hvila. Låt mig nu ock få hvila här hos dig — mot dig. (lägger sitt hufvud mot liket.) Och I förutgångne, herrlige, förklarade! — Höge fader, Sveas älskling, fallen för henne — med henne! Ägla moder — hjeltinna att strida, att lida! — Förstfödde — blomstring, tidigt vissnad — kraft, tidigt krossad — hopp, tidigt gäckadt! — jag kommer, jag följer er. Sture-namn — klaraste stjerna

på Nordens himmel — fagrade blomster på Sveriges jord: slockna, fall! (dör.)

DROTTNINGEN (sedan hofbetjeningen samlat sig). Döden gifver icke sina byten åter. — Tagen, qvinnor, prinsessan varligt på edra armar och fören henne i mina gemak och eggen henne edra ömmaste omsorger! (De bära bort prinsessan.) Och, I män, tagen under smärta och tårar dessa sorgliga och dyra jordiska lemningar undan och skänken dem de omsorger, den heder, som deras höga stånd och vår djupa sorg kräfver! (De utföra liken.) Och oss (till Beurrens.) återstår det svåraste värfvet: att uppsöka konungen och återföra honom till oss och sig sjelf. O Gud, hvilket sjelf!

(Dörren slås upp. Man ropar: "Konungen har lupit till skogs; mord uppfyller borgen.")

Skynda, skynda edra steg, riksråd! Herren styrke er till loppet! Jag följer er efter, så fort jag förmår. (Beurrens af.) Och nu, du som är mäktig i de svaga, styrk mig, stöd mig, uppehåll mig, svaga! (går.)

Åttonde scenen.

Upsala-parken.

KONUNGEN i förvirradt tillstånd instörtar, följd af VELAMSON och några få KNEKTAR. Sedan BEURREUS.

EN KNEKT. En helvetes hetsjagt! Hvem löpa vi efter — hvem löpa vi för? Äro vi räfvorna, hvar äro hundarna? Äro vi hundarna, hvar är vildbrådet?

VELAMSON. Sakta ert lopp, nådigste herre! Min nådigste konung löper andan ur sig och oss.

ERIK. Det kommer sig deraf, att jag födt och gödt er för väl, hundar; därför orken I ej gå på drift.

VELAMSON. Min nådigste herre säger som han behagar och löper hvart han behagar; men hvem löpe vi för, eller löpe vi efter?

ERIK (ser sig skygg omkring). Jag hör stegen af förföljarne, ropen af hämnarne.

VELAMSON. Det är stegen af edra tjenare, edra lifknektar, som flåsande, ropande ej hinna följa er.

ERIK. Hör, hur det tissar, tassar i skogen! Ser du, hur det smyger, hur det skymtar mellan träden? Kringränd är jag, förrådd är jag...

VELAMSON. Vindens sus i träden är det; morgonens sista skuggor mellan furorna.

ERIK. Nej, säger jag. Jag hör, jag hör. I ha'n icke en kungs fina hörsel. Hören I icke mitt namn ropas? Efter mig jaga de. Ställen er omkring mig, omgifven mig, sluten er omkring mig som ett skarpt, tätt, ogenomträngligt skal! Jag är kärnan, jag är kungen. Faller kungen, så faller allt — då faller hela världen — och det vore ett satans fall! (Han sluter dem omkring sig i en krets. Rop bakom scenen.)

BEURREUS (instörtande). Herre, konung, tyrann, bödel! Stanna då vid ettdera af dessa namn — hvilket eder tackes! (stötter undan knektarne.) Ja, stick er undan, herre; dölj er — för er sjelf — för hela Sverige — hela världen — för himlen, om ni kunde! Men hvart löpen I, herre? "Den ogudaktige flyr, ändock ingen jagar honom," säger Guds ord. Är det furierne, som piska er? Vänd om med mig till slottet; spring allt hvad edra fötter förmå, att I må återkalla sjelf edra blodiga, gudlösa domar!

ERIK. Gå din väg, gamle räf! Du är -en af deras utskickade. De mente, att som du hade mitt förtroende, skulle jag följa dig tillbaka i gropen, i snaran. (vill springa sin väg.)

BEURREUS. Hör en gammal väns ord, lyssna till ungdomslärarens stämma! Hur det fordom lyckats mig att understundom lugna edra upprörda sinnen, jaga demonerna ur ert hjerta, nedslå demiurgens uppstigande ingifvelser — så hör mig nu! Vid hvarje mödosam dag, för edra studier offrad; vid hvarje sorgfull natt, vid eder bädd vakad — hör mig, vänd om med mig! Edra fiender äro edra onda gerningar; edert lifs förföljare äro edra blodssynder. (Han fattar honom i kläderna för att draga honom med sig.)

ERIK (skriker och slitter sig lös ifrån honom). Släpp mig! Mörda mig ej, slit mig ej i stycken! (till knektarne.) Stöten ner förrädaren, huggen ner kungamördaren! (Han rusar ut.)

BEURREUS. Ha, tyrann! Lärarelön — trohets-uppmuntran! Nero! Nero! du som låter döda din Seneca! Spring, löp, att dina ögon ej må skåda hvad din grymhet gör! Men du löper ej undan din dom! (Han flyr för knektarne, som förfölja honom utom scenen. Ett rop. Ett tungt fall. Tystnad.)

Nionde scenen.

VELAMSON återkommer med knektarne. Sedan DROTTNINGEN.

VELAMSON. Hu! det här är ruskigt, godt folk. Det må nu vara med *de andra* der på slottet hur som helst; jag har min tro för mig: så renhåriga voro de väl icke. — Men denne, han var sannerligen en god och sin herre trogen man allt ifrån hans barndom, och har lidit mycket med och för honom. Oskyldig var han, så gammal han var, som det barn, som föddes i dag.

Ett ohyggligt handtverk det här — en djefvuls-tjenst den här kungatjensten. Jag har redan för djupt mina händer nere i blod, och mer vill jag hvarken ha på dem eller samvetet. Derföre låter jag konungen löpa bäst han gitter och hvart han vill. Jag går hem; gör ni så med!

DROTTNINGEN (instörtande). Erik, Erik, hvar är du? Det är jag, är din Katrina, som ropar. — Hvar är kungen? Hvad hafven I gjort af honom? I sen hemska, blodiga ut. Store Gud, hafven I slagit ... slagit ihjäl honom?

VELAMSON (pekande på den döde Beurreus). Vi hafva slagit ihjäl honom?

DROTTNINGEN (slår ihop sina händer). I? I?

VELAMSON. Eller, om det låter bättre: konungen.

(slägsnar sig med knektarne.)

DROTTNINGEN.

Omenaklige, skall då ett dråp beteckna
Hvart vägamärke, der du grym framgår?
Och skall i blod jag spåra dina spår?
För ingen bön kan då ditt hjerta vekna?
Fins ingen suck, som på din grymhet rår?
(Hon hastar vidare, ropande.) Erik! Erik!

Tionde scenen.

Flötsunds-trakten. En tät furuskog. Fyris-ån.

ERIK (instörtat vansinnig, utan kappa och svärd).

Det bränner under mina fötter —
Jag får, jag törs ej stanna —

Jag är så matt, så trötter,
 Och sönder vill springa min panna,
 Och sönder vill brista mitt bröst —
 Här finnes ej hjälp och ej tröst!

Ensam och flyktig jag är;
 Ingen människa är hos mig här.
 Värnlös är jag —
 Svärdlös är jag —
 Fridlös är jag!

Der i borgen de satte mig an —
 De mente det vara mitt sista slut;
 Men jag — si, jag föll oförskräckt ut
 Och slog mig igenom som en man,
 Med en handfull folk allena —
 Ja, med egen hand, om jag säga skall.
 Det var en dust det, skulle jag mena,
 Som i Asadagar, på Fyrisvall.

I skogen de sedan efter mig lupo...
 Der lemnade kappan jag i stick;
 Men mig — jo pytt! — man icke fick;
 Och hem de sedan krupo
 I mäktade bedröfligt skick.

Men alla mot en och en mot alla —
 Det vill rent spel jag ej kalla.
 Dock, viljen I goda vapen mig bringa,
 Spjut, svärd, dolk — lika godt hvad det är,
 Som död på sin hvassa klinga
 Och sår uppå udden bär —
 Jag vill visa, jag kan dem svinga.
 Mig lyster fresta en holmgång med eder,
 Men ej som på Samsö tolf mot två;
 Nej, tusen mot en — och jag svär, att neder
 Till marken jag slår er alla ändå!

(Hans namn ropas i skogen af Katrina; han blir rädd.)

Det ropar i skogen, det ropar mitt namn...
 Men träden i skogen, hur veta de det?

Jo, ryktet det löper i häl och hamn
 Utaf kungars och hjeltars fjät.
 Men fan tro skogen — han efter mig gapar,
 Skall säkert gripa och krossa mig ock;
 Ty den, som till ljusens engel sig skapar,
 Kan ock klä' sig i furans gröngråa rock.

Jag vill slåss, jag vill strida med kött och blod;
 Men i strid med osårbara andar
 En kristen sig visligt ej gerna blandar,
 Och fäkta med blodlösen har jag ej mod.

(gömmar sig bakom ett träd.)

Elfte soenen.

DEN FÖRRE. DROTNINGEN skyndar in.

DROTNINGEN.

Hör, Erik, fly mig icke längre! Jag,
 Jag digna vill. Låt då förbarma
 Dig öfver mig, olyckliga och arma,
 Som söker sorgsen dig!

ERIK.

Drag — Drag

Till afgrunden, du lockande sirén,
 Du skogsrå, som kan ljuft och listigt härma
 En menskoröst och skepnad! Närma — närma
 Dig icke hit! (ställer sig rädd bakom trädet.)

DROTNINGEN.

Ack Erik, hör mig se'n!

Det din Katrina är, som ropar dig.
 Fast rösten nästan brusten du hör qvillra,
 Fast utför vanställd kind de tårar tillra,
 Min Erik, hör mig, igenkänn dock mig!

ERIK (skriar, sliter barkstycken och grenar
 af trädet och kastar på henne).

Kom icke hit! Om jag ej vapen har,
 Så har jag tänder, att som vilddjur bita,
 Så har jag klor, att dermed sönderslita,
 Så har jag träd och stenar till försvar.

DROTTNINGEN (fallande på knä).

Du, som en gång på denna fallna jord
I syndbelastade och svårt hemsökta trakter,
Hemfallna under mörkrets hemska makter,
De onda andar utdref med ditt ord;

Som med en himmelsk kärleks milda röst
I natten utaf arma, sjunkna själar
Spred nådens dag, och löste syndens trälrar
Ur mörkrets bojer uti qvalda bröst:

O! genombryt med strålen af din nåd
Uti hans tankar denna nattens fasa;
Näps stormarna och vågorna, som rasa
I skuldförvirradt hjertas öfverdåd!

Och lös förbannelsen, som hvilar hårdt
Uppå hans själ, att han må återfinna
Sig sjelf — Gud, hvilket sjelf! — och ångra hinna
Med svåra suckar hvad han syndat svårt!

(Under tiden har konungen sjunkit ner på marken, der han vrider sig krampaktigt. Drottningen går till honom.)

Min Erik, känner du igen mig nu?
Se, hör din Katrina.

ERIK (fäster först stirrande blickar på
henne, sedan högt gråtande).

Är det du?

DROTTNINGEN.

Hvem, om ej *hon*, som uti lust och nöd
Svor dig sin tro, svor att i lif och död
Dig älska, följa öm, ståndaktig, trogen,
I kungasalens prakt, i djupet utaf skogen?

ERIK (ser på sina blodiga händer).

Har jag det drömt?

DROTTNINGEN.

En djup, förfärlig dröm!

ERIK.

Hvar är jag nu?

DROTTNINGEN.

Invid den djupa ström,
Att tvätta hvita dina händer röda.

ERIK (försöker resa sig).

Jag ej förmår.

DROTTNINGEN.

Jag vill dig understöda.

(Hon hjälper honom att stiga opp, förer honom till floden och tvär hans händer.)

ERIK.

Tror du, att hela Fyris' djupa bölja
Förslår att vit och ren mig åter skölja?

DROTTNINGEN.

Guds nådes brunn långt djupare dock är,
Än alla sjöars djup och alla vatten här;
Med den och tårarne af hjertats djupa ånger
Afplanas kan hvad felats tusen gånger.

ERIK (lyfter opp händerna).

Jag håller dem i solens varma sken
Och vindens drag, så bli de torra se'n.

DROTTNINGEN (trycker ner dem).

O, nej, låt himlens öga dem ej skåda;
Dölj dem ännu! (torkar dem med sitt fladdrande hår.)

ERIK.

Ej så!

DROTTNINGEN.

O, låt mig råda!

ERIK (reser sig).

Jag svindlar — mina knän ej vilja bära mig —
De tunga, skumma ögon vilja sluta sig.

DROTTNINGEN (förer honom under ett träd,
der de sätta sig).

Kom, i mitt knä ditt sorgsna hufvud luta!
Här kan du trygg de matta ögon sluta.

ERIK (lutande hufvudet i hennes knä).

Min lugna, kända, återfunna värld —
Och du min hvilas ljufva hufvudgård!

DROTTNINGEN (lägger sina händer på hans hufvud).

O, känn dig här igen! Som från bekymmer
Och sorger här du hvilat mången stund,
Den hjertats frid, som ingen oro skymmer,
Njut här igen, med sömnen i förbund!

(Han inslumar. Hon betraktar med sorgsna och ömma blickar den sofvande, som till en början oroligt, sedan lugnt synes slumra.)

Flyn bort, I mörkrets nattliga demoner,
Inslumren, dagens blodiga passioner,
Och sjunken ner i sömnens djupa band!
Till djupet sjunken, afgrundsbrott och plågor,
Och flyten stilla, själens spegelvågor,
Belysta af en sol från fridens land!

Förskingrens, moln omkring hans mörka sinnen,
Församlens, bättre oskuldsdagars minnen,
Kom, himlens dag i jordens mörka natt!
I ljusa drömmar, vaggen, sakta vaggen
Till sömns, till frid de hemska samvetsaggen,
Att nattens ro må hinna dagens fatt!

Och tystna, tystna, dagens skrän och hvimmel,
Och klarna, klarna, andelifvets himmel,
Och tjusad le i drömmens spegelfjärd!
Låt sina tankar tanken lycklig glömma
Och hoppet le och drömma, saligt drömma
Om bilderna ifrån en högre värld!

Här kärlek vill omkring dig troget vaka;
Han ensam skyggar — ryggar ej tillbaka
Ifrån sin blodbestänkta marterstig.
Och huru djupt du honom genombårar,
Han följer dig, fast blicken sänkt i tårar,
Nöjd att få offras utaf dig — för dig.

(Koskällor och vallurar höras i skogen; hon lyssnar rörd till dem.)

Enkla ljud ifrån min barndoms dagar! —
O, så var mitt lif! I skog och hagar

Så en gång jag tank- och sorglös drog,
 Som en drill i fågelns glada qväden,
 Som ett sommarsus i gröna trädnn,
 Som ett klangfullt ljud i mark och skog.

(En vallficka vandrar förbi, sjungande folkvisan: »Ja ack! att jag hade mig vingar.»)

Ja vingar, när som tid och afstånd trycka,
 Att flyga långt bort till sin ömma lycka,
 Otåligt önskar ungdomskärlek sig
 I låga hyddan, uti gyllne salen,
 I stadens hvimmel, uti blomsterdalen,
 Der som han ensam går på fjerran stig.

Och vingar önskar bleka sorgens smärta,
 Att flyga bort och dölja få sitt hjerta
 Der den af glädjens blick ej skådad är.
 Ty verlden väl ser rinna många tårar;
 Men ingen vet, hur djupt som sorgen sårar,
 Förutan den i hjertat henne bär.

(Iutar hufvudet mot handen.)

*) Ja ack! att jag hade mig vingar,
 Som dufvan i skogen hon far,
 Så skulle jag mig hasteligen svinga
 Der solen hon skiner så klar.
 Ack! uti den ljufvaste dal,
 Der liljan hon växer så rar,
 Se der får jag lilla vännen skåda
 Allt uti den lunden så sval.

Slut på fjerde akten.

Femte akten.

Första scenen.

Göran Perssons boning.

GÖRAN PERSSON och HUSTRUN med deras SON skynda in.

GÖRAN. Som jag säger: de ha brutit opp från Rörstrand. Hertig Karl med en del af skytteriet har satt öfver fjärden och tränger in från söder. Hertig Johan med hufvudstyrkan rycker långsamt in på norr och intager Brunkeberget. Kommen är afgörandets dag!

HUSTRUN. Straffets — förderfvets dag, vill du säga. Ve dig, ve mig, ve oss alla, att du i din blindhet ej velat se denna dag förut, att du gjort dig döf för alla mina varningsrop. Äro då ej heller nu dina sinnen öppnade, att du kan märka hvad som pågår, förestår?

GÖRAN. Nu är ej tid att se tillbaka, att se framför sig. Nej handla, strida på lif och död! Osläcklig, oblidkelig är kampen mellan dem och mig — oss, ville jag säga. Konung och hertigar — regerande och oregerliga — makt och uppror — det skall vara en qvinna, som tänker, att sådant kan stå tillsammans. Nej, drabba tillsammans må det, så att jorden darrar och himlen mörknar! Vi eller de — öfvermakt eller undergång — seger eller fall!

HUSTRUN. Likasom här funnes ett *aptingen* och ett *eller*, du af maktens sken blinde, af maktens söta vin druckne!

GÖRAN. Du bedrar dig; makten har ingen trasa med på denna byk. Svaghetens, slapphetens foster är detta. — Opraktiske konung! — för mycket dåre att vara en tyrann, för grym att vara vis! Du lät ej svärdet falla när och der det skulle, men du högg till der och då det ej bort vara.

Af qvinnotårar och mannavankelmød är soppan kokad, som vi nu få supä. Hvar är mitt goda svärd? (tager det af väggen och omgjordar sig.) Med tankens båge och med pennans spets har jag hittills stridit. I stället för de svarta runor nu lyster mig rista de röda!

HUSTRUN. Och du vill ut i striden, i undergången, från oss maka och barn? Från den värlösa och den faderlöse?

GÖRAN. Hustru, gör mig icke vek, då jag behöfver vara stark! Uptina ej mitt sinne, då jag behöfver stålsätta det. Kom mig ej att känna ett hjerta, då det är mig som mest till last.

HUSTRUN. Lemna oss ej! Vi blifve tillsammans — i döden, som i lifvet. Blif i hemmet, denna vår sista som första verld!

GÖRAN. Icke här. Mig skola de söka och hemsöka. Och finna de mig bland och med eder, ho vet, om raseriet och hämden skona er. Nej, må de oskyldige ej lida med den skyldige. Mig träffe ödets slag — jag har manat ut det — jag trotsar det. Men skone det eder, mina älskade, de enda jag på jorden älskat. Min plats är dock gifven — nu såsom alltid — vid konungens sida. Det skall ej vara sagdt en dag om mig, att jag åt min herres bröd och sof i hans arbete; att jag pipade för honom i välgången, men ville ej dansa med i olyckan. (tager sonen i sina armar.) Min son, ben af mina ben, blod af mitt blod, själ af min själ! Skilsmessa, snar — evig måhända också — förestår. Jag hade mycket att säga dig. Men tiden skyndar och du är ej mogen för det. Mitt farväl blir kort i ord, som långt i verklighet. Jag skulle vid detta tillfälle välsigna dig. (sätter honom ner och går af och an i strid med sig sjelf.) Och hvarför icke? Dessa händer och dessa läppar, hvarför skulle icke äfven de kunna välsigna? Gå nådemedlen till kraft och välsignelse oförminskade, oskadade genom den syndigaste klerks mun och hand, hvarför icke fadersvälsignelsen — det uräldsta och det ursista människosläktets sakrament — genom en syndig faders — en faders, denne den evige presten på jorden? Kommer ej ur det mörka molnet regnets himmelska flöde? ... Derföre, min son, gif hit ditt hufvud och akta på mina ord!

SÖNEN. Ja, min fader!

GÖRAN. Så säger Herren din Gud: "Sonen skall icke bära fadrens missgerning, och fadren skall icke bära sonens, utan den rättfärdiges fromhet skall vara öfver honom och

den orättfärdiges arghet skall vara öfver honom." Låt det nu vara sagdt och få gälla här. Herre! om du vill straffa och hemsöka, så står jag här och sticker mig ej undan. Låt mitt hufvud ensamt blifva målet och blanda ej den späda menlöshetens öde och blod med den grånade syndarens! Utan välsignad vare du, min son, till att lefva, att mogna, att handla, att strida — ja, hvarför icke också lida? — som en man, den der vet något, vill något, förmår något, tål något! (skjuter honom sakta ifrån sig. Paus.) Det var välsignelsen, min son! Nu kommer förbannelsen. Kan du hålla ett löfte, min son?

SONEN. Försök, fader!

GÖRAN (till hustrun, som vill falla i talet). Tig så länge, hustru; min tid att tala blir ej så lång; men jag vill till slut, såsom alltid, vara herre i mitt hus. — Förbannelsen, min son, förstår du, är för mina — och hädanefter äfven *dina* fienders räkning. *Cornelius Nepos*, en romersk häfdatecknare, som man snart skall sätta i dina händer, berättar, att den store kartinensiske fältherren *Hamilcar*, innan han drog ut i ett krig på lif och död mot sin och fäderneslandets gamle, oblidkelige fiende Rom, tillställde ett offer åt Jupiter den Högste. Derunder förde han sin då blott nioårige son *Hannibal* till altaret, bjöd honom fatta i dess hörn och svärja, att aldrig blifva de romares vän. Och han höll det så, att han, blifven fältherre efter fadren, jagade de romerska legionerna för sig ur utlandet, sprängde sig en stig öfver de aldrig förut öfverstigna Alperna, trängde in på det öfverraskade Roms hjerta, kom det att darra — (med en djup suck) fast ej att brista! Så bjuder jag dig, min son, vid detta altare, den husliga härden, vid detta din faders hufvud, att svärja evig fiendskap, hat och kamp mellan dig och denna aristokrati, denna adel — detta gamla roflystna, herrsklystna Rom midt ibland folken — strid med penna, med svärd, i ord, i gerning, med hemlig list och öppen fejd, i råd och dåd, i lif och i död, och det i fäderneslandets, det förtrycktas, slitnas, den trampade mensklighetens, din döende faders namn!

SONEN. Ja, min fader!

GÖRAN. Du är nu invigd till ett verktyg, om också litet, åt den straffande, vedergällande Nemesis. (omfamnar honom) Och härmed slut. Mitt testamente är gjort och besegladt. Se så, gå nu! Tag honom, moder, och blif honom också i faders ställe. Göm honom, göm dig, der hatets eldblickar

ej finna er. I Herrans namn, fort! (En lång omfamning.) Låtom oss tigande skiljas — fort, fort! (skjuter dem ut genom dörren.) Se så! Det är väl, att det är förbi! — Jag var en stund nära att svigta. Det är farligt att röra på de der *andra* hjertats känslor. Nej, tacka vill jag hatets! Den halp mig opp på benen igen. O, det ligger en styrka, en spänstighet deri! Du har hittills eggat mig, du styrke mig ock nu att gå igenom mitt ödes rol till slut som en man. — Jag såg på barnet, att det lyssnade till mina ord och smålog. Välan, de hafva då, hoppas jag, ej fallit på hälleberget; jag tror, det har blifvit nedlagdt i goda händer, det anfortrodda godset. Ha, hvilken upplifvande tanke! Jag har utsatt i det tysta och fördolda ett frö, som skall gro, skall växa, skall gifva frukt; och i den stund de sätta foten på min nacke, har jag gadden i deras häl! (slår till ett hänskratt och af-lägsnar sig.)

Andra scenen.

HUSTRUN kommer hastigt tillbaka med SONEN och en TJENARINNA.
(Skott, larm och skrän höras på afstånd.)

HUSTRUN (kastande en blick genom fönstret). Jag anade det; hitåt vältrar sig strömmen — stormen kunde jag säga. — (till tjenarinnan.) När jag flyttade in i denna boning, följde du mig ur fädernehuset som min bästa hemgift, det rödaste guldet i mitt arf. Sedan har detta barn uppvuxit mellan mitt bröst och din vaggsång, mina smekningar och dina armar. Älskar du det?

TJENARINNAN. Herre Gud, sådan fråga! Ja, mer än frun.

HUSTRUN. Nånå, det förstår du icke; du har icke varit mor. Men nu — nu nämner jag dig dertill. (öfverlemnar sonen.) Se der *ditt* barn, (till sonen) och der *din* moder! — Tyst, tyst! fråga icke, undra icke, utan tro och gör! Var *min* moder dig som fader- och moderlös en moder, så låt mitt fader- och moderlösa barn finna en moder i dig.

TJENARINNAN. Hvad säger frun? Hvad går åt frun?

HUSTRUN. Hvad jag säger, hör och mins det; hvad som går åt mig, skall du framdeles förstå. — Tyst, tyst, afbryt mig ej, ögonblicken skynda — storma. — Tag det

Erik den fjortonde.

här lilla skrinet. Der äro uppsamlade för den onda dagen några smulor från den goda dagens bord. Der finner du hvad du småningom behöfver för din nödort och barnets uppfostran. Hasta, göm dig några dagar här i Stockholm; smyg dig se'n hemligt ner till någon stad, der skola finnes, i hvilken du kan sätta honom. Han har fadrens hufvud. (Förnyadt tumult utanföre.) Hasten genom den lilla bakporten åt gränden...

TJENARINNAN. Ack, följ oss! Hvarför sticka oss så ensamma?

HUSTRUN. Jag hoppas, I ären ej ensamma; Herrans engel vare med er och gömme er under sina vingar! Mig känner hela staden, och på mig skulle den känna barnet. Nej, i modrens aflägsnande är barnets enda räddning. Ack, huru svårt det låter i en moders öron, huru bittert det kännes i modershjertat! Men det är första dropparne af gallan och dräggen på bägarens botten, ur hvilken vinet är utdrucket... förstår jag. (omfamnar sonen, skjuter dem ut genom dörren och stänger den; vacklar till fönstret, fattar svigtande kring fönsterposten.) De smyga ut — der är ingen — de vända om hörnet — de äro räddade! Men jag ser honom ej mei — det svartnar för mina ögon! (Hon sjunker ned på sina knän. Ökad tumult utanför; fönstren springa, stenar inrulla; hon reser sig.) Gud, uppehåll mig! (vacklar mot spisein, der hon hukar sig ned under bön.)

Tredje scenen.

DEN FÖRRA. Pöbel inrusar under slagsmål, borrarop och svordomar, en del genom dörren, andra genom fönstret.

EN MATROS (sittande grensle öfver fönsterkarmen). Skeppet är antradt. Stryk flaggan! (sliter ned fönstergardinen och kastar ut den.)

ANDRA MATROSEN (sedan han lupit omkring i rummet). Jag tror att skroftet är tomt — ligger med barlast bara — skeppare och besättning till helvete redan! Fy fan! Dålig pris!

EN TRASHANK (rycker dörren af hakarne och kastar den utför trappan). Ner med alla hämmande inskränkningar, åt fanders med alla skrän — frihet i den borgerliga rörelsen! (Alla hurra.)

EN QVINNA (rusar fram till sängen, rycker ner ombängena, hoprullar och tar dem under armen). Rike mans högfärd och flärd! Intet hyende under lasten! Liksom man här inte kunde ligga på halm och strå som andra!

EN SKRIFVARE (rusar i spetsen för ett parti in i sidorummet). Låt oss snoka öfverallt — fram med flokerna!

TRASHANKEN (fattar tag i en stol). Här har den rackaren sutit, skall man tro, och funderat ut sina djefvulsplaner. (slår sönder stolen.) Jag vänner jag så sannt kunde slå'n i skallen på honom!

FÖRSTA MATROSEN (får se konungens porträtt på väggen och rycker ner det). "Du skall icke göra dig något beläte," heter det. Ner med afguden först — afgudadyrkaren se'n!

SKRIFVAREN (återkommer med en bundt papper). Hemliga papper, godt folk! Här få vi bevis på honom, den skälmen.

TRASHANKEN. Gör sig inte grön, skrifvare! Hvad fan ska' vi med bevis? Har han inte sett galgarna, som de hålla på med på Brunkeberg åt honom? De äro bevis nog, och andra lär man ej behöfva. Och eldtängerna se'n och skrufvarna? Jag tror de bevisa nog, när det kommer till saken.

FLERE RÖSTER. Till helvete med konungagunstlingen!

TRASHANKEN. Ner med skrifvareväldet!

FÖRSTA QVINNAN (får se hustrun vid spiseln). Hå, se der! Frun i huset! Fru kanslerskan, kantänka! Hå, stå inte der så förnäm. Gör sig så gemen och kom med oss — gemena packet, kantänka! (rycker henne, så att ett stycke af klädningsärmen följer med.)

ANDRA QVINNAN. Packet ja — packet skall packa litet på henne, trollpacka! (De rusa öfver henne, slita henne i kläder och hår.)

HUSTRUN. Himmelske fader!

FÖRSTA QVINNAN. Hå, himla sig inte, hon!

ANDRA QVINNAN. Slå henne himmelsblå!

FÖRSTA QVINNAN. Hvar är Prestkläppen?

FLERE RÖSTER. Så ska' vi klämta litet med den.

FÖRSTA QVINNAN. Svarar du intet, förhärdade! (skakar henne.)

HUSTRUN. Min man är på slottet.

ANDRA QVINNAN. Hvar skall slevven vara, om ej i grytan.

FÖRSTA QVINNAN. Låt henne få en släng af slevven!

FLERE RÖSTER. Hahaha! Ja, till grytan och slevven! Låt oss röra litet om — låt oss brassa på och blåsa under! Det skall bli en sjuhelvetes soppa, vi ska' koka åt dem. Het utaf svedda fan!

(rusa ut med hustrun, under skrän och hurrande för hertigarne.)

Fjerde scenen.

Ett rum i slottet.

KONUNGEN störtar in med blottadt svärd, följd af GÖRAN PERSSON
och några af vakten och hoffolket. (Krigalarm utanför.)

ERIK (till Göran Persson).

Ha! öfverrumplad sjelft i Herrans hus,
Derest du, trogne vän, i tid ej anländt,
Mig varnande, mig manande att fly;
Och från min konungeliga borg så nära
Afskuren, utestängd, om icke du,
Mitt goda svärd, mig kraftigt banat vägen
Och röjt en Eriksgata för din kung.

GÖRAN.

Rätt så, rätt så! *Det* höfves er, min herre,
Att med en blick, som icke blinkar, sjelf
Se djerf den bleka faran i dess öga;
Med hand, som icke tvekar, icke tröttnar
I svärdets fäste, sjelf utmana edra öden.
Att med ett mod, som icke blekna kan,
Eröfra segern eller hjeltedöden,
Är lefva såsom kung och dö som man!

ERIK (till sitt folk).

Vindbryggan väl uppdragen och bevakad,
Fast slutna alla slottets starka portar,
Opp bysseskyttarne i alla gluggar
Af höga tornen, på de fasta murar,
Och tätt intill hvarandra slutna vi,
Man intill man, svärd intill svärd,
Orubbeliga led af tro vid tro! —
Nej, tusen gånger hellre stupa dock
Och mig begrafva under gruset af
Min borg, än uti bröders händer falla —
De blodigaste segrare af alla!

(Folket går.)

Han såled's redan inträngt uti staden
Igenom Söderport, min broder Carl?

Ej mer vi skyddas utaf böljan då —
 Kring Sveas stolta bröst det pansar blå.
 Dess hjälm jag bär dock — denna borg — ännu,
 Som de Tre Kronor redan bergat har
 Ur mången storm i fordna stormars dar.

(Ökad krigstumult. Förnyade slag på slottets portar.)

Tror du, att man vill storma slottet re'n?

Du tiger — och din tystnad svarar mig.

(Börjar bli orolig och nedstämd.)

Hvad hörs för larm i yttre rummen der?

Gå och se till! (Göran går ut.) Männ' väl förrådd jag är?

Femte scenen.

Hertigarnes SÄNDEBUD och några BORGARE komma in, slitande
 GÖRAN PERSSON emellan sig.

ERIK.

Hvad hör jag? Hertigarnes folk i slottet,
 Med trug och pockande uti min åsyn?

(ropar utåt yttre rummen.)

Må man de oförskämda genast gripa
 Och vräka genom fönstren ner i dyn!

SÄNDEBUDET.

Förlof! vi hoppas gå, liksom vi kommit,
 Igenom vida portar, som man öppnar
 Helt visst en smula bättre, då man ser oss
 På ryggen, än då man oss komma såg.

ERIK.

Hvad? de förräddarne, ha de sjelfvilligt
 Er insläppt?

SÄNDEBUDET.

Och sig sjelfva utsläppt, ja!

ERIK.

Och flytt och lemnat mig?

SÄNDEBUDET.

Nu ensam, herre,
 Ni är i detta slott, der eko ensamt aktar

På edra bud och ödmjukt än uppvaktar
I edra fjät.

GÖRAN.

Ty när som ulfven kommer,
De lejda fly; de rätta vänner vika,
Ej uti nödens stund.

SÄNDEBUDET.

Nu får ni likväl svika
Och komma med som öfverlöpare
Till hertigarnes läger.

ERIK.

Nej, omöjligt,
Jag lemnar honom ej!

SÄNDEBUDET.

Vi honom taga;
Så blir här hvar vid sitt och slut på tvisten.
Er klokhet sjelf skall lemna honom ut.
Till ert förderf ni dermed dröjt för länge
Och dragit öfver edert hufvud stormen,
Som rasar nu och hotar krossa er.
Gå, att med detta offer söka blidka
De vreda Gudar, — edra herrar bröder,
En våldförd säkerhet till lif och gods
Och folkets röst, — som alla högljudt ropa
Uppå hans blod.

GÖRAN (till konungen).

De ljuga allihopa!

Om ni på hertigarne icke trott
Så dårligt, stod ej majestätet re'n
Här hånadt, trampadt nesligt under föttren
Af grofva herrars gröfre sändebud.
Och folkets röst, den heliga, allmänna —
Guds röst, som den, ogera ej, sig kallar —
(nånfullt.) Jag känner den... jag känner detta folk,
Det lätta skummet på ostadig våg,
Som fraggat, fräser, skummar högt mot strand,
Så fort, så länge dagens galna väder
Den uti rörelse och uppror sätter;

Föraktligt verktyg, gripet till ibland
 Utaf den sluges och den djerfves hand.

SÄNDEBUDET.

Nå, om du sjelf med detta verktyg lekt
 Och sorglig rätt du har att det förakta,
 All synds, allt straffs natur nu här betrakta,
 Då samma grop, du gräft för andras fall,
 Nu i sin ordning dig uppsluka skall.

(Skrän af pöbel utanför.)

ERIK.

Gån bort så länge, jag vill mig besinna.

SÄNDEBUDET.

Besinning är här mer ej fråga om,
 Ej val. Se utåt dit på Brunkeberget, —
 Som orättfärdig konungsman sitt namn
 Har fordorm med sitt fallna hufvud gifvit —
 Der resas galgarne och steglen re'n,
 Der ordnar bödeln marter-instrumenten,
 Som vinkar syndarn skyndsamt och oblidkligt.

(De se ut genom fönstret. Göran vacklar några steg tillbaka. Konungen sjunker i en stol. Alla stå stumma af fasa.)

GÖRAN.

O fasa! Död, jag hittills dig föraktat,
 Som lifvet hjertligt jag föraktat har —
 Det korta narrspel med dess lumpna slut.
 I denna skepnad jag dock ej betraktat
 Ditt mystiskt hemska anlete förut.
 Jag trott, du blott ett slutligt *intet* var
 Uppå ett börjadt ingenting, som far
 Utöfver jord med mer och mindre dån,
 Man vet ej hvart det for, hvar kom ifrån.

Men helvetet, som gapar
 Der utur jorden opp och efterapar
 Uppfinningsrikt hvad vilda
 Och grymma fantasier sinnrikt bilda,
 Till svar på ångrens frågor,
 Om qvalens andar och om afgrundslågor —
 Det jagar opp och hetsar
 Inbillningen i yra, vilda kretsar

Tills den sig blodig kastar
 På tankens villebråd, som undan hastar,
 Och all besinning rycker
 Med sig, tills bitna, slitna uti stycker,
 De båda duka under
 I svaghetens och qvalens grymma stunder.
 Förr'n af hvar nerf blir sliten
 Hvar bit; hvar droppa blod, hur liten,
 Blir sjukhet, glödhet kokad;
 Hvar smula ben i denna kropp blir bokad
 Till ändå mindre smula —
 Skall utur denna blods- och marterkula
 Förlossning mig ej räckas,
 Ej mina grymma bödlars blodtörst släckas!

Jag vet hvad hämd vill säga
 Hos dem, som våldet och som makten ega;
 Jag vet, hur den skall smaka,
 Om jag får vända den på dem tillbaka.
 För dem, som få förtrampa,
 Är bön om skoning olja blott på lampa.
 Ja, ljuf i våldets öra
 Är våldets dom och offrets qval att höra,
 Och pöbelns fänad tjuter
 Af fröjd, när sådant gästabad den njuter.

(räcker konungen sitt svärd.)

Mitt lif jag åt dig svurit,
 Dess alla krafter jag åt dig hemburit;
 Ditt har det städse varit,
 Och som du velat du med det förfarit.
 Här lägger jag det neder
 I dina händer nu och ödmjukt beder:
 Stöt svärdet i mitt hjerta,
 Och det skall brista utan knot och smärta;
 Det offrar sig så gerna,
 Och räds ej, att det skall mot döden spjerna.
 Kan längre ej behaga
 Mitt lif, så må du det ifrån mig taga;
 Det egde endast värde
 Deraf, att du dess verksamhet begärde;

Kan, döende, i nöden
Jag tjena mer — jag aktar mera döden.

SÄNDEBUDET (till konungen).

Lån' ej ditt svaga öra,
Att än en gång han ej dig må förföra!
Du vet: väg till försoning
Ej gifvas kan med detta offers skoning.

ERIK.

Vi måste — måste skiljas!

GÖRAN.

Det ordet var en svag, en trolös viljas.
Säg icke så! Ej viker
Ett manligt hjerta så för hot, ej sviker
Sin tjenare en herre,
Och ej en kung de ringare, de smärre,
När de med bön nerfalla
Och spirans, tronens helga skygd åkalla.
Sitt majestät han ställer
Emellan svagheten och styrkan — fäller
Våldshydrans hufvu'n många
Och krossar orätts ringelormar långa.
Sin arm, sitt svärd han sträcker
Mot fiendernas anlopp och betäcker
Dem, som han lofvat skydda —
Den minstes bröst, den minstes minsta hydda.
Och kan ock lyckan vika,
Hans tro, hans hjerta kan dock icke svika;
Och kan han ej befalla
Utöfver ödets stjernor, han kan falla
Med — för de sina alla.

Kan mindre helgd *jag* ega,
Den trogne tjenaren?

ERIK.

Den *onde*, vill du säga.

GÖRAN.

Om *onde*, dock den *trogne*,
Till lydnad, handling alltid redebogne.
Af bördorna den största
Hvem bar, om icke jag, den sista som den första?

När rusad och betagen
 Du slöste, frossade bort gyllne dagen;
 Hvem fick dess tunga bära
 Och tänka, sörja, tråla för din ära?
 När natten bort du drömde,
 Emellanåt du kärleksbägarn tömde;
 I arbete och vaka
 Hvem satt vid lampan, att dess ro försaka?
 När något godt du tänkte,
 Hvem var som verklighet då åt det skänkte?
 När som du ville synda,
 Hvem var som då fick ensam skynda
 Att med sitt namn, sin ära
 Betäcka det och världens tadel bära —
 För dagen ej allena,
 Men uti efterverldens domar sena?
 Och qvalen, som mig vänta,
 De äro ju uti din tjänst förtjenta?

SÄNDEBUDET.

Låt Achitofel fara!

GÖRAN.

Att Absalon uti sin egen snära
 Må hänga se'n!

ERIK (uppstigande).

Likt tvenne

Skeppsbrutne på en plank, som af henne
 Ej kunna bäras båda
 Och sväfv uti ögonblicklig våda;
 Krampaktigt de i nöden
 Omklamra nu sitt sista hopp i döden,
 Till dess den starkes lycka
 Fått räddningsplankan ensamt åt sig rycka;
 Den andre under dukar,
 Och ögonblickligt honom djupet slukar:
 Så jag med dig! (med vild åtbörd.) Jag stöter
 Dig undan. Sjunk! Du här förgäfves nöter
 De sista dyra stunder.
 Att jag må räddas, du må sjunka under!

(kastar ifrån sig svärdet.)

GÖRAN.

Falsk slutkonst låt ej villa
 Ert bättre vetande, och feghet icke spilla
 Ert samvete i striden
 Emellan dom och nåd på mig i tiden!

(kastar sig till hans i

Så du mig förr ej funnit;
 Ty huru djupt jag än må sjunka hunnit,
 Lycksökare mig smäda
 Skall världen ej, ej krypare mig häda.

(omfamnar konungens

Men nu barmhertig, nådig
 Var syndarn — ädel, huld, rättrådig
 Var tjenarn, som för eder
 Har offrat samvete och namn och heder —
 Den högsta uti tiden,
 Och för all evighet den eviga friden!

Ej guldets skatter snöda
 Begärde jag för all min trogna möda;
 Och, om ni världens egde,
 De denna stund af ånger ej uppvägde;
 De kunde ej hugsvala
 Och allt, hvad jag för er förspilt, betala.
 Men det er qvittadt blifver,
 Om nådestöten ni mig nådigt gifver,
 Att syndarns lön påskynda
 Må samma hand, som ledde mig att synda.

ERIK (som stoppat fingrarna i öron

För dina böner sluter
 Jag mina öron som mitt hjerta, — skjuter
 Dig från mig. — O, att Herran
 Dig alltid hållit långt ifrån mig fjerran!

GÖRAN (upprusande).

Ja amen! Då ej ligga
 Jag skulle här och nåd från döden tigga;
 På miskund fåfängt ropa
 Hos största syndaren af allihopa.

O! att jag kunnat spilla
 På jordens gudar, som oss löna illa,

Min lefnads hela dyrkan,
 Utaf min eldsjäl hela mannastyrkan,
 Af natten hvilans bästa,
 Af dagen mödans, tankens, diktans mesta!
 O! att jag kunnat tänka
 Så illa på min arma själ och skänka
 Åt jordens usla äflan
 Hvad himmelen tillhörde — själens täflan!
 O! hade jag, en stund af stunder,
 För furstars nåd, till rätta nådens under
 Mitt hjerta velat vända,
 Ej toge jag en sådan ryslig ända!

SÄNDEBUDET (fattar honom i armen).

Det borde förr du funnit;
 Nu är för sent. Kom! Snart ditt glas utrunnit.

GÖRAN (rycker svärdet ifrån honom).

Än ej! Med lyckan modet
 Jag spiller ej. Nej, först med hjertebloodet!

(rusar in på hertigarnes folk,)

Er, bödelsknektar, sälja
 Jag tänker ej mitt lif så lätt, och välja
 Jag mellan feghets bleka
 Död eller svärdets röda kan ej tveka!

(stöter ned en af dem.)

Till helvet må du draga
 Förut, att rum der för din herre laga!
 Flyn, borgarkrukor, visken
 Beställsamt svansen hemma bakom disken!

(Folket ryggar ut genom dörren. Till konungen.)

Kom herre, spänn ert bälte,
 Som konung segra eller fall som hjelte!
 En man kan öfvermannas,
 Och hvarje menskas öde skall dock sannas.

(Hertigarnes folk inträder igen. Genom sorlet utanför höres ett gällt kvinnskri.
 Göran stannar lyssnande.)

Det skri uppgaf en qvinna,
 Och genomborrade min öronhinna!

SÄNDEBUDET.

Din *hustrus* — uppå vägen
 Till galgen, der på Brunkeberg belägen —

En sargad, blodig trasa
Emellan folkets ilskna händer...

GÖRAN (fäller svärdet ur handen).

Fasa!

I nöd och lust — i lifvet
Och döden — så blef löftet en gång gifvet!
Jag följer dig i döden...
Jag *dela* kan, ej *ändra* grymma öden.

(Han lemnar sig i de utskickades händer; men i dörren sliter han sig lös ifrån dem och vänder sig än en gång till konungen, som kastat sig i en stol med händerna för ansigtet.)

Håll! Ej behöfves truga.
Jag följer strax. — Men utan till att buga
Till afsked djupt man drager
Sig ej tillbaka ifrån furstar, — tager
Farväl ej utan fraser
Och några undersåtliga extaser...

Farväl! Du skall mig följa,
Du spillra uppå ödets dunkla bölja,
I djupa fallet lossad
Ifrån en tron, som sjunkit, neeligt krossad
Lek först för maktens vågor,
Spån, kastad se'n i politikens lågor!
Du skugga, bleka, skrumpna,
Af storheten, den bräckliga, den lumpna,
Som skall till intet tvina,
När nya dagars nya solar skina!

Hur grymma mina öden
Än äro, — med ett manligt språng i döden,
Som från en ättestupa,
Jag störtar mig i intets evigt djupa,
Från solbeglänssta höjder
Af gunstens, maktens, ärans, lyckans fröjder,
Att ner i grafven bära
Af världens hat en oförvansklig ära.
Men grymmare än döden,
Den grymmaste, jag aktar dina öden,
Hvartill du går att dömmas —
Föraktas — hånas — rånas — gömmas — glömmas,

Se'n du dött tusen gånger
I samvetsqual och smälek, nöd och ånger!

(Störtar ut. Vilda glädjeskri och hurrarop utanför.)

Sjette scenen.

ERIK. EN PAGE.

ERIK (stiger opp).

Ord — inga visor kalla
Vill jag det afsked ibland afsked alla.
En hofman ifrån prosa
Kan lyftas ock att smäda eller rosa.
Sjelf kommer fantasien,
När rätt man kommer in i tragedien —
Och den, mig synes, vi hålla
På med i högsta farten nu.
(till pagen, som qvarstannat i bakgrunden.) Hit, holla!
Nu scenen är på gatan;
Hur går der till?

PAGEN (seende genom fönstret, nedanför
hvilket larmet smånimgom aflägsnar sig).

Den arma satan!

Från hand till hand kringkastad,
Och sliten, sargad, trampad, smutsbelastad —
Med näfvar, käppar slagen —
I håret se'n utåt Norrbro nu dragen —
Och under rop och hurra
Af bortåt Brunkeberg ses tåget surra,
Der de på galgar timra,
Och bål och bilor uti solen glimra...

(Han smyger ut under det följande.)

ERIK.

Hu, afskyvärdt! Här firar
I dag ett segerintåg hämden — sirar
Med sina triumfbågar
Den väg, hon in i hufvudstaden tågar.
Det lika hopen fägnar,
Om deri kransar uppå ärans vägnar,
Om rep på bödelns hänga,
Blott den förtjust kan sig derom få tränga.

I nästa knut här brinner;
 Snart ordningen, jag anar, mig ock hinner.
 I gjallarhornet skalla
 Tycks nornan vilja.
 (slår opp dörren och ropar utåt.) Holla! Alla, alla
 Till vapen nu derute!
 På lif och död vi oss tillsammans slute.
 Ett Ragnarök nu strida
 Jag vill. — Hvad? Tomma stå de salar vida,
 Och eko endast svarar
 På mina rop? Hvad, så man då bevarar
 Sin ed, sin tro, sin heder?
 Hvar ären I, när nu jag kallar eder,
 I mina fordna trälär,
 Som nitiskt trampaden på mina hälar?
 I ylfän, små och lätta,
 Som af mitt blod er hittills sugit mätta?

I alle flydde ären!
 Nå väl, hvad tiden lider I mig lären.
 Mitt var — ert är ej felet...
 Här nalkas slutet då af skådespelet.
 Jag ser, jag måste veta,
 Uthvisslad skådespelare, arbeta
 Mig fram till slut af stycket,
 Af rolen ensam här... Nå, lika mycket!

Sjunde scenen.

DEN FÖRRE. DROTTNINGEN (skyndar in med sonen på armen).

ERIK.

Dock en medspelarinna!

DROTTNINGEN.

Ack, att jag dig har lyckats återfinna!

Uti slottets salar alla,
 Ingen hör jag eller ser,
 Och på mina rop, som skalla,
 Endast eko svar mig ger.
 Slutligt larm och rop mig kalla

Hitåt. Gudskelof, vi funnit
Jag min make, *han* sin far!
 Nu, då jag dig ändtlig hunnit
 Och ej ondt dig träffat har,
 All min ängslan har försvunnit.

(lämnar Erik barnet, som han sätter ifrån sig. Hon ser förskräckt på honom.)

Hvad har hänt?

ERIK.

Och hvad skall hända,
 Forska ej förvetet nu.
 Börjat har det — och dess ända
 Skådar snarligt, sorgligt du.

Hvad ej Herren kan afvända
 Från *mitt* hufvud, ifrån *eder*
 Må han vända i sin nåd!
 Då, hur djupt jag sjunker neder,
 Hans rättvisas höga råd
 Jag i ödmjukhet tillbeder.

DROTTNINGEN.

Store Gud, är här då fara?

ERIK.

Fara ej blott — säkert fall!
 Nästa ögonblicket svara
 På vårt ödes fråga skall;
 Måtten Herren er blott spara!

Skynda dig, Katrina, rymma
 Dessa salar med vår son,
 Att i frid er undanskymma
 Någorstädes långt ifrån,
 Att ej mina bödlar grymma
 Finna eder vid min sida,
 Till er vissa undergång.
 Ut uti Guds värld, den vida,
 Ställ din snabba, tysta gång;
 Här jag vill mitt öde bida.

DROTTNINGEN.

O! hvar skall hon fly, den svaga,
 Öfvergifna maka, mor?
 Hvar skall han sin tillflykt taga.
 Han den faderlöse? Och hvar tror
 Du han trygg och fri kan draga?

Finnes undan bödelssvärden
 Någon fristad för oss ock,
 Något skygd på pilgrimsfärden;
 O! invid din sida dock
 Är vår enda plats i verlden.

Här vi tryggt och trofast dröje,
 Lugn och stark jag finner mig;
 Nöd och död som lust och nöje
 Blott vi dela få med dig,
 Tacksam blick till Gud vi höje.

ERIK.

Tack! Ditt varma, trogna hjerta
 Känner jag härpå igen,
 Att din kärlek död och smärta
 Önskar lida med sin vän.

Men en mor må högst behjerta
 Hvad som en gång ömt och nära
 Hon invid sitt hjerta bar.
 Mer än fadrens lif och ära
 Sonen taga i försvar,
 Är naturens — himlens lära.

Fly, o fly dock! Idel fara
 Lurar på din älskling här;
 Tryggt kan sonens lif ej vara
 Der ej fadrens mer det är.
 Ut i flykt är frälsning bara.

(lyfter barnet opp i sin famn.)

Sök en bortgömd vrå af jorden;
 Växe han der stilla opp,
 Blicken vänd mot höga norden

Och mot bättre dagars hopp,
Hjertat troget fosterjorden!

Då en gång, när mot mitt minne
Hatet tystnar, ondskan släcks,
Och i hopens lätta sinne
Nyhetstystna'n åter väcks,
Väg du hitåt åter finne!

Då till Svenskens röst han jäfve —
Ädel är hans dom till slut —
Och sin helga rätt så kräfve
Ur våldskräktarns händer ut,
Att han frukte sig och bäfve!

Så ej länge straffet hvila
Skall. — O njut, min själ, din fröjd!
Jag ser hämndens dagar ila
Och mitt hufvud lägger nöjd
Under ödets tunga bila.

DROTTNINGEN.

Huru kan dig hämden glädja
I ditt hjertas öfverdåd
Då vi sjelfva måste vädja
Från vår skuld till himlens nåd?
O, bryt din förtrollningskedja!

Locka än dig de demoner,
Som med höghet, herrskning, makt,
Och med jordens gyllne troner,
Deras bländsken, deras prakt,
Nära blodiga passioner?

Svärd och scepter från dig kasta,
Strö dess herrligheter kring!
Fritt må andra sig belasta
Med så tunga jordens ting;
Lättare vi hädanhasta.

Långt ifrån de marmorprydda
Och de stolta maktens slott,
Uti låg och halmtäckt hydda

Bor en stilla lifvets lott,
Hvilken goda makter skydda.

O! det finnes väl i Norden
Än en lugn och stilla hamn,
Öppnad' utaf fosterjorden
Ät en Vasas kära namn.
Der jag ville, åter vorden.

Bygdens enkla, ringa qvinna,
Som i flitens, trefna'ns bo
Ny du skulle återfinna,
Uti kärlek, uti tro
Bli igen din tjenarinna,

Att i arbete och vaka
För er, kära, sörja få,
Och i älska och försaka
Edra hjertan föregå;
Friden skaffa dig tillbaka.

Der de stå de björkar unga,
Der som bäcken har sin fröjd,
Der bäst sädesfälten gunga,
Der som högst i himlens höjd
Lundens flesta foglar sjunga —
Der bo vi!...

(skott, trumhvirflar, krigsbuller, skräu utanför.)

ERIK.

Fort och grymt du skulle väckas
Ur din oskulds ljusa dröm.
Ödet låter sig ej gäckas,
Och af ångrens strida ström
Allt dess svurna hat ej släckas.

(Vid fönstret.)

Det är hertigarnes män, som bryta
Sig uti slottet in — och ryta
Hörs menigheten — vindbryggorna fällda —
Portarna förrädiskt öppna ställda
Utaf mitt folk... in de strömma —

DROTTNINGEN.

Kom, låt oss fly — jag vet en gömma...

ERIK.

Sitt öde flyr man ej. Nej, stanna
Och ta vårt slag med öppen panna!
Snart är det öfver — en och ann' minut —
Af svärdet hugges af vårt ödes knut,
Och sorgespelet har sitt slut!

Åttonde scenen.

LEJONHUFVUD och sedan STENBOCK rusa in i spetsen för beväpnade. DROTTNINGEN flyktar med barnet på armen in i ett hörn.

ERIK tager svärdet och ställer sig framför att betäcka dem.

ERIK.

Först emot denna hvassa klinga,
Se'n öfver mitt bröst skall man gå!

DROTTNINGEN.

Sist genom detta bröst skall man stinga,
Innan de mitt barn kunna nå!

LEJONHUFVUD.

Vi ändtlig träffat tigern i sin kula.

ERIK.

Tillbaka drag dig derföre en smula
Ifrån hans svalg och klor, som intet spara,
Att ungen, honan och sig sjelf försvara!

LEJONHUFVUD.

Som allesamman lätt och snart jag kramar
Till döds med mina starka lejonramar.

(Anfaller konungen. Skarp strid i hvilken Lejonhufvud slutligen faller.)

ERIK.

Jag menar, att det hugget riktigt bet,
Och att kungstigern sönder lejonhufvu't slét.

STENBOCK (rusar in på konungen).

Förtidigt än du utaf segern skryter;
En Stenbock blir ej rädd, hur jägarn ryter.

ERIK,

En emot en — och emot djefvuln två!
Mitt goda svärd du skall få pröfva på!

(drifver honom tillbaka.)

Se'n du stora språng för mig fått göra,
Du blir i sanning värd att namnet *Stenbock* föra.

(Han återtager sin ställning framför drottningen.)

STENBOCK (som emellertid ryckt geväret
från en af de beväpnade och riktat det
mot konungen).

Nu är jag jägarn dock och du mitt villebråd —

ERIK (störtar hastigt fram för att i förväg
fälla honom).

För godt likväl för sådan jägars öfverdåd!

(Stenbock skjuter, och konungen, sårad i armen, faller afsvimmad.)

ALLA (ryggande af fasa tillbaka).

Ha, kungen!

STENBOCK (med hån).

Der ligger i sitt blod!

(blåser lugnt röken ur geväret).

Och nu jag tror,

Du blodshämd fått, o skugga af min bror!

DROTTNINGEN (har, i det konungen faller,
lemnat sonen och kastat sig öfver den
förra).

O maka — fader — stöd — tröst — ljus och lif!

(till de kringstående, pekande på sig och barnet.)

Och nu snart — fort oss nådestöten gif!

STENBOCK.

Du kan bli bönhörd... Hit med ungen!

Arftagarn bör ju taga arf af kungen?

(De framläpa barnet. Han lyfter svärdet.)

Uti sin kula ynglet dödas må!

FLERE RÖSTER.

Håll!

STENBOCK (ser sig om; efter en stunds
besinning).

Kan ske på mindre blodigt sätt också.

(kastar prinsen åt en af sitt folk).

Gå, stoppa'n djupt och tyst uti Norrström
Och sluta livvets korta konungsliga dröm

(Prinsen bortförs)

DROTTNINGEN (rusande efter med gälla ro
Fräls, fräls min son, o Herre, du Guds son!

STENBOCK (till sina följeslagare).

Slut är vårt arbet. Vändom härifrån,
Att med vår arm den nya tronen stödja —
(*afsides.*) Tills man kan hinna *den* ock undanrödja!

(Alla gå. Pau)

ERIK (vaknar upp ur sin dvala, lyfter i
müdosamt på ena armen och ser sig o
kring. Efter en djup suck).

Död såleds ej! — Hvad tyngre är! jag *lefva* skall...
Att djupt må bli mitt straff, som mina synders svall. —
Det högas fall här, verld, till sista droppan njut,
Och gör dig sedan lärd och vis deröfver! — Sjung
Det, efterverld! — Nu, menighet, drag hemåt!... Slut
Är lumpna skådespelet af — — *en fallen kung!*

(sjunker tillbaka)

Slut.

Svenska Teatern.

No.	Öre.	No.	Öre.
1. <i>Magister Bläckstadius</i> , Lustspel. 50.		47. <i>En natt i Falkenberg</i> .	50.
2. <i>Läkaren</i> , Skådespel i 4 akter 75.		48. <i>En god uppfostran</i>	50.
3. <i>En Födelsedag på Gåldstugan</i> . 50.		49. <i>Aprillnarvrit</i> .	50.
4. <i>Riska Morbror</i> . Lustspel. 50.		50. <i>För sent!</i>	50.
5. <i>Engeströmt och hans Dalkarlar</i> . 75.		51. <i>I Bohuslänska Skärgården</i> .	50.
6. <i>Stockholm, Westerås och Upsala</i> 50.		52. <i>Kusinen eller Studentäfventyret</i> . 50.	
7. <i>Herr Dardanell och hans upptåg</i> . 50.		53. <i>Bläckstadius</i> .	50.
8. <i>1846 och 1946</i> . 50.		54. <i>Tiggarsflickan</i> .	50.
9. <i>Jernbäraren</i> . Skådespel. 50.		55. <i>Den grå Paletän</i> .	50.
10. <i>Hittebarnet</i> . Lustspel 50.		56. <i>Lefve Färfägan!</i>	50.
11. <i>Positivhataren</i> . 50.		57. <i>Nyårsnatten på Mosebocke</i> .	35.
12. <i>Jenny eller ångbåtsfärden</i> . 35.		58. <i>Valborgsmessa-aftonen</i> .	75.
Samtliga af A. BLANCHE		59. <i>En Hufvudpassion</i> .	50.
13. <i>Mäster Smith</i> , af J. Jolin. 1: —		60. <i>Huru tiden förändrar</i> .	50.
14. <i>Det Otroliga</i> , af K. Kullberg. 50.		61. <i>Mitt andra Jag</i> , af Säfström.	50.
15. <i>500 R:dr B:ko</i> af M. Cramér. 50.		62. <i>"På Gröna Lund"</i> .	75.
16. <i>En halfmillion</i> , Lustsp. af dens. 50.		63. <i>Hyresgäst och Hussegare</i> .	50.
17. <i>Symonslierna</i> , af dens 75.		64. <i>Tomtegubbarna</i> , af Hedberg.	35.
18. <i>Barnhusbarnen</i> , af J. Jolin 1: 35.		65. <i>Elfvingfrun</i> .	75.
19. <i>Bröstkaramellerna</i> , af dens. 50.		66. <i>Min hustru vill så ha det</i> .	50.
20. <i>Flickorna på Söder</i> . 50.		67. <i>Den Ondes Besegrare</i> .	75.
21. <i>En revolution i månan</i> . 50.		68. <i>En Bengalisk Tiger</i> .	05.
22. <i>Profbladet eller Frihetens lön</i> . 35.		69. <i>Blizt och Dunder</i> .	50.
23. <i>Bröstkaramellerna i Stockholm</i> . 50.		70. <i>Andra Tider</i> , Andra Seder, af N. 10.	
24. <i>Carl XII vid Pullava</i> . 50.		71. <i>Tre för En</i> , efter Bögh.	50.
25. <i>Tiden i strid</i> . 50.		72. <i>Bark, Park och Stark</i> .	80.
26. <i>Polkander och hans Fru</i> . 50.		73. <i>Det höga C</i> .	50.
27. <i>Döden Fadder</i> , af Blanche. 50.		74. <i>Doktor och Apothekaren</i> .	50.
28. <i>Komedianterna</i> , af dens. 50.		75. <i>"På Kärlekens vingar"</i> .	50.
29. <i>Den politiske kocken</i> af dens 50.		76. <i>Majorskans krinolin</i> .	50.
30. <i>Flickorna på Norr</i> . 50.		77. <i>En kopp Thé</i> .	50.
31. <i>Efter 50 år</i> , af Topelius. 1: 50.		78. <i>Han reser för att roa sig</i> .	50.
32. <i>Gustaf Adolf och Seaton</i> . 75.		79. <i>Den sällsynte Ynglingen</i> .	25.
33. <i>En nyårsmorgon i Storkyrkotorn</i> . 35.		80. <i>Allas vår tant</i> .	50.
34. <i>Lilla Apan</i> . Vådevill. 25.		81. <i>Nyårs-Kommitén</i> .	25.
35. <i>En knalleffekt</i> . 35.		82. <i>Den resande Studenten</i> .	50.
36. <i>Örebro fåfånga</i> , af J. Jolin. 50.		83. <i>Den Tankspridde</i> .	25.
37. <i>Hin Ondes gåfva</i> , af F. Hedberg 50.		84. <i>Sanningsvännen</i> .	25.
38. <i>Min vän Löjtnanten</i> , af dens. 50.		85. <i>Calle Glader</i> .	25.
39. <i>När man inte har pengar</i> . 50.		86. <i>En gammal Gosse</i> .	80.
40. <i>Också en Profet</i> . 50.		87. <i>En svartsjuk tok</i> .	50.
41. <i>Och ändå rör det sig</i> . 35.		88. <i>Ett studentputs</i> .	25.
42. <i>Fyra dagar af konung Gustaf III:s regering</i> . 75.		89. <i>Mamsell Garibaldi</i> .	25.
43. <i>Tidningskrifvaren</i> . 75.		90. <i>Den svaga sidan</i> .	50.
44. <i>Lärarepresten</i> . 75.		91. <i>Ett äfventyr i Humlegården</i> .	50.
45. <i>Längtan efter äfventyr</i> . 75.		92. <i>Bror Jonathan</i> .	50.
46. <i>En midson mornatt i Dalarne</i> . 50.		93. <i>Riksdagsmannen</i> .	25.
		94. <i>Slutbalen</i> .	25.

N:o.	Öre.	N:o.	Öre.
95. På Hasselbacken.	25.	156. Mjölmarfröken, af J. Jolin.	1.
96. Friert och förställning.	50.	157. Brölloppet på Ulfåsa.	1.
97. Mumbo Gumbo-Goi gooi g.	50.	158. Sten Sture den yngre, af Lbm.	1.
98. Ung-Hanses dotter.	1.	159. Ett Afsentyr, af R. Gustafsson.	2.
99. Herre! Var så god och c.c.	50.	160. De nygifte, af B-Björnson.	50.
100. Majkungen.	25.	161. Tillåt min fru.	50.
101. Kröningsfesten.	25.	162. På Narri, af Moreau.	50.
102. När man inte har möbler.	50.	163. En Communist, af J. Jolin.	50.
103. Orpheus i underjorden.	50.	164. Skal och Kärna, af dens.	50.
104. Slutbaten N:o 2.	30.	165. Andersson, Pettersson och Lund-	
105. Ännu en gång "Den seagasidan"	25.	st. öm.	50.
106. Sällhet på flaskor.	25.	166. Tre Lustiga Turar.	50.
107. Carl Sabelträff och hans rivaler.	25.	167. Familjen Benoiton.	70.
108. Thyllflaskan.	50.	168. Under Utställningen.	50.
109. Fru af stand och fru i ståndet.	75.	169. Söndagslejonen.	50.
110. Malins korymb, af A. Säfström.	25.	170. En oddga.	60.
111. Sven och liten Anna.	50.	171. En Spik i Nyckelhålet.	25.
112. Aldrig för sent!	75.	172. Ett Hem.	95.
113. Tre unga löjnanter.	25.	173. Mellan Drabbningarne.	50.
114. Inte en smula jaloux.	25.	174. Konsten att vara teaterdirektör.	25.
115. Ulla skall på bal.	25.	175. Bacchi Giftermal.	50.
116. Giftegäran.	75.	176. Spanska konsulin.	50.
117. Till tings! Till tings!	50.	177. Wasa-arfvet.	1.
118. Jagbertusväggar om Jäbrättelse	50.	178. Den hvita halsduken.	50.
119. Vi äro alla lika.	50.	179. Onda tungor.	75.
120. En Söndag på Anager.	50.	180. Majdag i Wärend.	1.
121. De begge Pomadorna.	50.	181. Lejonet vaknar.	75.
122. Blommor i drifdunk.	75.	182. Kungens dom.	40.
123. Herr Jonssonsäfsentyr i Spanien.	50.	183. Folkets dom.	25.
124. Anna-Stinas illusioner.	75.	184. Odödighetens tempel.	40.
125. Studenthataren.	50.	185. Syfröknarna.	50.
126. Karleken på Sommarnöje.	25.	186. Nyårsnatten.	25.
127. Ett Stockholmsgenie.	50.	187. En Anonym kyss.	35.
128. Fattig på mynt.	50.	188. Lilla Sänafogeln.	25.
129. Ett frieri i Westergötland	50.	189. Stolts Elisaf	1.
130. Grannarne.	25.	190. Den Sjette.	25.
131. Dagen gryr.	1.	191. Familjen Trögelin.	50.
132. Den olycklige ålskaren.	25.	192. Svensken i Paris.	30.
133. Smädeskrifvaren.	75.	193. Det skadar inte!	50.
134. Studentens Majnatt.	25.	194. Peder Bank.	50.
135. Mammans Gosse.	25.	195. Salig Ferdinand.	35.
136. En Komedi, af Jolin.	75.	196. Il Bacio.	35.
137. Wermilindningarne.	75.	197. Majorens döttrar.	50.
138. Po'en Blöder!	25.	198. Revolutionen i "Drybänken".	25.
139. En Öfverste i forna dagar.	50.	199. Öfverstens måg.	50.
140. Den gamle Skådespelaren.	25.	200. Sparlaksleror.	50.
141. Den gamla Aktrisen.	25.	201. Min ros i Skogen.	50.
142. Rosa och Rosita.	50.	202. Vid Riksgränsen.	30.
143. Min Tants Planer.	50.		
144. Min Son på Gajetan.	25.		
145. N:o 7.	50.		
146. Bort med stånden!!!	25.		
147. Tidnings-Kedaktrisen.	60.		
148. Frivilliga och Motvilliga.	50.		
149. Friarn kommer.	50.		
150. Maskeraden i Vindskammaren.	50.		
151. En Liten Herdtelte utan namn.	50.		
152. Norr och Söder	50.		
153. En Aftonunderhållning.	25.		
154. Under Aftonsungen	25.		
155. Korp-Kir-ti.	50.		

Särskildt utgifne äro:

Sommaräfsentyr på Djurgården.	35.
Honöpatisk kur.	35.
Min lyckliga stjerne, af Scribe.	60.
Studenten och hans älskarinna.	35.
Amuletten el. Ett paradis på vinden.	35.
Lilla Bertha.	35.
Min hustrus andre man.	50.
Malins bröllop, af Säfström	50.
Rosen på Kungsholmen.	35.
Dottersonen.	50.
Nipperboden.	35.

Manufactured by
GAYLORD BROS. Inc.
Syracuse, N. Y.
Stockton, Calif.

RETURN TO **CIRCULATION DEPAR**
202 Main Library

LOAN PERIOD 1

HOME USE

4

2

5

ALL BOOKS MAY BE RECALLED AFTER 7 DAYS

Renewals and Recharges may be made 4 days p

Books may be Renewed by calling 642-3405.

DUE AS STAMPED BEI

FEB 02 '91

REC'D JAN 03 '81

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
BERKELEY

FORM NO. DD6